

KANSA TAISTELI

- miehet kertovat

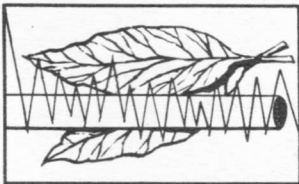
N:o 11-12 1959

BOSTON ON ETUSIVUN JUTTU

Yes sir – ensimmäisenä ja yhä ainoana Suomessa Boston valmistaa tällaista tupakkaa

Maailmankuulu Ameri-
menetelmä merkitsee
18 miljoonaa sähkö-
värähdystä sekunnissa,
mikä jalostaa Bostonin
lopullisen sekoituksen.

Maailmankuulu suoda-
tin, jota mm. Amerikas-
sa Philip Morris-teh-
taat käyttävät, välit-
tää Teille Boston-maun
parhaimmalla tavalla.

Ja kaiken tämän tekee Amer-
Tupakka, eräs maailman mo-
derneimmista tupakkatehtai-
sta, tarjoten nyt viisi eri Bos-
ton-valintaa, viisi eri tapaa
maistua puhtaammalle tupa-
kalle, joko filterillä tai ilman.

5 eri
valintamahdollisuutta

**Yes Sir —
siirry**

BOSTONiin

puhtaampaan tupakkaan

Amer-Tupakka Oy — Hyrylä

No 11-12

KANSA TAISTELI

– miehet kertovat

6. 12. 1959

3. VUOSIKERTA

KERTOMUKSIA SOTIEMME TAPAHTUMISTA

PÄÄTOIMITTAJA: Kenraaliluutnantti A. Blick. TOIMITUSKUNTA: Puheenjohtaja: kenraaliluutnantti K. L. Oesch, jäsenet: kenraaliluutnantti E. Mäkinen, kontra-amiraali S. Sundman, eversti L. Harvila, eversti B. Ikonen, eversti E. Kuussaari, eversti G. Magnusson, eversti Valo Nihtilä, eversti J. V. V. Nordgren, eversti U. A. Tähtinen, varatuomari Julius Lagus, yliväpeli G. Lehti. TOIMITUS: Päätoimittaja, Munkkiniemi, Dosentintie 2, puh. 48 20 50, toimitus: Simonkatu 12 A 4, puh. 66 26 96. KONTTORI: Helsinki, Korkeavuorenkatu 28. Puhelimet: tilaukset 19 367, levikinhuolto 62 22 71. Postisiirtotili n:o 94 941. KUSTANTAJAT: Sanoma Osakeyhtiö ja Sotamuseo-yhdistys ry.

ILMESTYY VUONNA 1960 12 NUMEROA. TILAUSHINTA 700 MK

K. L. OESCH

20

VUOTTA SITTEEN

MYÖHÄÄN yöllä elokuun 23. päivänä tänä vuonna (1959) tuli kuluneeksi tasan 20 vuotta siitä hetkestä, jolloin Hitlerin Saksan edustaja, ulkoministeri v. Ribbentrop ja ulkoasiain kansankomissaari Molotov Stalinin hallitseman Neuvostoliiton edustajana allekirjoittivat maitensa välisen hyökkäämättömyyssopimuksen. Tällä sopimuksella sinänsä ei ollut niin suurta maailmanpoliittista merkitystä kuin siihen liittyvällä salaisella pöytäkirjalla, jonka tarkka sanamuoto tuli julkisuuteen vasta suursodan päätyttyä, kun liittoutuneet olivat päässeet käsiksi Saksan ulkoministeriön asiakirjoihin.

Suunnitellessaan hyökkäystään Puolaan Hitlerille oli tärkeää, jopa suoranainen välttämättömyys, että Neuvostoliitto pysyisi puolueettomana. Tästä puolueettomuudesta oli jotakin maksettava, ja sen hinnaksi tulikin säälimätön ja häikäilemätön etupiirien jako Baltian maiden ja Suomen alueella. Salaisen pöytäkirjan ensimmäisessä pykälässä, joka erityisesti koski Suomea, mainittiin sanatarkasti mm. seuraavaa: "Siinä tapauksessa, että Baltian maille —

Suomi, Viro, Latvia, Liettua — kuuluvilla alueilla tapahtuu poliittis-territoriaalisia muutoksia, muodostaa Liettuan pohjoisraja demarkatiolinjan Saksan ja Neuvostoliiton etupiirien välillä..." Vähän myöhemmin Liettuaakin siirrettiin Neuvostoliiton etupiiriin.

Hitler oli siis häikäilemättömästi myöntynyt siihen, että Neuvostoliitto saisi Suomen ja Baltian maiden suhteen menetellä mielensä mukaisesti ja vain niinsanottuja omia turvallisuusvaatimuksiaan ajatellen. Talvisodan aikana kuuluikin Saksa niihin harvoihin maihin koko maailmassa, jotka kieltäytyivät antamasta edes moraalista tukea elämisensä oikeuden puolesta taistelevalle Suomelle. Hitlerin ja Stalinin valtakuntien yllättävän sopimuksen johdosta kirjoitti eräs huomattava suomalainen päivälehti 20 vuotta sitten: "Suurpolitiikassa eivät ainkaan maailmankatsomukselliset eivätkä moraaliset näkökohdat ole niitten päämäärien saavuttamisen tiellä, joihin kulloinkin pyritään. Tässä suhteessa vallitsee täydellinen vapaamielisyys!" Niin, oli kysymys todellisesta suurpolitiikasta, jonka uhriksi Suomikin Stalinin kautta joutui.

Pitäen edellämainittua sopimusta riittävänä taakeena siitä, että voisi välttää kahden rintaman sodan, ryhtyi Hitler viipymättä ja häikäilemättä suoraan toimintaan. 1.9.39 hänen joukkonsa alkoivat hyökkäyksen Puolaan, jonne Neuvostoliitto parin viikon kuluttua myös alkoi hyökkäyksensä idästä

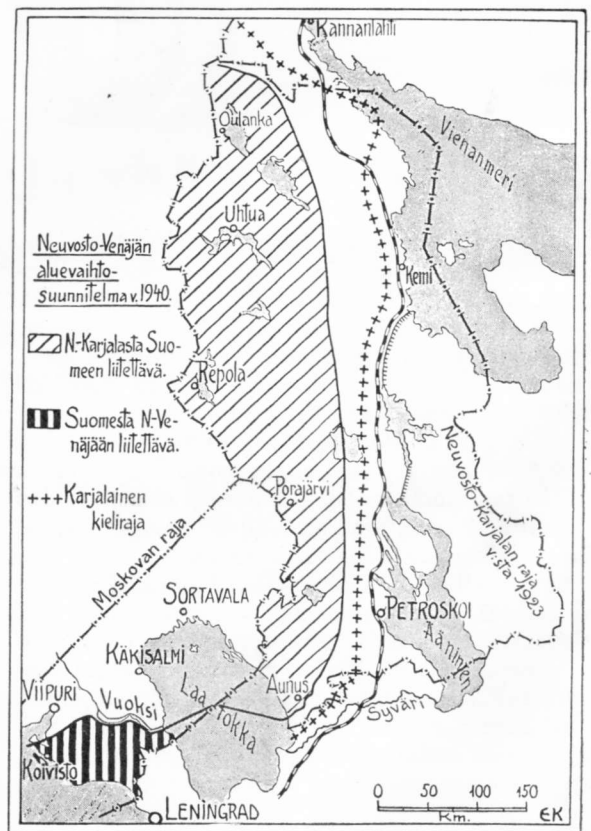
◀ Suomalaisen valtuuskunnan paluu Moskovasta lokakuun 26. pnä 1939. Etualalla valtioneuvos J. K. Paasikivi ja ministeri Väinö Tanner

Piirros neuvostovenäläisestä aluevaihtosuunnitelmasta Suomen ja Neuvosto-Venäjän kesken kommunistipuolueen virallisen julkaisun "Sputnik agitatoran" mukaan v. 1940

käsin. Syys-lokakuun vaihteessa oli Puolan kohtalo sinetöity, sen jako suoritettiin neljännen kerran.

Pian alkoivat pahaa ennustavat tuulet puhaltaa Suomenkin rajoilla. Lokakuun 6. päivänä sai hallituksemme Moskovasta tiedon, että Neuvostoliiton ulkoasiainkomissaari Molotov tahtoi neuvotella Suomen kanssa eräistä konkreettisista poliittisista kysymyksistä. Pariisen viikkoa aikaisemmin Neuvostoliiton taholta oli tosin ilmoitettu, että se Suomeen nähden tulee noudattamaan puolueettomuuspolitiikkaa. Tästä huolimatta oli syyskuun alusta alkaen niin poliittisissa kuin sotilaspiireissämme levottomina uumoiltu neuvottelukutsun saapuvan Suomellekin ennemmin tai myöhemmin. Rajaseudun turvaksi ja tarpeen vaatiessa kenttäarmeijamme liikekannallepanon suojaamiseksi olikin jo syyskuun kuluessa suojajoukkomme, jonka pääosan muodostivat rauhanaikaiset puolustusvoimat ja rajavartiosto, muutettu sodanaikaiseen kokoonpanoon ja kuljetettu rajalohkoilleen.

Lokakuun 9. pnä lähtivät neuvottelijamme, päämiehenään silloinen Ruotsin lähettiläämme J. K. Paasikivi, ensimmäiselle matkalleen Moskovaan. Kun tällöin jo oli tunnettua, että Baltian maat, Viro, Latvia ja Liettua olivat vastaavanlaisilla matkoillaan joutuneet alistumaan ankariin vaatimuksiin, mm. luovuttamaan maastaan useita sotilastuki-kohtia, oli itsestään selvää, että maamme tulevaisuudesta ja turvallisuudesta vastuunalaisten mies-

ten levottomuutta enteilevän tilanteen mukaisesti oli jatkettava puolustusvalmiutta edistäviä toimenpiteitä. Silloinen puolustusneuvoston puheenjohtaja ja tuleva ylipäällikkö, sotamarsalkka Mannerheim, esittikin hallitukselle, että suojajoukkojen

ta" pitkistyivät ja sitkistyivät. Koska neuvottelijoi-
lamme ei ollut valtuuksia tehdä päätöksiä, oli tul-
tava välillä Helsinkiin tekemään selkoa esitetyistä
vaatimuksista ja saamaan ohjeita seuraavaa neuvot-
telukierrosta varten. Neuvottelijoiden ja hallituk-

Sodanuhkan vallitessa pidettiin kesällä 1939 Suomen armeijan suuret sotaharjoitukset. Yllä Suomen marsalkan suorittama loppukatselmus Viipurissa.

lisäksi oli kutsuttava erinäisiä reservin ikäluokkia asevelvollisuuslain säätämiin ylimääräisiin kertausharjoituksiin. Lokakuun 10. pnä reserviläisten kutsuminen alkoi näihin harjoituksiin, joiden nimityshennys "YH" silloin tuli uutena käsitteenä Suomen kansan tietoisuuteen ja varmaankin ikuisesti säilyy maamme historiassa. Yksimielisenä Suomen kansa silloin nousi, yksimielisinä Suomen miehet kokoontuivat lippujen alle, sillä he olivat tietoisia siitä, että kutsu koski maan koskemattomuuden ja kansan elämisen oikeuden puolustamista.

Näistä reserviläisistä muodostetut kenttäarmeijan joukot keskitettiin puolustukseen rajaseudun sotilaallisesti arimmille suunnille ennakolta laaditun suunnitelman mukaisesti ja tarpeeksi kauas rajaviivasta, jotta niiden taholta ei olisi minkäänlaista mahdollisuutta syntyä rajavälikohtauksia. Oman tykistön äärimmäinen kantomatka jäi kauas rajaviivasta. Tämä joukkojen valmius ja puhtaasti puolustuksellinen ryhmitys oli tulevan ylipäällikkömme kaukonäköisyyttä. Sen tuli luoda neuvottelupohja ja alusta alkaen osoittaa, että olemme kylläkin valmiit kohtuullisiin myönnytyksiin, mutta myös valmiit puolustamaan oikeuksiamme liioiteltuja vaatimuksia vastaan.

Neuvottelut Moskovassa "konkreettisista asiois-

sen henkilökohtaisessa kosketuksessa lokakuun puolivälissä pidettiin esitetyjä vaatimuksia kohtuuttoman suurina, sillä olihan kysymyksessä paitsi Suomenlahden saarien luovutus, rajan siirtäminen Kannaksella Lipolan mutkasta Kuolemajärven kautta Koivistolle sekä lisäksi Hankoniemen suunnalta Hangon sataman ja joidenkin saarien luovutus. Vastikkeeksi Neuvostoliitto luovuttaisi huomattavia alueita Porajärveltä ja Repolasta.

Oli selvää, että hallitus ei voinut tällaisiin vaatimuksiin suostua. Sen oli otettava huomioon sekä eduskuntaryhmien että maan lehdistön esiintuoma yleinen mielipide, jonka sisältö lyhyesti oli: **haluamme elää rauhassa ja täysin puolueettomina, emme uhkaa ketään, emmekä halua luovuttaa maastamme alueita, joihin meillä on sopimuksiin perustuva kiistämätön oikeus.** Lisäksi oli otettava huomioon, miten rajan siirto vaikuttaisi sotilaalliseen puolustussuunnitelmaamme ja puolustusmahdollisuuksiimme rajan siirron jälkeen, joista seikoista tämän kirjoittaja määrättiin tekemään selkoa hallitukselle. Tätä koskevan esityksen pääkohdat olivat seuraavat: "Rajan siirto venäläisten ehdottamalla tavalla pidentäisi rajaa Kannaksella kaksinkertaiseksi. Uusi raja-alue muodostuisi hyökkääjälle monin verroin edullisemmaksi hyökkäyksen lähtökoh-

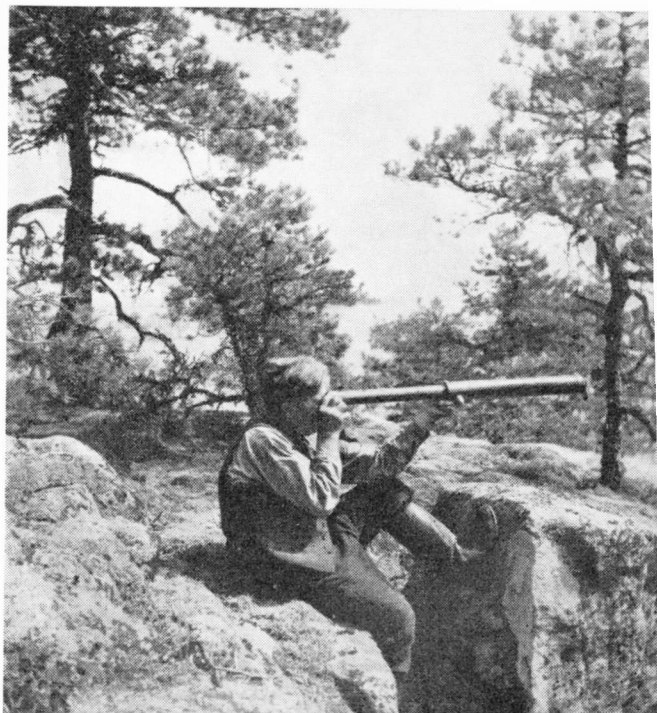
daksi, koska se heti alkuun saisi enemmän tilaa luukusten joukkojensa levittämiseen. Ja mikä pahinta, huomattava osa linnoitetusta asemastamme, jota tosin ei vielä ole valmiiksi rakennettu, tulisi jäämään rajan taakse. Koko maan puolustuksen arimman suunnan pääpuolustusasema olisi suurimmalta osaltaan siirrettävä tuntuvasti taemmaksi kokonaan varustamattomaan maastoon.”

Täysin torjuva vastaus ei kuitenkaan tullut kysymykseen. Näin ollen oli harkittava, kuinka pitkälle myönnytyksissä voidaan mennä. Silloinen ulkoministeri E. Erkko oli melkoisen jyrkällä kannalla: vain Suomenlahden saarista voidaan keskustella, mutta Kannaksesta ei voida mitään luovuttaa eikä Hangon suunnalla luoda uutta rajaa. Hän oli vuo-renvarma käsityksessään, että sotaa ei tule, koska venäläiset olivat lähteneet aluevaihdon pohjalta, mikä merkitsi tasavertaisia neuvotteluja. Puolustusministeri J. Niukkanen venyväisyys ulottui Suomenlahden saarien luovuttamiseen, paitsi Suursaarta, ja Kannaksella Raivolan lehtikuusimetsään saakka, ko. metsän tuli ehdottomasti jäädä Suomen puolelle. Hänkin tuntui olevan varma, että sota ei tule syttymään, vaan ”jallitus” rajalla jatkuu aikansa, jonka jälkeen mennään kotiin. Tuleva ylipäällikkö, sotamarsalkka Mannerheim, esitti mielipiteenään, että suurvallan kannalta katsoen rajan tarkistus saattaa olla oikeutettu vaatimus, ja olisi ehkä syytä ehdottaa rajan siirtämistä Kannaksella siten, että Neuvostoliitto saisi Inon linnoitusalueen, jolloin se Inon ja Suomenlahden vastarannalla olevien Krasnaja Gorkan pattereiden avulla voisi sulkea pääsyn Kronstadtin.

Jo heti Saksan hyökkäyksen alettua tuli esille kysymys sotilasjohtomme taholta puolustusvoimien sotavarustuksissa ja rajaseutumme linnoituslaitteissa vallitsevista puutteista sekä sotateollisuutemme mahdollisuuksista, ts. kuinka pitkään vastarintaan tulemme pystymään. Suurin piirtein nämä seikat olivat asianomaisten hallituksen jäsenten tiedossa, koska vasta edellisenä vuonna lakina hyväksytty perushankintaohjelma oli pahasti keskeneräinen. Monien vuosien aikana varustuskysymyksiä oli käsitelty useissakin komiteoissa, mutta niiden edistyminen oli ollut suorastaan luvattoman hidasta. Vuonna 1938 eduskunnan hyväksymän lain mukaan aseistuksen ja muun varustuksen hankintaohjelman tuli olla loppuunsaoritettu vasta v. 1944. Tämän ohjelman täydentämistä ja kiiruhtamista varten määrättiin nyt syyskuussa toimikunta — mutta tämä kiirehtiminen tuli liian myöhään. Voitiin vain todeta, että tyydyttäviä vaatimuksia vastaavasta hankintaohjelmasta vain yksi kolmannes oli toteutettu ja kaksi kolmannesta puuttui vielä. Monet poliitikkomme ja ministerimme tunsivat nyt ahdistusta liian kevyestä ja väärin arvioidusta asenteestaan maanpuolustusta koskeviin määrärahoihin 30-luvun aikaisempina vuosina. Täysin epärealistiseksi osoittautui nyt myös hyväuskoisuus rauhan jatkuvuuteen, ja pian oli osoittautuva vääräksi käsitys, että pienen kansan maanpuolustukseensa uuraamat voimat ja varat olisivat hukkaan mennyttä pääomaa.

Kaikkiaan kolme kertaa matkustivat neuvottelijamme Moskovaan. Kolmannen lähdön tapah-

tuessa oli syksy jo kulunut marraskuun alkupuolelle. Mannerheim tahtoi kaikin mokomin pitää neuvottelut vireillä ollen huolissaan niiden ennenaikaisesta katkeamisesta. Jonkinlaiseen molempia puolia tyydyttävään sopimukseen piti pyrkiä. Hän

Saaristoissa fähystelivät asukkaat merelle ollakseen varuillaan, jos vihollinen uhkasi lähestyä kotirantojamme

asetti vastakkain sotatarvikkeiden arveluttavista puutteista johtuvan tappion vaaran ja toisaalta paljon vähäisemmät myönnytysten aiheuttamat menetykset, joilla kuitenkin voitaisiin välttää sota. Mutta olivathan myös vastakkain puolueettomaksi julistautuneen pienen kansan loukkaamattomiin sopimuksiin perustuvat oikeudet ja kunniantunto sekä toisaalta suurvallan pelkkiin strategisiin näkökohtiin perustuvat vaatimukset. Asiaa harkittaessa kysyttiinkin, sopiko myönnytyksissä mennä niin pitkälle, että puolustusvalmius tuntuvasti heikkenee; ja kuinka sen jälkeen menetellään, kun asetetaan seuraava vaatimus. Varmaankin olisi jälleen annettava periksi, koska puolustus olisi jo saanut alue-luovutusten vuoksi melkoisen koulauksen. Baltian maiden esimerkki oli varoittavana näköpiirissä.

Neuvottelujen jatkamisella tuleva ylipäällikkö tahtoi myös voittaa aikaa, jotta puolustusvalmiuden suurista puutteista edes pahimmat vielä ehdittäisiin poistaa. Tänä aikana tasavallan presidentille lähettämässään kirjelmässä hän kerran vielä toi esiin puolustusvalmiutemme suuret heikkoudet, lähinnä melkein olemattomat ilma- ja panssarivaunutorjunta-aseet, lentokoneiden, panssarivaunujen ja tykistön riittämättömyyden sekä erityisesti ammusten puutteen. Tykistön ja kranaatinheittimien amukset tulisivat tuskin riittämään yhdeksi kuukaudeksi normaalikulutusta silmällä pitäen. Tällaisten puolustustaistelun edellytysten vallitessa oli arve-

luttavaa jopa uskallettua ottaa vastaan taisteluhaaste ja ryhtyä ylipäällikön vastuunalaiseen tehtävään.

Suomen hallituksen tiukkojen ohjeiden ja vastaapuolen mielestä täysin riittämättömien myönnytysten vuoksi neuvottelut katkesivat ja Suomen neuvottelijat palasivat Helsinkiin. Kohta tämän jälkeen, marraskuun 26. pnä, ammuttiin Mainilassa pian alkavan sodan ensimmäiset laukaukset. Nyt oli tapahtunut se provokatio, jonka varalta sotilasjohtomme taholla oli alun perin pyritty olemaan varuillaan ja torjumaan kaikki yrityksetkin vyöryttää syy meidän niskoillemme. Neuvostoliiton nootissa syytettiin Suomea laukausten ampumisesta, mutta Suomen vastauksessa, joka oli ehdottomasti totuudenmukainen, torjuttiin tämä syytös: Suomen puolelta noita 7 tykinlaukausta ei ollut ammuttu, vaan päinvastoin välittömästi tehdyin mittauksin oli voitu todeta niiden lähtökohdan olleen Neuvostoliiton puolella. Joukkojemme sijoituksesta huolellisesti pidettyjen karttojen ja kaikissa komentoportaissa suoritettujen jatkuvien tarkastusten perusteella todettiin nyt uudelleen, että rajan läheisyydessä oli vain rajavartiojoukkoja ilman tykistöä. Lähimpänä rajaa olevat tykistöpatterit, joiden pisin kantomatka oli 8 km, olivat 20 km etäisyydellä rajasta. Yksikään suomalainen tykki tai kranaatinheitin ei voinut ampua edes rajaviivan läheisyyteen omalle puolelle saatikka sitten rajan yli. Totuuden täydelliseksi valaisemiseksi mainittakoon vielä, että Jatkosodassa vangiksi saatu venäläinen kenraali, joka tunki syksyn 1939 olosuhteet ko. maastossa Neuvostoliiton puolella, kertoi kuulustelussa, että Mainilan lohkolle sijoitetun venäläisen divisioonan komentaja ei tietänyt mitään Suomen puolelta ammutuiksi väitetyistä laukauksista. Mutta selvään olikin, että näiden provokatoorisesti ammuttujen laukausten nojalla oli tarkoitus tosiasioita väärentäen leimata Suomi hyökkääjäksi. Valhepropaganda voi saada mahdollimiakin aikaan yksipuolisesti valistetun kansan keskuudessa: se saa kansan uskomaan, että hiiri on hyökännyt karhun kimppuun ja uhkaa karhun turvallisuutta.

Mainilan laukauksilla Neuvostoliitto sanoutui irti myös hyökkäämättömyyssopimuksesta, joka ei ollut purettavissa ennen v. 1945 ja jonka mukaan kaikki riidat oli ratkaistava oikeudenmukaisuuden hengessä ja yksinomaan rauhallisoin keinoin. Loppukaneettina sopimuksista vapautumiselle saapui Moskovan nootti diplomaattisten suhteiden katkaisemisesta 29. pnä marraskuuta. Seuraavana päivänä, marraskuun 30. pnä v. 1939 venäläinen tykistö avasi tulen sekä Kannaksella että Laatokan pohjoispuolella, ja sen joukot alkoivat pian vyöryä yli rajojemme. Talvisota oli syttynyt. Kaikki sovittelujen tiet olivat tukossa, sillä Kansainliitonkin toimenpiteet sodan syyttymisen jälkeen — joiden keskeisin kohta oli se, että Neuvostoliitto julistettiin hyökkääjäksi ja erotettiin Kansainliitosta — jäivät tuloksettomiksi. Mitkään sovittelut eivät enää sopineet venäläisten suunnitelmiin, koska Moskovassa oli jo ennen sotatoimien alkamista muodostettu Suomea varten uusi hallitus, ns. Kuusisen eli Terijoen hallitus, jonka kanssa Neuvostoliitto oli tehnyt uuden Suomea koskevan sopimuksen hallitusvallan

luovuttamisesta sen käsiin, niin pian kuin neuvostojoukot olisivat nopeasti murtaneet vastarinnan ja miehittäneet maan. Tämän hallituksen asettaminen puhuu myös selvää kieltä siitä, millä taholla hyökkäyssuunnitelmia oli valmisteltu ja kuka oli hyökkääjä.

Viime vuosien ja erityisesti tämän vuoden aikana on maassamme pystytetty monia ylväitä ja jälkipolvia velvoittavia muistomerkkejä Talvisodan taistelujen ja sodassa kaatuneiden sankarien muiston kunnioittamiseksi. Näiden tilaisuuksien johdosta ovat tietyn ja hyvin tunnetun tahon äänenkannattajat yrittäneet selittää Talvisodan syitä ja taustaa omalla tavallaan. On yritetty tehdä uskotavaksi tosiasioihin perehtymättömille ja erityisesti nuoremmalle polvelle, että Talvisodan tarkoituksena ja päämääränä olisi Suomen taholta ollut yhdessä Hitlerin Saksan kanssa valloittaa ja murskata Leningrad lähimpine ympäristöineen. Tämän laatuinen historiallisten tosiasioiden selitys osoittautuu ei vain mielettömäksi ja järjettömäksi, vaan myös täysin totuuden vastaiseksi, kun lähdetään edellä esitettyjen tosiasioiden pohjalta, erityisesti Hitlerin ja Stalinin 23.8.39 tekemästä sopimuksesta, jonka mukaan Neuvostoliitto sai vapaat kädet Baltian ja Suomen alueella. Stalin ja Hitler olivat silloin ystäviä eivätkä suinkaan Hitler ja Suomen poliittinen johto. Historian tapahtumia ja tosiasioita ei voida väärentää; poliittiset valtapyrkimykset ja propaganda onnistuvat ne joskus painamaan pinnan alle, mutta sitä kirkaampina ja vaikuttavampina ne aikanaan nousevat pinnalle.

KYÖSTI KALLION MIETELMIÄ

On luonnollista, että Suomi ei voi mahtavia armeijoita luoda ja ylläpitää, mutta jos meillä kaikilla on luottava, avoin puolustustahtoinen suhde puolustuskysymyksiin, me voimme nämä puutteet korvata suomalaisella sitkeydellä, isänmaallisella ja sisäisellä voimalla. Näiden sisäisten voimien kasvaminen edellytyksistä tulee meidän pitää yhteiskunnallista huolta. Siinä tarvitaan kaikkien kansanluokkien yhteistyötä ja toistensa ymmärtämistä. Oma historiamme osoittaa, että tärkein kaikista puolustuskeinoista on kansan luja puolustustahto ja isänmaallisuus sanan syvimmässä mielessä.

Tiedämmehän, etteivät aseet yksin ratkaise, vaan yhtä paljon se henki, joka taistelijaa elähyttää, se sisäinen voima, joka menneinä aikoina samoin kuin meidän päivinä on nostanut suomalaisen sotilaskunnian maineeseen. Se henki, isänmaanrakkauden, rohkeuden ja uhrautuvaisuuden henki, eläköön riveissämme!

*

Suomen kansan tie on kulkenut valoon ja itsenäisyyteen varjojen ja kärsimysten kautta, ja sen tähden sen suojeleminen on kunniatehtävämme.

ISÄNMAALLISUUS KUNNIAAN

(Turun Yliopiston kanslerin, professori T. E. Olin'in puolustusvoimain lipunpäivänä 4.6.1959 Turussa pitämän puheen velvoittavia sanoja)

KANSALLISEN itsemääräämisoikeuden ylin ilmene-
mismuoto on vapaa, itsenäinen valtakunta. Pyrkimys
siihen elää jokaisen kansallisesta erikoisuudestaan ja
yhteenkuuluvaisuudesta tietoisien kansan mielissä.
Suuret kansat katsovat sen luonnolliseksi olotilakseen.
Pienillä kansoilla on siihen yhtäläinen moraalinen oi-
keus, mutta niiden vapauden haaveet on kovin usein
tukahdutettu verivirtoihin, — tukahdutettu, mutta ei
sammuettu. Vapaudenjanoa ei voi sammuttaa, eikä us-
koa, että vapaus sittenkin on kerran koittava.

Kohtalo on ollut Suomen kansalle suopea: Suomi on
saavuttanut ja säilyttänyt vapauden ja itsenäisyyden,
vaikkakin kallein uhrein.

Ihmiskunta on jakaantunut maiksi ja kansoiksi, ja
johonkin niistä me pakostakin kuulimme. Jokaisella
on isänmaa. Siirtolainen voi saada uuden kotimaan,
mutta vasta seuraava polvi voinee tuntea sen todelli-
seksi isänmaakseen. Niin lujat ovat synnyinmaan siteet.
Suomeen tänäkin kesänä saapuvat amerikkansuomalais-
ten parvet puhuvat niistä selvää kieltä. Hekään eivät
ole menettäneet vanhaa isänmaataan, se asuu edelleen
heidän sydämissään.

Onko sitten Suomessa asuvia suomalaisia, jotka eivät
tunnusta tätä maata isänmaakseen? Iskulauseiden lu-
moissa valitettavasti moni ehkä luulee kuuluvansa sel-
laisten ryhmään. Jos he syventyvät ajattelemaan, mistä
oikeastaan on kysymys, heidän joukkonsa supistuu vä-
häiseksi. Joka kieltää isänmaansa, hän tunnustaa, ettei
tämän maan kansan onni ja menestys merkitse hänelle
mitään, että hän asettaa sen edelle vieraan maan ja
kansan edun ja pitää toista maata oikeana isänmaanaan.
Kuinkahan moni rohkenisi piirtää nimensä sellaisen
tunnustuksen alle? Ehkäpä isänmaattomuudella keikai-
levien olisi hyvä muistaa sekin, että isänmaasta puhu-
taan aivan yhtä suurella kunnioituksella rautaesiripun
kummallakin puolella, ja etteivät isänmaan kieltäjät
missään maassa nauti erikoista arvonantoa.

Isänmaa, synnyinmaa, kotimaa, nehan ovat oikeas-
taan saman käsitteen ilmaisuja. Sana isänmaa on niistä
kuitenkin juhlaiva, koska siihen kiinteämmin kuin
toisiin sisältyy määrätty tunne, isänmaanrakkaus. Nuor-
ren polven keskuudessa on jossain määrin tullut ta-
vaksi väittää, että isänmaanrakkaudesta puhuminen on

turhaa sentimentaalisuutta, menneen ajan juhlapuheiden
kaikua. Ehkäpä puhuminen on, tunne ei. Monesta
voi tuntua jollain lailla arkiselta ja turhulta puhua sel-
laisesta, minkä olemassaolo on selviö. Noina menneinä
aikoina, joihin nuoret viittaavat, isänmaanrakkauden
lietsominen oli kansamme tulevaisuudelle elintärkeää.
Sitä tarvittiin jatkuvien, kansallista autonomiaamme
vastaan tähdättyjen iskujen aiheuttaman masennuksen
voittamiseksi, tulevaisuudenuskon säilyttämiseksi. Sul-
jetussa seurassa, turvassa santarmien urkinnalta, voitiin
mennä jopa niinkin pitkälle, että kohotettiin malja
Suomen vapaudelle. Nyt, vapaassa itsenäisessä Suo-
messa vapaus ja itsemääräämisoikeus voi monesta tun-
tua yhtä luonnolliselta kuin ilma, jota hengitämme. Jos
maailman suurvaltapolitiikassakin ratkaisun aina sane-
lisi oikeus, asia kenties olisikin niin. Valitettavasti mei-
dän kuitenkin on pakko todeta, että edelleenkin voima
usein syrjäyttää oikeuden, eikä niin ollen ole kiistatto-
masti varmaa, ettei itsenäisyytemme enää koskaan voisi
joutua uhatuksi. Meidän on huolehdittava siitä, ettem-
me ainakaan itse johda maamme kohtaloa tuhoisalle
tielle. Kohtalokkain isku, mikä maattamme voisi koh-
data, olisi isänmaanrakkauden heikentyminen ja sam-
muminen.

Esi-isämme ovat valinneet asuinsijakseen kauniin
maan, mutta sen muokkaaminen viljavaksi on vaatinut
ankaraa ja sitkeää työtä. Usein on halla vienyt viljan
vainoilta, pettu tullut leivän jatkajaksi, eikä vainolai-
nenkaan ole säästännyt työn tuloksia. Monasti on pellot
tallattu, tuvat roihunneet vihollisen syyttämänä, piilo-
pirtit saaneet suojata nousevan polven, miehet taistel-
leet ja kaatuneet puolustaessaan kotia ja valtakuntaa
sekä omassa maassa että kaukana vierailta mailla. Sota
ja kulkutaudit ovat kaataneet kansaa, mutta se on nous-
nut, rakentanut uudet tuvat, kylvänyt uuden siemenen,
ja niin on tämän maan kasvatellut kaunihiksi taatto-
jemme työ. Sellaista saamme kuulla, jos urhot astuvat
kumpuin yöstä ja kertovat muinaiskansan työstä. Em-
mekö kunnioittaisi ja rakastaisi sellaista kansaa, johon
lisäksi verisiteet meidät yhdistävät.

Isänmaa ei ole vain maa ja sen musta multa. Kuten
lapsuudenkoti, sekin on laaja käsite. Siihen kuuluu
maa ja sen kansa, luonto, kieli, tavat, ja voisimme
omalta kohdaltamme lisätä, isiltä peritty pohjoismai-
nen vapauden ihanne. Isänmaanrakkaus ei ole tunne,
jota tarvitsisi hävetä, se on yhtä luonnollinen kuin
rakkaus lapsuudenkotiin.

Nykypolvi on nähnyt Suomen itsenäisyyden koiton,
kokenut sen nuorta itsenäisyyttä uhanneen myrskyn.
Te edustatte sitä uljasta joukkoa, joka on ollut valmis
uhraamaan kaikkensa vapauden saavuttamiseksi ja säi-
lyttämiseksi. Mikä on Teidän sanomanne nuorem-
malle polvelle? Eiköhän se suunnilleen ole tämä:
Myrskyssä syntynyt, myrskyssä kestänyt vapaa Suomi
odottaa, että se sukupolvi, joka nyt vastaa tai valmis-
tautuu vastaamaan maan kohtaloista, täyttää velvolli-
suutensa ja huolehtii siitä, että uusi polvi saa asutta-
vukseen entistäkin onnellisemmän, vapaan Suomen.
Siinä samalla lyhyesti sanottuna isänmaanrakkauden
sisältö ja velvoitus.

Vapaa liehuu itse-
näisen valtakuntamme
lippu sotilaan vartioi-
mana

Suomalaiset sotavoimat liikekannalla ja marssilla kohden puolustusasemia

Valo Nihtilä

VIIVYTYSTAISTELUT KARJALAN KANNAKSELLA 1939

Konekivääri valmiina avaamaan tulen

MARRASKUUN 30. pnä 1939 sai kansamme tyrmistyttävän tiedon: Neuvostoliitto oli alkanut sodan hyökkäämällä kaikkialla maamme rajojen yli. Olimme näin joutuneet sodan ankaraan otteeseen. Lokakuun 5. päivästä alkaen oli siitä ollut pieni aavistus, mutta sekin oli monilta väistymässä. Vain suhteellisen harvat olivat pitäneet sotaa mahdollisena ja vielä harvemmat todennäköisenä. Joka tapauksessa oli siihen kaiken varalta valmistauduttu.

Hallitusvaltamme saatua 5.10.39 kutsun lähettää edustajamme Moskovaan neuvottelemaan "konkreettisista poliittisista kysymyksistä" päätti tasavallan presidentti hallituksen kanssa neuvoteltuaan sotilasjohdon esityksestä asettaa suojajoukot puolustusvalmiuteen. Käsky annettiin 6.10. ja 2—3 vuorokauden kuluttua olivat nämä vakinaisesta armeijasta ja rajaseudun ja rannikon reserviläisistä muodostetut joukot valmiina ottamaan vastaan ensi iskun, jos sellainen tulisi.

Lokakuun 10. pnä annettiin vastaava käsky kolmelle kenttäarmeijan divisioonalle, joista yksi keskitettiin Summan lohkolle, minkä kautta kulki lyhin tie rajalta Viipuriin, toinen Taipaleelle, joka sijaitsi vain n. 10 km rajalta ja kolmas Laatokan Karjalaan. Suunnitelmista poikettiin sikäli, ettei Summaan tullutkaan Uudellamaalla perustettava divisioona, jonka liikekannallepano olisi herättänyt hälyä ulkomaita myöten, vaan Varsinais-Suomessa ja Lounais-Hämeessä perustettava.

Jo seuraavana päivänä pantiin koko sodanajan puolustusvoima liikekannalle, koska vain sen katsottiin takaavan pienelle kansalle riittävän varmuuden ja valmiuden syntyneessä uhkaavassa tilanteessa. Puolustusryhmitys oli n. 12 vuorokauden kuluttua valmiina ja kaikkialla käytiin käsiksi asemien kenttälainoittamiseen. Suojajoukkojen ryhmitys Kannaksella selviää piirroksista.

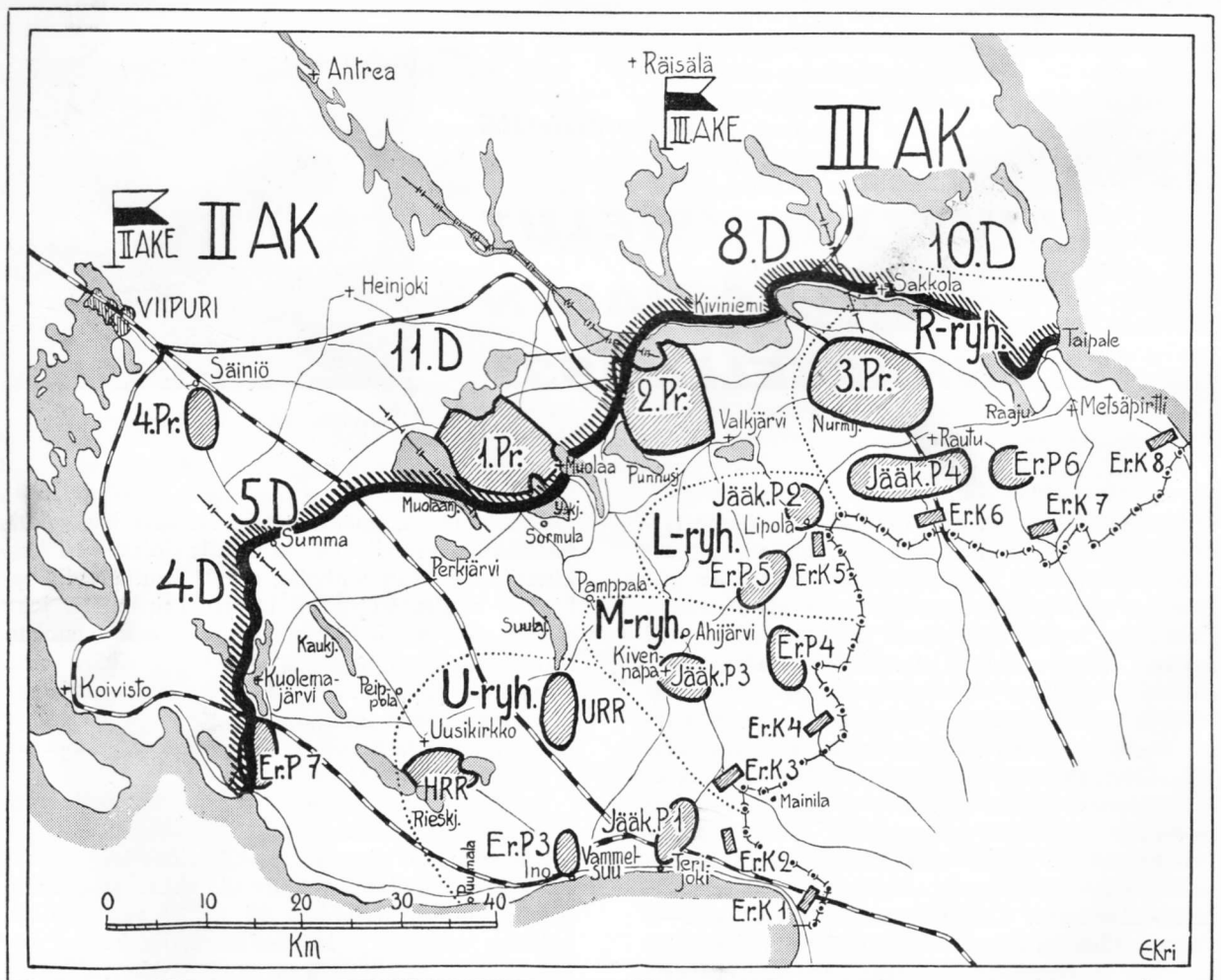
Kun neuvottelut pitkittyivät harkittiin päämajas-

sa voimien asteettaista siirtämistä eteen jollekin sopivalle linjalle esim. Vammelsuu—Kivennapa—Rautu, missä asemat rakenteellisesti ja maaston puolesta olisivat olleet edulliset. Sotamarsalkka Mannerheim antoikin tämän mukaisen ohjeen Kannaksen armeijan komentajalle, kenraaliluutnantti Östermanille. Komentajat olivat omaksuneet monissa harjoituksissa tutkitun alkuperäisen suunnitelman niin sitkeästi, että siitä poikkeaminen heitä hiukan epäilytti. Lokakuun 20. pnä saatiin kuulla radiosta ns. Mainilan laukauksista eikä uusiin ryhmiin enää ollut varaa.

Sodan ensi päivinä joutuivat vain erilliset kompaniat ja pataljoonat taisteluun ja niiden voima riitti lähinnä varmistuksen luontoiseen toimintaan. YH:n aikana valmistetut miinoitukset auttoivat usein tehokkaasti ja yhdessä joukkojen tulen kanssa tuottivat melkoisia tappioita hyökkääjälle. Toisin paikoin, missä kenttälinnoitukset olivat hyvät, pyydyttiin asemissa melko päättävästikin. Joskus luovuttiin asemista liiankin herkästi, koska avoimet sivustat tarjosivat viholliselle mahdollisuuksia saarostamiseen tai naapurin lohkolta oli jo samalta tasolta vetäydytty. Toisen taistelupäivän iltana eli

1.12. oli täysin järjestyksessä ja pienin tappioin vetäydytty linjalle Vammelsuu—Tahoslampi—Lipola—Rautu—Metsäpirtti, eli osapuilleen linjalle, jonne ylipäällikkö oli aikaisemmin ajatellut siirtää voimia. Venäläiset olivat olleet liikkeissään hapa-roivia eikä missään ollut havaittu salamasodalle ominaista häikäilemätöntä päällekyntiä.

Nyt oli saatu sikäli tuntuma sotaan ja vastustajaan, että voimakkaampaa otetta taistelun kulkuun voitiin jo ajatella. Ylipäällikkö vaatikin, että armeijan komentajan oli vahvistettava suojajoukkoja erikoisesti U-ryhmän alueella ja muutenkin saatava aktiivisuutta taistelutoimintaan. II armeijakunnan komentaja, kenraaliluutn. Öhqvist taas esitti hänelle, että suojajoukkoihin kuuluvista 1. ja 2. prikaatista muodostettu, armeijan komentajan reserviksi otettu 1. divisioona annettaisiin hänelle hyökkäystä varten Lipolan kautta Kivennavan suuntaan siellä hyökkäävän vihollisen sivustaan. Österman ei suhtautunut erikoisen suopeasti Öhqvistin ajatukseen ja ehkäpä 1. divisioona olisi tullut sidotuksi taisteluun Lipolassa, mutta päätökseksi kuitenkin tuli, että 1. divisioona siirretään Valkjärven maastoon, joskaan sen toteuttamisesta ei sitten tul-

Suojajoukkojen (piirroksessa varjostetut kuviot) keskitys Karjalannännen raja-alueelle ja kenttäarmeijan keskitys pääasemaan armeijakuntien ja divisioonien lohkoille lokakuulla 1939

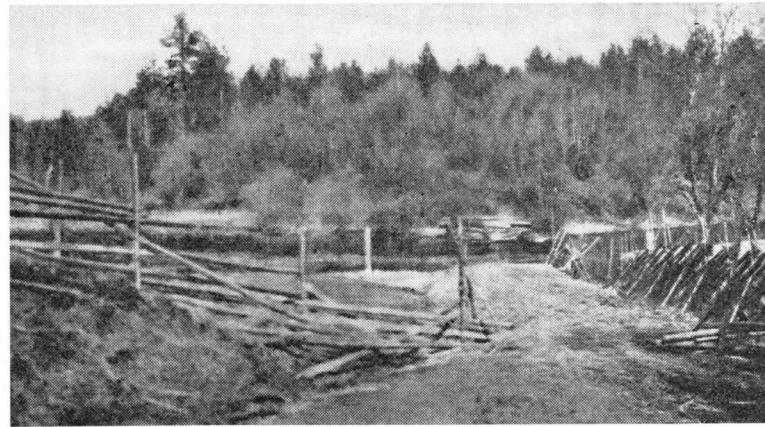

Venäläiset ylittävät Rajajoen Jäppilässä hyökätessään Suomeen Talvisodan alkaessa. Silta oli jäänyt räjäyttämättä

lut mitään, kun siepatusta radiosanomasta selvisi, että huomattavia panssarivoimia tulisi toimimaan Raudun suuntaan. Mutta samalla jäi myös ylipäällikön käsky täyttämättä, joten mitään oleellista muutosta ei tulevaan toimintaan tässä vaiheessa aikaansaatua.

Joulukuun 2. pnä jatkui taistelu siis entiseen tapaan. Seurauksena oli, että venäläiset jatkoivat menestyksellistä hyökkäystä Kivennavalta, Ahijärveltä ja Lipolasta käsin luodetta kohti saavuttaen mm. Pamppalan tienhaaran ja Valkjärven itäpään. Sen sijaan Vammelsuun ja Rautu—Raaju alueilla asemat kestivät vaikeuksitta. Illalla tarttui kohtalo ilkikurisesti asioiden kulkuun. II armeijakunnan esikuntaan saapui nimittäin kaksi täysin väärää ilmoitusta. Toisen mukaan olivat venäläiset nousseet maihin Puumalassa ja toisessa taas ilmoitettiin venäläisten tunkeutuneen jo Sormulan kylään Yskjärven etelärannalle, siis pääaseman edustalle. Uryhmän asema huolestutti nyt kenraaliluutn. Öhqvistiä suuresti ja neuvoteltuaan kenraaliluutnantti Östermanin kanssa hän antoi käskyn irroittautumisesta Vammelsuun asemista ja vetäytymisestä Uudenkirkon luoteispuolella olevaan Peippolan asemaan saakka. Samalla antoi armeijan komentaja käskyn myös III armeijakunnan komentajalle, kenraalimajuri Heinrichsille R-ryhmän irroittautumisesta Raudun asemasta ja vetäytymisestä aina Nurmijärven seuduille ja Kiviniemen sillanpääasemaan. Näin molemmat pitävät asemat luovutettiin vapaaehtoisesti. Aktiivisuutta, jota ylipäällikkö oli painostanut, ei tässä vaiheessa toisena vaihtoehtona ainakaan vakavasti harkittu. 1. divisioona oli ja pysyi armeijan komentajan reservinä silloinkin, kun sen käyttö taisteluun olisi ollut täysin perusteltua ja jopa ylipäällikön vaatimusten mukaista. Vääriin ilmoituksiin tulivat sitten korjaukset, mutta irroittautuminen oli molemmissa paikoissa jo ta-

Rajajoen yli Lipolan kohdalta tuleva tie ja sillan jäännöksiä. Tämä oli myös isänmaan petturin, titulus Pentikäisen ylimeno-paikka

pahtunut ja hävitykset alettu, joten vastakäskyä ei enää voitu antaa. Ylipäällikkökin puuttui asiaan käskien ottaa Vammelsuun aseman takaisin, mutta kenraaliluutn. Öhqvist ei katsonut voivansa siihen ryhtyä, kun Kivennavalta oli vetäytytty jo ohi Pamppalan, mutta pysäytti U-ryhmän joukot Riesjärvelle.

Joulukuun 3. pstä alkaen jatkui viivytystaistelu taas entiseen tapaan ja suurin piirtein entisiin joukoin. Suuria mahdollisuuksia taistelujen tehostamiseksi ei enää ollut, sillä suojajoukot lähestyivät kaikkialla pääasemaa. Muutamissa asemissa otettiin kuitenkin lujemmin vastaan. Niinpä Perkjärven kylän maastossa 5.12. puolustus jatkui menes-

tyksellisesti Muolaanjärven—Suulajärven kannaksella, kunnes venäläisten voimat Suulajärven länsipuolitse edeten yhtyivät hyökkäykseen ja pääsivät menestykseen aiheuttaen sekaannusta ja lopuksi pahanlaisen paniikin, jonka alaisena joukot vetäytyivät pääaseman läpi. Myös Kiviniemen sillanpäässä ja Taipaleenjoen eteläpuolella olevassa Neosaaren tukikohdassa taisteltiin päättävästi ja vetäytyttiin 6.12. illalla vesistön taa. Samaan aikaan tyhjennettiin yleensäkin etumaasto. Vain Suomalahden rantakaistalla olivat omat partiot vielä senkin jälkeen isäntinä todeten alueen vihollisesta vapaaksi.

Mitään kunniakasta vaihetta ei suojajoukkojen toiminnasta kehittynyt. Ajatukset taistelun kulusta kävivät eri johtoportaisissa ristiin. Ylipäällikkö tahtoi, että vihollisesta otettaisiin jo varhain lujempi ote ja aiheutettaisiin sille sellaiset tappiot, että hyökkäys pääasemaa vastaan pystyttäisiin ehdottomasti torjumaan. Kannaksen armeijan komentaja taas nähtävästi ajatteli, että varsinainen ratkaisu tapahtuu pääasemassa, joten voimia oli säästettävä siihen. Pahinta oli, ettei ylipäällikkö saanut tahtoaan läpi, mikä on järjestelmällisen sodankäynnin ehto. Joulukuun 4. p:nä hänen Imatralla pitämänsä ankarasanainen puhuttelu oli tavallaan kurinpalautusmielessä järjestetty. Pasiivisuuteen ja varovaisuuteen oli synnä myös se, että yleisesti pelättiin salamasotaa, mistä saksalaiset olivat antaneet näyteen Puolassa. Lisäksi on muistettava, että alku on kaikessa hankalaa ja haparoivaa, ja sitä se on nimenomaan sodassa. Hermot ovat tavallista kireämmällä, mikä aiheuttaa vääriä ilmoituksia, äkkipikaisia päätöksiä ja kaikenlaisia pikku kömmähdyksiä. Niistä ei yleensä vältytä, mutta onneksi niillä tässä tapauksessa ei ollut sanottavaa vaikutusta, sillä kenttäarmeija oli paikalla ja täysin valmiina ottaakseen vastuun sodan seuraavasta vaiheesta.

KARTTAA TUTKITTIIIN

Oltiin Lintujärven maastossa. Silloinen majuri Nikke Pärmi tutki karttaa. Pitkänhuiskea vänrikki kurkotteli Pärmin olkapään yli ja oli myös kovasti kiinnostunut kartasta.

Lopulta Pärmi hermostui ja sanoi vänrikille:

— Kumpi tätä karttaa oikein tarkastaa, tekö vänrikki vaiko minä.

VASTAISKU

Urpo Arhosuo

— nyt se alkoi!

Tämä vartiomiehen huuto sai liikettä vielä vuoteissa oleviin miehiin, ja suorainen tungos täytti Vammeljoen kansakoulun oviaukon puolipukeisaan pihalle ryntäävistä miehistä. Jokainen halusi omin silmin todeta tapahtuman. Päästyämme ulos pimeänä marraskuun 30. päivän aamuna jokainen käsitti ensi silmäyksellä, että nyt on tosi kysymyksessä. Äänettömänä katseli joukko itäistä taivaanrantaa, joka loimotti punaisena Terijoen suunnalla. Kranaattien repivä ääni kantautui korviimme. Taistelu elämästä ja kuolemasta oli sittenkin alkanut.

Isänmaamme kimppuun oli hyökätty. Vuosatojen historia oli jälleen toistunut. Suomalaisen oikeustaju oli ollut niin voimakas ja usko oikeuteen niin vahva, että kaikesta propagandasta huolimatta jokainen oli uskonut oikeuden voittoon. Nyt tämä usko murskaantui tykkien suuliekkien leimuun.

Unelmat ja ihanteet häipyivät tuona aamuna koulun pihalla seisovasta, äänettömästä joukosta. Vielä hetki sitten tämäkin joukko oli iloinen, täynnä nuoruutta ja elämän uskoa. Nyt tuntui kuin tämä lyhyt tuokio saisi sen vanhettumaan vuosia. Hiljaisuus katkesi pimeydestä kuuluviin sanoihin:

— Nyt tapellaan. — Nämä sisimmistä lähteneet sanat, lyhydestään huolimatta, sisälsivät paljon. Niihin sisältyi koko Talvisodan henki. Kasvojen ilmeet kiristyivät, ja niistä kuvastui horjumaton päätäväisyys.

YH:n pitkä odotusaika oli päättynyt, ja katkerat kamppailut alkaisivat moninkymmenkertaista ylivoimaa vastaan. Äänettömyyden vallitessa alkoi valmistelu taisteluasemiin siirtymistä varten.

Er.P 3:n 2. komppania, joka oli koottu lähikylien miehistä, oli valmistanut puolustusasemat Suomenlahden rannalta Vammeljoki-linjalle runsaan 4 km pituudelta aina Vanhansahan seuduille saakka. Jokilinjasta huolimatta puolustuslohkolla riitti leveyttä, sillä Terijoen päätien suunnassa tulisi varmasti olemaan hyökkäyksen painopiste, ja täällä joutuisimme koville pidättyessämme eteenpäin rynnistävää vihollista. Emme tunteneet silloin vielä vastustajaamme, jonka ylivoima oli suorastaan murskaava.

Aamun valjetessa täytyivät tiet rajalla olevista kylistä pakenevista siviili-ihmisistä. Heidän rauhallinen aamu-unensa oli katkennut kranaattisateeseen, tulipalojen loimotukseen ja särkyvien rakennusten

VAMMELJOELLA 1939

Vammeljoen suu ja silta

ryskeeseen. Melkeinpä yöpukimissaan saivat onnettomat asukkaat lähteä kohtalokkaalle taipaleelleen tykkkitulen saattelemina. Tunteet hyökkääjää kohtaan saattoi arvata, eikä niitä salattukaan, vaikka "leipää ja vapautta, ompelukoneita, kalosseja ym. hyvää" luvattiinkin Suomen kansalle.

Päivän valjettua aloittivat valtavat lentomuodostelmat ohjelmansa, jonka tarkoitus oli selvä: Puolustuksen lamaanuttaminen. Melkeinpä meren pinta kiitäen sadat koneet lähestyivät päivän mitaan kohoten vasta Vammeljoen rantatöyräällä puiden latvoille. Lentokonemoottorien pauhu täytti ilman. Siltavartiomme ilmatorjuntakonekivääreiden ammuttua kaksi näistä hyökkääjistä tuleen ja niiden matkan päättyessä Suomenlahden aaltoihiin vihollinen alkoi havaita, että suomalainen ei säiky oikeutta puolustaessaan. Tilannetiedoitukset kertoi-

vat synkkää kieltään muualtakin julmasta hyökkäyksestä, ja rajojamme vartioivat yksikkömme iskivät rajusti yhteen hyökkääjän kanssa. Päivä oli kuin painajaisunta. Pian olisi meidän vuoromme.

Varmistusjoukot vetäntyivät jokilinjallemme. Pimeässä yössä 1/2.12. loimottivat lukemattomat tulipalot. Verenkarvaisena hohti taivaanranta kertoen vainolaisen olevan liikkeellä. Kotikylämmekin olivat jo vaarassa, ja pian syöksyisivät vainolaiset lapsuutemme leikkipaikoille. Ajatus kouristi sydäntä, eikä tuntunut oudolta, kun kuuli sanottavan:

— Tältä jokilinjalta emme lähde, vihollinen ei voi meitä karkoittaa.

Ohitsemme vetäntyivät JP 1:n varmistusosastot valistivat meitä, sillä emme tunteneet vielä vihollista. Heillä oli jo vuorokauden "etumatka" tässä tuntemuksessa. Vihollinen marssi kuulemma teitä

pitkin kuin paraatissa, metsistä ei tarvinnut odotaakaan tulijoita. Paraatimarssiksihan koko hyökkäys oli vihollisen joukoille vankien kertoman mukaan ilmoitettukin. Jännittyneinä odotimme vihollisen ilmaantumista näköpiiriimme.

Olimme jättäneet muutamia suurempia rakennuksia tykistömme maaleiksi joen takaisille peltoaukeille, ja seurasimme nyt kiinnostuneina vihollisen pesiintymistä näihin rakennuksiin. Ruoka-aika lähestyi, ja suuren rakennuksen suojaan vedettiin kenttäkeittiö aivan asemiemme eteen. Vihollisen ylpeys oli huipussaan, eikä politrukkien kunnia sallinut mitättömien suomalaisten häiritä ruokarauhaa. Tykistön tulenjohto seurasi valppaana tilanteen kehitystä. Parinsadan miehen päästyä rakennukseen ja aloitettua syömätouhunsa sai tykistömme maalinsa. Kulumattomat putket lennättivät taitavien miesten ohjaamina tuliset terveisensä oikeaan paikkaan. Kahdeksan kranaattia lävisti katon ja seinät. Ruokailu loppui ja jäi monelle viimeiseksi ateriksi.

Vihollisen röyhkeä esiintyminen jatkui. Ihmisenhenki ei siellä merkinnyt suuria. Suomalaiselle sotilaille sen sijaan oli opetettu viimeiseen saakka säilyttämään henkensä, koska elävän voiman tuhlaus on suorastaan rikos. Mutta nyt näimme vihollisen käsityksen samasta asiasta, ja se näky oli suorastaan tyrmistyttävä. Ennakkoluulomme vihollista kohtaan oli osoittautunut oikeaksi.

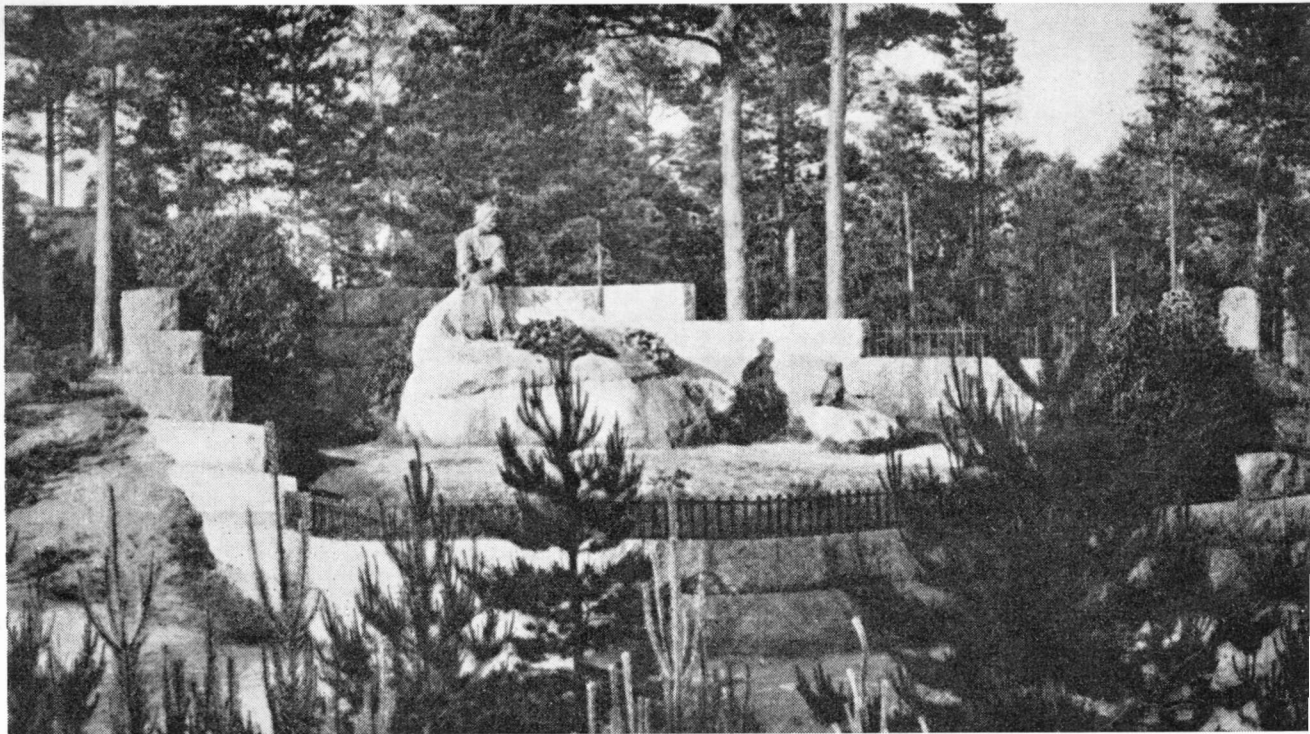
Vammeljoen maantiesillan olivat pioneerimme räjäyttäneet viimeisten joukkojemme vetäännyttyä.

Vihollinen alkoi rakentaa uutta siltaa vähäisen rinteen takana. Eihän tämä joki suuria tarpeita siltaansa varten vaatinutkaan. Saatuaan tekeleensä valmiiksi komennettiin joukkue miehiä kantamaan siltarakennelma jokeen. Oma konekiväärimme oli noin sadan metrin päässä, mutta tämä ei vaikuttanut ylimieliseen viholliseen. Konekivääriampujamme antoi kantajien tulla melkein pä rannalle. Sitten muutama sarja, ja niin nämä kantajat olivat poissa pelistä. Jos kuvittelimme, että nyt jäivät kantoyritykset tähän, niin pahasti erehdyimme. Uudet miehet tuotiin tilalle, ja sama oli tulos. Tämä ällöittävä leikki jatkui, ja olimme onnellisia siitä, ettemme kuuluneet tähän "voittamattomaan" armeijaan, joksi "Tiltu" sitä nimitti.

Saimme käskyn nopeasti jättää asemat ja vetäytyä sovittuihin kokoontumispaikkoihin. Käsky tuntui oudolta, mutta sitä oli noudatettava. Ihmetellen joukkueet jättivät asemansa, sillä mitään kunnan taisteluakaan ei vielä ollut käyty. Käsky olikin jostakin väärinkäsityksestä lähtöisin. Oli levinnyt väärä huhu vihollisen maihinnoususta selustaan. Käsky peruutettiin kyllä pian, mutta vihollinen ehti käyttää tilaisuutta hyväkseen ylittääkseen joen ja aloittaakseen etenemisen rannikkotietä Inon suuntaan. Nyt oli asemat miehittävät uudelleen.

Vihollinen oli saanut jo 3 panssarivaunuakin joen yli, mutta tykistömme katkaisi taas sillan. Tien suunnassa sen eteneminen jäi vain muutamiin satoihin metreihin.

Tien vasemmalla puolella olevat toisen jouk-

Vammelsuun "Rakkauden hauta", jonka seuduilla kirjoituksessa kuvatut taistelut käytiin

kueen asemat olivat tyhjänä, ja ne miehittettiin nyt nopeasti varmistuen samalla tien laitaan saakka. Meren ja maantien välinen vähäinen kannas oli vain vihollisen hallussa, ja ainoastaan rantatie vapaana ensimmäisen joukkueemme pysäyttäessä vi-

hollisen etenemisen päätien suunnassa. Nopealla vastaiskulla olisi nyt tilanne selvitetävä ja saatava rantatie katkaistuksi, mutta omat voimamme eivät siihen riittäneet. Tämän vuoksi hälytettiin takaa apuvoimia.

Nopeasti saapuikin pari joukkuetta avuksemme, ja tehtävän johto annettiin jo rauhan aikana "sotaisaksi" tunnetulle luutnantti Honkaselle. Nopealla liikkeellä suljettiin rantatie, ja niin oli vihollinen saarrettu. Inossa rannikkovarmistuksessa olevat ratsujoukot taas saivat tehtäväkseen tuhota läpipäässeeseen vihollisen. Tämän tehtävän nämä suorittivat täydellisesti samana iltana päästyään yllättämään tietä pitkin etenevät joukot ja tuhosivat ne viimeiseen mieheen.

Nyt paljastuivat Honkasen "leijonan kynnet" tässä tositilanteessa. Tuskin suuremmalla innolla on koskaan vastaiskua suoritettu niin miesten kuin johdonkaan taholta. Käskyt olivat lyhyet, mutta sitä päättäväisemmät. Tämä peloton upseeri sai meidät näkemään suorastaan sankarin sädekehän kohoavan päänsä päälle. Mikä innoittava näky, joka säilyy kautta elämän kirkkaana muistojen joukossa! Lyhyt katajakeppi vasemmassa ja paljastettu parabellum oikeassa kädessä hän antoi käskynsä, joka huipentui tiukkaan määräykseen, että vihollinen oli heitettävä jokeen.

Saartorengas kiristyi nopeasti, ja vihollinen tunki vääjäämättömän varmasti kohtalonsa sinetöidyksi. Nyt aloimme mekin oppia tuntemaan vihollisen. Kuin säikähtynyt karjalauma se ryntäsi takaisin joen rantaan kohti juosten ja ilmaan ampuen.

Nuoruuden innolla jatkui hyökkäys, ja yhä ahtaammalle joutui vihollinen, ja yhä lähemmäksi syöksyivät poikamme huutaen ja tarkalla tulellaan vihollisia kaataen. Meteli oli aivan huumaava, ja tämä ensimmäinen lähiottelu vihollisen kanssa sai ensikertalaiset innostumaan sydämensä pohjasta. Mutta kaiken pauhun ja metelin yli kuului Honkasen mahtava ääni:

— Päälle vaan, pojat! — Kuin paraatimarssissa edeten ja uljasryhtisenä ketjun ensimmäisenä miehenä hyökäten Honkanen tyhjenteli parabelluminsa sisältöä karkuun pyrkiviin vihollisiin.

Lopulta tuli pysähdys. Joen ranta oli edessä ja vesi kylmää, mutta poikamme eivät kuitenkaan jättäneet viholliselle toivomisen ja valinnan varaa. Vesi pärskyi, kun vihollisia yritti laumoittain päästä joen yli ja suojaan varman kuoleman edestä. Murhaava tuleminen suuntautui nyt näiden joen yli pyrkivien joukkoon, ja lukuisat viholliset tapasivat kohtalonsa Vammeljoen jäisessä vedessä.

Mainitut panssarivaunut yrittivät myös paeta parhaansa mukaan, mutta niidenkin kohtalo oli selvä, vaikka joku niistä yrittikin ajaa panssarintorjuntatykkimme päälle. Pelottomat tykkimiehet ehtivät kohdistaa laukauksensa muutaman metrin päästä niitä vastaan, ja vaunut tulivat tuhotuiksi. Tämä vaati tosin tykkimiehemme, alikersantti Nikkasen hengen, sillä oma sirpale kimposi kuolettavasti tähän rohkeaan mieheen.

Tilanne oli selvitetty, ja ensimmäinen taisteluskoketus saatu. Muut yritykset jäivät viholliselta tekemättä, ja haavojaan nuollen se pysytteli joen takana. Emme tienneet vihollisen tappioita, mutta

"Tiltun" ilmoituksen mukaan he menettivät Vammeljoen taistelussa 4000 (!) miestä, koska "suomalaiset käyttivät kaasua". Nämä olivat niitä "Tiltun" tietoja, jotka sota-aikana saivat muun hauskuuden puutteessa kelvata. Mutta tosiasiaksi jäi, ettei vihollinen helposti selvinnyt Vammeljoen taistelusta.

Runsaan vuorokauden kuluttua jouduimme vetäytymään, mutta emme vihollisen painostuksesta. Sankarillinen taistelu jatkui.

Vaikka tästä ajasta on kulunut 20 vuotta, säilyy ensimmäisen taistelun muisto lähtemättömästi mielessä. Ohjatkoon Kaitselmus tiemme, ettei tulevien sukupolvien tarvitsisi ase kädessä oikeuttaan puolustaa. Elävöittäköön joka tapauksessa Talvisodan henki näkemään, että se ei kuitenkaan ole turhaa, sillä ihmisen ja pienekin kansakunnan korkeimpana johtotähtenä on vapaus.

MARSKI OLI ILMAN KULKULUPAA

Marsalkka Mannerheim poikkesi kerran erään varuskunnan kasarmille. Kun hän sattui olemaan siviilipuvussa, kysyi vartiomies kulkulupaa. Sitä ei marskilla ollut, mutta hän sanoi olevansa Mannerheim. Vartio sanoi siihen välinpitämättömästi:

— Kyllähän niitä Mannerheimejä tässä kulkisi vaikka kuinka paljon, jos vain kaikki uskoisi.

Vartiomies ei laskenut marskia portista sisään, mutta paikalle sattunut upseeri pelasti tilanteen. Marski oli kuitenkin hyvillään ja järjesti vartiomiehelle ylimääräisen loman.

MUISTI NIMEN VÄÄRIN

Moskovan neuvottelut vuonna 1939 olivat kovasti pitkittyneet. Paasikivi oli siellä jo toista kertaa, kun sotamies Kangasniemi esitti:

— Näkööhän tuon, etteivät Moskovan neuvottelut joha mihinkään tulokseen. Mennään ja haetaan koko Laakakivi pois sieltä.

VIHOLAISIA OLI TURKASEN PALJON

Sotamies Kataja sai Talvisodan aikana vaimoltaan kirjeen rintamalle. Siinä kysyttiin mm: "Etkö jo pian tule pois sieltä?" Mies vastasi viipymättä: "Näitä viholaisia on täällä niin turkasen paljon, ettei niitä ennäätä niin äkkiä tappa. Kyllä täällä vielä kevääseen menee."

KONEKIRJOITUSTAITOA

Komppania sai uuden vääpelin. Tultuaan toimistoon tämä vääpeli, nimeltään Otto Puttonen, istahti kirjoituskoneen ääreen ja oli jo ehtinyt kehaistakin konekirjoitustaitoaan.

No niin, hän pani paperin koneeseen ja oma nimi oli tietysti kirjoitettava ensiksi. Siihen ilmeistyikin heti Ot . . . , mutta tähän kirjoitus pysähtyi. Vääpeli näytti hakevan puuttuvaa näppäintä. Viimein hän korvallistaan kynsäisten huudahti:

— Missäs helkutissa se toinen t e e on?

Raudun "Kuoleman laakso"

A. L. BLICK

ITSENÄISYYPÄIVÄ

TALVISODAN kuuden ensimmäisen sotapäivän tapahtumat olivat siirtyneet jo menneisyyteen. Rajanpinnassa käytyjä menestyksellisiä taisteluja oli seurannut yhtämittäinen vetäytyminen Kiviniemen sillanpääasemiin. Mikä tämän vetäytymisen oli aiheuttanut, ei ollut itä-Kannaksella viivytävien joukkojen tiedossa. Taakse oli täytyntä ilman taisteluja jättää monen vuoden uurastuksen tuloksena syntyneet viivytysasemat Mäkrän — Raudun — Raajun linjalla. Raskain mielin olivat itä-Kannaksen miehistä järjestetyt joukot jättäneet kotikontunsa, palavien rakennusten osoittaessa heidän kulkemaansa tietä.

Vetäytyminen oli pysähtynyt Kiviniemen sillanpääasemiin, joissa tapaamme nyt nämä Raudun ja Raajun seuduilta vetäytyneet joukot puolustusasemiin ryhmittyneinä joulukuun 5. päivänä.

Yöllä 2/3.12. alkaneen irroittautumisen jälkeen kaotettunsa kosketuksen oli vihollinen saavuttanut uudelleen vasta 4.12. kello 10 aamulla. Taistelun tuloksena lepäsi jo mm. viisi romutettua vihollisen hyökkäysvaunua sillanpääasemien edessä Petäjärveltä tulevan tien varressa. Eräässä näistä jatkui tulipalo koko päivän. Toisesta vaunusta pimeän turvin noudetun, kuolettavasti haavoittuneen vihollisupseerin kuulustelu

ei ehtinyt tuoda esille mitään uutta. Hän vei varmaan-kin parhaat tiedot mukanaan sinne, missä ei enää taisteluja käydä.

Vaalimon suunnalta 4.12. jo varhain aamulla alkanut vihollisen tykistö tuli oli hiljalleen jatkunut pitkän päivää. Se ei kohdistunut asemeimme, vaan näytti ottaneen maalikseen takanamme olevat Kiviniemen kosken yli johtavat sillat. Tule ja tiedä, vaikkapa ammuskeli niitä toivossa saada sillanpääasemia puolustavat joukkomme ilmielävinä viedyksi Rajajoen itäpuolelle Ikävä vain näille toivojille, että kaikkiin valmisteluihin tämänkin mahdollisen ilonaiheen tyynnyttämiseksi oli jo aikanaan ryhdytty. Ylikuljetuskalusto oli paikoillaan kosken alla, ja porrassilta valmiina sen luusuassa.

Sillanpääasemien oikealla siivellä puolustautui itä-Kannaksen miehistä perustettu ja nyt Keski-Suomen miehistä kootulla komppaniilla tilapäisesti vahvistettu, majuri O. Saarelaisen komentama, teoistaan jo tuttu pataljoona. Sen nimiin olivat ehtineet jo liittyä Palkealan, Riiskan ja Porkun taistelut. Molemmista ensiksi mainituista milloin puhuttaneenkin, älköön unohdetako niiden yhteydessä kunnialla mainita Keljassa 27.12.39 kaatuneen luutnantti Pekka Jäntin nimeä.

Pataljoonan komentajaa oli näyttänyt pitkin päivää

kiusanneen vihollisen saamattomuus — tai lieneekö se ollut valmistelujen perinpohjaisuutta — hänen todeutuaan, että Vaalimon kyläaukeiden kautta oli vihollisrivistö toisensa perään solunut hänen joukkojensa miehittämää sillanpääasemien oikeata siipeä kohti. Vihollisen hyökkäysvalmistelut olivat siis ilmeisestikin käynnissä. Vahinko vain, että kaukana joen pohjoisrannalla olevalla tykistöllämme emme vielä tässä vaiheessa päässeet sen suunnitelmia sotkemaan.

Kaikki merkit viittasivat siihen, ettei rajuilman purkautumista tarvinnut enää kauankaan odotella. Mutta sitä vastustamaanhan olivat joukot sillanpääasemiin pysähtyneetkin. Päätäväisyys kuvastui kaikkien miesten, niin itäkannakselaisten kuin myös heidän tuekseen rientäneiden keskisuomalaisten silmistä. Täysin rauhallisina he odottelivat nyt ensimmäisen tulikasteensa lähestymistä.

Sillanpääasemien vasen siipi oli annettu yhdellä edellisen pataljoonan komppanialla vahvistetun majuri E. Polón'in pataljoonan puolustettavaksi.

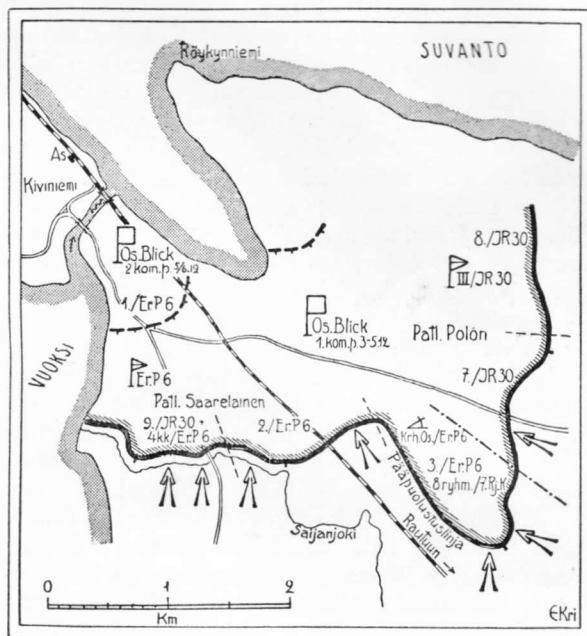
Majuri Polón oli sillanpääasemia puolustavien joukkojen komentajalle tuttu jo kahden edellisen sodan ajoilta. Nyt elpynyt tuttavuus jatkui myöhemmin Taipaleella. Tästä miehestä on viimeisten sotiemme innoittamalla, uusilla Runebergeillä vielä paljon runoitavaa Suomen nuorisolle. Ei ole tämä mies mikään "kauhu" eikä "sankari" mainimenimeltään nykykäytön kuluneessa mielessä, vaan vaatimaton pataljoonan komentaja äänettömältä Taipaleen lohkolta, komentaja, jonka nimi tunnettiin ainakin Kiviniemestä Laatokkaan saakka.

Sillanpääasemia puolustavien joukkojen komentaja piteli vielä toistaiseksi peukalonsa alla luutnantti N. A.

tansa Kiviniemen kosken yli johtaville silloille, mutta kevyt tykistö keskitti tulensa voimakkaimpana Saijanjokilinjalta puolustautuvan majuri Saarelaisen pataljoonan asemiin.

Hyökkäysvaunujen etenemiseltä katkaisi kuitenkin Saijanjoki tien hv-esteeksi paranneltuine äyriineen. Siihen nuo vaunut pysähtyivät ja yrittivät sen jälkeen, vaik-

Piirros Osasto Blickin ryhmyksestä Kiviniemen sillanpääasemassa 3—6.12.1939

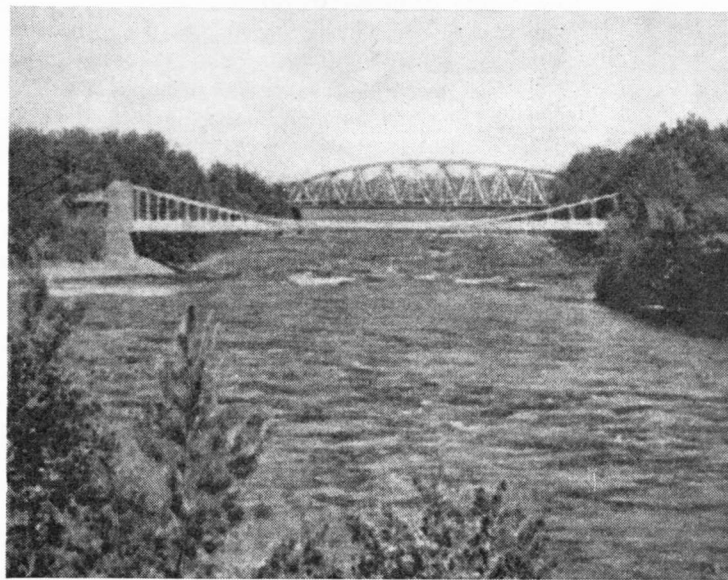

KIVINIEMESSÄ VUONNA 1939

Halla-Seppälän rajakomppaniaa ja kahta pst-tykkiä, jotka viimeksi mainitut oli kuitenkin siirretty jo vastaanottoasemiin hyökkäysvaunujen mahdollisen läpimurron varalta. Luutnantti Halla-Seppälän rajakomppania oli ehtinyt läpäistä kiirastorstainsa jo sodan kolmena ensimmäisenä päivänä. Tämä komppania oli kalliisti vihollisella maksattanut sen tienosan, joka mahtuu Raasulin ja Kuolemanlaakson välille.

Edelliseen lisättäköön, että kummallakin etulinjan pataljoonalla oli käytettävissään 2—4 pst-tykkiä — mikä valtava määrä, huudahtanee silloisia oloja tunteva lukija — ja majuri Saarelaisen pataljoonalla lisäksi krh-joukkue, sekä että käytettävissä oli tulenjohdon ja yhteyksiensä puolesta erittäin hyvin järjestetyn kevyen patteriston tuli. Kun vielä mainitaan, että koko tätä porukkaa johtava esikunta sulatteli yhtämittaisen valvomisen kohmettamia päitään Koppasen talon idänpuoleisessa metsikössä riutuvan nuotion ääressä, on ryhmitys jo sikäli selvä, että voimme antaa itse tapahtumien puhua puolestaan.

Pelin avasivat — kuten olimme odottaneet — talvisen päivän 5.12. jo vaaleissa esiin ajaneet hyökkäysvaunut jalkaväen seuratussa välittömästi niiden takana. Vihollisen raskas tykistö kohdisti edelleenkin ammun-

Kiviniemen maantie- ja rautatiesillat

kakin turhaan, kiivaalla tulellaan lamauttaa niitä seuraavaa jalkaväkeä tulittavan etulinjamme aseita. Tuttu taistelun pauhu täytti jälleen lähitienoot. Tätä täydensi jo nyt oma tykistömmekin, joka oli ensimmäiseksi maaleikseen ottanut Saijanjoen etelärannalla pysähtyneet vihollisen hyökkäysvaunut. Sen lähettämät amukset eivät turhaan menneetkään, sen ilmaisi amuntaa johtaneen tulenjohtajan puhelimesta lausumat sanat: "Useita hyökkäysvaunuja nurin, telaketjut ylöspäin — osa vaunuista pakenee takana olevaan metsikköön." — Tämä tiesi ainakin hengähdysaikaa majuri Saarelaisen taisteleville joukoille.

Raskain mielin jätti luutnantti Halla-Seppälän rajakomppania aseveljensä jatkamaan taistelua, kun se sai käskyn siirtyä joen pohjoisrannalle. Käskyn tarkoitus oli ilmeinen. Odotettavissa näytti olevan asemiemme tyhjentäminen, joten kaikkiin sitä edeltäviin, asteittain toteutettaviin valmisteluihin oli ajoissa ryhdyttävä. Näistä mainittakoon ainoastaan, että reservinä ollut luutnantti J. Ahin komppania siirrettiin jo nyt vastaanottoasemiinsa, ja eri tahoilla töissä olevat pioneerit koottiin käytettäväksi valmistamisensa hävityskohteissa.

Hämärä kääntyi pimeäksi, mutta taistelut yhä vaan kiihtyivät oikealla siivellä ja levisivät keskustaan päin. Vihollinen näytti valinneen hyökkäyksensä painopistesuunnaksi juuri oikean siipemme. Tämä oli käsitettävissä, sillä 4.12. sen saavuttama kosketus oli sille selvittänyt asemiemme kulun, siis myöskin sen, että oikealta siiveltämme oli Kiviniemen silloille kaksi kertaa lyhyempi matka kuin vasemmalta siiveltä. Tässä maastosta johtuvassa sillanpääasemien sijoituksen epäsuhteessa olikin piilut asemiemme heikkous siinä tapauksessa, että taistelut olisivat saaneet jatkua pitemmän aikaa.

Myöhemmin illalla ylemmän johtoportaan kanssa käydyissä puhelinkeskusteluissa saatiin varmuus siitä, että sillanpääasemien tyhjentäminen aamuun mennessä oli jo päätetty tosiasia, mutta sen alkamista koskevaa hetkeä ei ollut vielä määrätty. Tämä tietoisuus oikeutti saattamaan asian myöskin etulinjan pataljoonien ja pioneerikomppanian tietoon sekä antamaan jo tätä varten esikäskyt. Niistä mainittakoon, että Komppania Ahi sai jo nyt miehittää vastaanottoasemat ja että kaukaisemmissa kohteissa suoritettavat hävitystyöt saivat jo alkaa.

Ratkaiseva käänne tapahtui kello 23, jolloin saapui puhelimitse määräys irroittautumisen aloittamisesta 5. 12. kello 24. Raskaimpana huolena painoi sillanpääasemien komentajan mieltä epävarmuus siitä, kestäkö majuri Saarelaisen pataljoona sen ajan, jonka kauimpana edessä vasemmalla siivellä olevien joukkojen irroittautuminen tulee vaatimaan, sillä viimeksi minitut joukot ehtivät vastaanottoasemien taakse aikaisintaan 6.12. kello 3 mennessä.

Lyhyet puhelimitse etulinjan pataljoonien komentajille ja pioneerikomppanian päällikölle annetut käskyt saivat koneiston uusia tehtäviä vastaavaan käyntiin. Vastaanottoasemat miehittäneen komppanian päällikkö oli tavattavissa henkilökohtaisesti, joten hän ehti saada käskyn myöhemminkin. Läsnäollut patteriston komentaja kuuli kaiken, mitä hänen ympärillään tapahtui ja pääsi heti tehtäviinsä käsiksi, joista muita tärkeämmäksi osoittautui majuri Saarelaisen pataljoonalle irroittautumishetkellä mahdollisesti annettava tykistön tulituki.

Irroittautumisen aloitti vasemmalla siivellä puolustautunut Pataljoona Polön, joka jo tätä ennen oli imyöskäykseen. Syntynyt taistelutauko hyväksien käyttäen pataljoonan onnistui irroittautua vihollisen sitä huomaamatta, ja komppaniat sivuuttivat vastaanottoasemat niille määrättyyn määräaikaan. Samoin onnistui majuri Saarelaisen pataljoonan irroittautua yli odotusten. Hänen aseimiinsa jättämien irroittautumista verhonneiden osien onnistui salata suoritus niin hyvin, että kun vihollinen hyökkäsi uudelleen, hänenkin pataljoonansa pääosat olivat jo vastaanottoasemien takana. Verhoamista suorittaneiden osien irroittautumisen helpottamiseksi ampui patteristomme vielä oikealla hetkellä tutunomaisen tulipeitteensä vihollislinjojen päälle.

Vastaanottoasemat miehittäneen komppanian päällikön, luutnantti Ahin tapasi sillanpääasemien komentaja Aleksandroffin maellä 6.12. kello 3 ja sai häneltä tällöin tietää, että viimeisetkin irroittautumista verhonneet omat joukot olivat vetäytyneet hänen aseimensä läpi. Komppanian päällikkö sai nyt vuorostaan käskyn aloittaa irroittautumisen ja vetäytyä joen pohjoisrannalle kello 4 mennessä. Käskyn toistettuaan hän lisäsi:

— Pyydän onnitella itsenäisyyspäivän johdosta.

Mitä ajatuksia nämä sanat synnyttivätään tuona hetkenä vastaanottajansa mielessä, jääkööt tässä yhteydessä toistamatta. Valoisia ne eivät ainakaan voineet olla silloin, koska maailma hänen ympärillään näytti olevan yhtenä tulimerenä ja kun jäljellä oli ainoastaan raskas velvollisuus todeta, kuinka hänen joukonsa viimeisetkin rippeet hiljalleen ja äänettöminä soluiivat Kiviniemen koskien yli johtaville silloille, ylittivät ne ja katosivat lopulta yön pimeyteen, ja kun hänen itsensä oli vastattava siitä, että juuri ne sillat, joilta hän niin monta kertaa tätä ennen oli saanut tämän tienoon kauneutta rauhassa ihailta, tulivat oikealla hetkellä räjäytetyiksi.

Siltojen romuttamista ei suoritettu tällä kertaa hetkeäkään liian aikaisin. Tuskin olivat Komppania Ahin viimeiset miehet vihollisen kiivaan tykistötulen saatamina ehtineet lähimpien, joen pohjoisrannalla olevien talojen suojaan, kun vihollisen hyökkäysvaunut ilmestyivät näkyviin vastarannalla noin 150 metrin päässä olevan tienmutkan takaa. — Mutta ne myöhästyivät sittenkin.

Itsenäisyyspäivänä 1939 kello 3,55 tärähteli maa Kiviniemessä, ja kun räjäytysten aiheuttamat pölypilvet olivat haihtuneet, saattoivat läsnäolevat todeta, että yhdyssiltoja vailla oleva joki virtasi jälleen idän ja lännen välillä.

(Kirjoitettu Savonlinnassa v. 1940)

OLI VAHVUUTTA

Eversti saapui erääseen rykmenttinsä korsuun, Sotamies Sippola Kauhavalta teki korsuilmoituksen. Häneltä jäi kuitenkin miesvahvuus ilmoittamatta, jonka vuoksi eversti kysyi:

— Entä mikä on korsun vahvuus?

— Herra eversti, se on siinä suunnilleen neljä tai viisi hirsikertaa.

Kaarlo Erho

UNOHTUMATON JOULUAATTO

Jouluhartaushetki etulinjan korsussa

ALOITETTUAAN hyökkäyksen Suomen rajan yli 30.11.1939 venäläiset saavuttivat 12.12. mennessä Karjalan kannaksella kaikkialla ns. Mannerheimlinjan, jolle suomalaisten päävoimat olivat asettuneet yleensä tilapäisten linnoituslaitteiden varaan puolustukseen. Vahvojen venäläisten voimien rynnäköt jatkuivat nyt näitä asemia vastaan satojen hyökkäysvau-
nujen ja lukuisten lentokoneiden tukemana. Suomalaiset torjuivat kuitenkin joka taholla nämä hyökkäykset tuottaen viholliselle suuria tappioita. Monien taistelukenttien kunniakaat nimet piirtyivät tältä ajalta Suomen sotahistoriaan. Taistelut hiljenivät vihdoin

Jouluyönä Kannaksella 1939

Länsi-Kannaksella 15.12., vain tykistö ja ilmavoimat jatkoivat toimintaansa.

Kun venäläisten eteneminen oli pysäytetty, oli tullut suomalaisten vuoro ryhtyä viipymättä vastatoimintaan, ennen kuin vihollinen ehtisi linnoittautua. Länsi-Kannaksella oleva II AK suunniteltiinkin vastahyökkäykseen linjalla Hatjalahdenjärvi — Karhula — Summa — Muolaanjärvi — Yskjärvi. Tällä rintamalla olivat ryhmitettyinä oikealta lukien 4.D, 6.D, 5.D, 1.D ja 11.D.

Lähestyvän joulun rauha ei toimenpiteitä hidastanut, ja hyökkäykseen ryhdyttiin kenraaliluutn. Hj. Öhqvistin johdolla jouluaaton aamuna 24.12. Mutta se ei johtanut toivottuun tulokseen, vaan tyrehtyi eri syistä vuorokauden kuluessa vähäisen etenemisen jälkeen voimakkaiden vihollisvoimien vastarintaan.

Seuraavassa kerrotaan erään 6.D:aan kuuluneen joukko-osaston jouluaaton vietosta mainitun hyökkäyksen aikana.

Jouluaaton aattona 23.12.1939 tuli komppialllemme yllättäen käsky, että leiri oli purettava ja komppanian oli oltava marssivalmiina määrääjän kuluessa. Emme tosin tienneet mitään varmaa, mutta jostakin oli tullut huhunomainen tieto, että meille tulisi lähtö Summan rintamakaistalle, missä meidän olisi vallattava takaisin jokin varhemmin viholliselle luovutettu tukikohta. Huhusta oli seurauksena monisanaista kannunvalantaa. Tietysti suurenneltiin asioita, koska meillä ei vielä silloin ollut taistelukokemusta ollenkaan, eräi-

tä mitättömiä partiomatkoja lukuunottamatta. Jotakin suurta oli varmaankin tekeillä, sillä koko rykmenttimme, silloinen everstiluutnantti A. Pirilän komentama JR 18 oli määrätty liikkeelle erityistä operaatiota varten. Tämä tieto oli omiaan innoittamaan toisia ja saamaan toiset taas entistäänkin totisemmiksi, sillä kukaan ei loppujen lopuksi tiennyt, minne mentäisiin ja mitä tulisi tapahtumaan.

Marssille lähdettiin saman päivän aamuna. Matka oli äärimmäisen rasittava päivälläkin, koska se suoritettiin kokonaan pitkin koskematonta, tietöntä erämaata, pitkin metsiä ja näreikköjä. Yön tultua se tuntui menevän yli inhimillisyyden rajojen, sillä kaiken muun hankaluuden lisäksi oli niin pimeää, että edellä kulkevaa toveria ei nähnyt, oli kopeloitava käsin yhteyden säilyttämiseksi. Maasto oli kaikille outoa, joten eksymisen vaara vaani joka hetki ja kaikkialla, koska puhu-

kaikkea kahvinkeittoon? Kuivaa puuta ei tuntunut löytyvän mistään ja kymmeniä asteita sivuava pakkas-
nen yltyi yhä (ei tunnettu ilmiötä, että pakkasessa pilkottu tuore koivu palaa yhtä hyvin kuin kuivattu puu). Hytisimme viluisina teltoissa, joissa oli melkein kylmempää kuin ulkosalla. Tuntui kuin sieluki-
kin olisi jäänyt tässä kylmyydessä. Joidenkin re-
puista löytyi lopulta paperien jätteitä. Ne poltettiin ja
niin kamiinanlevy kuumeni sikäli, että saimme joitakin
kahvipakkeja kiehumaan. Kuuma kahvi oli sinä yönä
kultaakin kalliimpaa. Se jaettiin kristillisesti tasan,
niin että jokainen telttakuntaan kuuluva sai sitä tilkka-
sen pakkinsa kanteen mieltä virkistämään ja jäseniä
lämmittämään.

Leirimme oli pystytetty erään näreikköisen kumpareen laitaan, sen luoteisrinteelle. Tuo kumpare oli jon-

Ruokailua metsän suojassa pakkasessa

minen, valaisimien käyttö, jopa tupakoiminenkin oli ankarasti kielletty yömarssin aikana.

Loppuun asti uupuneina pääsimme lopulta tavoiteseemme, Karhulan — Summan välimaastoon Summajoen länsipuolelle. Siellä toivoimme saavamme hetken hengähtää, mutta mitään lepoa ei vielä saatu, sillä teltat oli pystytettävä mahdollisimman pian ja pimeän vielä vallitessa. Leirin pystyttäminen sysipimeässä metsässä ei ollut leikintekoa, mutta teltat saatiin kuin saatiinkin pystyyn. Nyt oli edessä uusi pulma: mistä saada palavaa puuta telttojen lämmitykseen ja ennen-

kinlaisena näkösuojana ja miksei tulisuojanakin, mikäli pysyttelisi sen takana. Annetussa tilannetiedotuksessa sanottiin, että rykmenttimme tehtäväksi tulisi suorittaa yllätyshyökkäys ja vallata eräs jatkuville sotatoimille tärkeä tukikohta, joka varhemmin oli joutunut vihollisen käsiin. Pataljoonamme, II/JR18 ei ottaisi kuitenkaan osaa varsinaiseen hyökkäykseen, vaan se olisi komentajan käytettävissä olevana reservinä, mistä tarpeen tullen irroitettaisiin pienempiä tai suurempia osastoja. Toiset olivat hyvillään, toiset pahoillaan tästä tehtävästä. Se osoittautuikin olevan melkein vaa-

Korohoro iskee

rallisempaa kuin todelliseen hyökkäykseen osanotto, kuten totesimme varsinaisen taistelutoiminnan alettua.

Kumpareelta, jonka suojassa leirimme oli, avautui näköala aukiolle, jonka takana olevan metsikön reunan vihollinen oli kaivautunut. Ei tarvinnut olla erikoinen sota-asiantuntija käsittääkseen edessä olevan tehtävän vaikeusasteen, varsinkin kun vihollisella oli tiittävästi niin miehistön kuin materiaalinkin suhteen moninkertainen ylivoima.

Suomalaisten hyökkäysaalto oli ehtinyt tuskin aukeamalle, kun vihollinen avasi hirvittävän tulen kymmenillä, ehkäpä sadoilla konetuliaseilla. Meikäläiset näyttivät etenevän kaikesta huolimatta kohti aukeaman toista laitaa, vaikka etäältä katsellen tuntui siltä, että jokaisen miehen oli suorastaan mahdotonta päästä tuon tulimyrskyn läpi hengissä. Mutta ensimmäiset miehet näyttivät ehtineen jo vihollisen välittömään läheisyyteen edettyään nopein, lyhyin syöksyin maastoa suojanaan käyttäen. Vihollinen kiihdytti tulensa äärimilleen, mutta se ei voinut nähdä meikäläisten liikkeitä kyllin selvästi, ja tuntuikin siltä, että sen tuli oli umpimähkäistä.

Fosforinhoitoisia valoammuksia kohosi aukeaman ylle ja näytti pysyvän ilmassa aivan kiusallisen pitkän

ajan, mutta meikäläiset osasivat pysytellä paikoillaan ja liikkumatta aina silloin kun valoammuksia loisti kirkkaimmillaan, mutta heti kun sen hohde himmeni, pojat syöksähtivät lumikuopistaan ja juoksivat nopeasti seuraavaan tavoitteeseensa. Näin eteni ryhmittynyt joukkomme hitaasti, mutta määrätietoisesti kohti vihollisen asemia murhaavasta tulesta huolimatta.

Vihdoin alkoivat myös meikäläisten kranaatinheitimet naputtaa aivan meidän kumpareemme takana olevista tuliasemista. Tästä kai johtui, että vihollisenkin avasi kranaatinheitintulen, ja kohta alkoi kranaatteja tipahdella kumpareelle ja leirialueellemme, eikä niitä suinkaan tipahdellut vähän. Koetimme suojautua kukin parhaaksi katsomallaan tavalla, mutta komppania ei saanut kuitenkaan hajaantua etäälle mahdollisen hälytyksen varalta. Yritimme etsiä maastosta kuoppia ja syvennyksiä, ja sellaisiin ahtautui miehiä enemmän kuin mahtui, joten alimmaisiksi joutuneet olivat usein melko tukalassa asemassa. Tämä oli meidän tulikasteemme, ja ehkä se oli hyväksikin ainakin joihinkin nähden, sillä olihan se tavallan havainto-opetusta siitä, millaista sodassa saattaa olla myös "takalinjassa" reservissä.

Kun ensimmäiset meikäläiset olivat päässeet aukeaman yli, jatkui ankara kamppailu vihollisasemissa ja niiden edustoilla. Se oli oikeata kahakkaa, missä ei aseita valittu, vaan sellaiseksi kelpasivat kiväärinperät, pistimet, jopa puukotkin. Vahinko vain, että meikäläisillä oli peräti vähän konepistooleja, sillä ne tekivät suorastaan hirvittävää jälkeä vihollisen täyteen ahdeuissa taisteluhautoissa. Konekivääripesäkkeet, jotka olivat jo tässä taistelun vaiheessa menettäneet merkityksensä, vallattiin yksi toisensa jälkeen, vaikka moninkertainen ylivoima teki ankaraa vastarintaa.

Taistelua jatkui päivän valkenemiseen asti, ja paljon uhreja tämä jouluyön hyökkäys vaati meikäläisiltäkin. Haavoittuneiden lukumäärä oli aivan tavaton, mutta kaatuneita oli lopulta suhteellisen vähän, paljon vähemmän kuin ensiksi arvelimme. Taistelun tiimelyksessä menivät komppaniat ja pienemmät osastot niin sekaisin ja epäjärjestykseen, että moni poika tavoitti oman yksikkönsä vasta monia päiviä jälkeenpäin.

Marssi takaisin entiseen leiripaikkaan suoritettiin seuraavana yönä. Se oli yhtä raskas ja vaivalloinen kuin tulomatkin oli ollut. Taas saimme tarpoa säkkipimeässä metsässä, polviin asti upottavassa hangessa.

Se oli todellakin unohtumaton jouluaatto.

Viestimiesten tapsit katkeilivat pakkasessa ja tykistö ei voinut toimia

Reino Kalervo

LAATOKAN KOILLISPUOLEISEN ALUEEN PUOLUSTUSSUUNNITELMA JA KENTTÄLINNOITUSTYÖT VUONNA 1939

◀ Puolustusasemien raivattua etumaastoa Jänisjokilinjalta Hämekoskella

"Espanjalaisia ratsastajia" valmistetaan kaiken varalle

LAATOKAN KARJALAN puolustamiseksi oli laadittu jo vuosia ennen Talvisodan puhkeamista useita vaihtoehtoisia suunnitelmia. Erästä näistä nimitettiin keskitystapaus VK 2:ksi ja toteutettiin sittemmin melkein pä sellaisenaan. Pienet eroavaisuudet, joilla ei ollut mitään käytännöllistä merkitystä, johtuivat siitä, että aikaa oli käytettävissä enemmän kuin oli osattu otaksua.

VK 2:n mukaan tuli IV AK:n ensimmäisenä puolustusasemana (n:o 1) olemaan linja Laatokka — Kitilä — Ruokojärvi — Syskyjärvi — Varpajärvi — Saarijärvi — Piiisoinoja — Salonjärvi. Koirinoja oli tienristeiseen pidettävä eteentyönnettynä tukikohtana seuraavassa ilmenevistä syistä mahdollisimman kauan.

Puolustusasema n:o 1 oli miehittettävä kenttäarmeijan joukoilla, mutta niiden liikekannallepanoon ja keskittämiseen tarvittavan ajan hankkisivat viivytoiminnallaan suojajoukot. Nämä suojajoukot järjestettiin ns. Karjalan Ryhmäksi, joka käsitti kolme erillistä pataljoonaa, yksi jokaisen rajan yli johtavan tien suunnassa. Pataljoonat perustettiin Salmin Rajavartiostoa runkona käyttäen. Lisäksi kuului suojajoukkoihin yksi Pitkärannan suojeluskunnan järjestämä patteri.

Suojajoukkojen tuli aloittaa viivytyksen rajanpinnasta lähtien. Viivytyksalueen takarajaa harkittiin tarkasti, ja aivan ylimalkaisesti sanoen sen määrittely perustui

siihen, että meille edullisimmassa tapauksessa 12.D:n ensimmäiset kuljetukset ehtisivät Loimolaan III liikekannallepanopäivänä ja 13.D:n vastaavasti Koirinojalle IV lkp:nä. Tällöin oletettiin vihollisen ylittävän rajan jo julistamispäivänä. Nämä seikat huomioon ottaen päädyttiin sekä teoreettisten laskelmien että sotapeliä avulla siihen, että takarajana tuli olla linja Uuksunjoen alajuoksu — Lavajärvet — Kotajärvi — Saarijärvi. Suojärven suunnalla oli takarajana linja Kotajärvi — Salonjärvi, koska sielläkin voitiin maastoa luovuttaa melkoisesti ennen kuin se vaikuttaisi yleistilanteeseen. Itse Suojärven seutu ei suinkaan ollut yleistilanteen kannalta niin ensiarvoisen tärkeä kuin miksi esim. kenraali Talvela on sen jossakin kirjoituksessaan pyrkinyt tekemään. Suojärven alueen pitämistä ei otettu ensinkään IV AK:n puolustus suunnitelmaan, koska tämä olisi eteentyönnettyksi alueeksi jäävänä vaatinut suhteettoman paljon voimia. Taistelu Suojärven puolesta olisi epäilemättä vaatinut Tolvajärven raskaimpiin miehistötappioihin verrattavia uhreja ja niitä oli yksistään erään tällaisen maastokaistaleen vuoksi vältettävä.

Kuten sanoin, tämä oli meille edullisin tapaus, sillä muutoin puolustusasema n:o 1:n miehittäminen kävisi kyseenalaiseksi. Aikaa oli tällöin saatava viivytystaistelua varten lisää, ja tähän taas oli vain kaksi

mahdollisuutta: suojajoukkojen vahvuuden lisääminen ja viivytysmahdollisuuksien parantaminen. Ensimmäistä mahdollisuutta ei miesten puutteen takia voitu ottaa huomioon, ja niin oli turvaututtava yksinomaan kenttävarustustoihin.

Ratkaisu oli yksinkertainen, mutta muuttui vaikeammaksi, kun korkea parlamentti ei tietenkään tahtonut myöntää varoja moiseen touhuiluun. Arkadian maen strategit pitivät sellaista tarpeettomana. Vasta vuonna 1939, kun pimenevä tilanne pani yhä vakavammin tulevia ajattelemaan, niitä saatiin. Summaa en enää jaksa muistaa, sillä tilitykset hoiti 3.DE suoraan.

Määrärahoja odoteltaessa oli kenraali J. Heiskanen johdolla suoritettu laajoja operatiivisia tiedusteluja niin, että kaikki olisi valmiina, jos rahaa joskus annettaisiin. Mutta siitä oltiin kyllä varmoja, ettei sitä hyväksi nähdyn tavan mukaan suinkaan saataisi läheskään riittävästi. Oli siis tarkoin harkittava, mitä ja missä rakennettaisiin.

Niistä kolmesta tiestä, jotka Salmin, Uomaan ja Suojärven kautta johtivat rajan yli, oli Kolatselän — Käsänelän — Koirinojan tie ehdottomasti tärkein. Kenraali Heiskanen ajatteli näet suunnilleen näin:

Jos vihollisen Kolatselän voimaryhmä — jonka suuruudeksi arvioitiin noin kaksi rykmenttiä sekä keveiden joukkojen pääosa — suunnataan länttä kohti, sen hyökkäyssuunta leikkaisi Viteleen voimaryhmän hyökkäyssuunnan Koirinojalla. Tämän paikan valtaus takaisi molempien voimaryhmien taktillisen yhteistoiminnan, ja lisäksi joukkojen huolto helpottuisi

suuresti. On selvää, että voimia täytyisi erottaa Käsänelästä Loimolan ja ns. Siirantien suuntiin varmistustehtäviin, mutta tämä voimanmenetyks korvautuisi, kun molemmat voimaryhmät Koirinojalla yhtyisivät. Sitä paitsi voimakas eteneminen Käsänelästä Koirinojaa kohti pakottaisi meidät tyhjentämään Salmin tiensuunnan rintamapainostuksesta riippumatta. — Kun siis rajan muoto tarjosi venäläisille erittäin edullisen hyökkäyslähtöaseman Kolatselän maastossa sekä lyhimmän tien tärkeään Koirinojan solmukohtaan, oli ilmeistä, että venäläiset sodan alkaessa sijoittaisivat iskuryhmänsä Käsänelän — Koirinojan suuntaan. Epäilemättä he tulisivat myös Käsänelän vallattuaan heittämään voimakkaita ja nopeasti liikkuvia osastoja Loimolaa kohti. Salmin suunnalla, jonka kohtalo riippui iskuryhmän hyökkäyksestä, tulisi vihollinen sen sijaan toimeen aivan pienin voimin ja hyökkäisi siellä vain sitomismielessä. — Suojärven suunnalla toimivat venäläiset voimat saanevat tehtäväkseen Suojärven valtaamisen, mutta alkuoperaatioiden aikana tuskin muuta kuin Suojokilinjän haltuunottamisen ja sillanpääasemien varaamisen.

Ylläolevasta selviää, minkä takia varustustoihin ryhdyttiin vain Uomaan tien varressa ja siltä pohjoiseen ja luoteeseen johtavien teiden sulkemiseksi. Ennen kaikkea oli juuri siellä parannettava viivytysmahdollisuuksia, mutta näinkin rajoitettuun pyrkimykseen oli eduskunnan almu täysin riittämätön.

Kesällä 1939 sitten kuljetettiin jokaisesta 3.D:n rykmentistä yksi vahvennettu komppania Koirinojalle, jossa niiden alistus tämän kirjoittajalle astui voimaan.

Estevarustuksia Impilahdella

LUUTNANTIN KOE JOULUNPYHÄN RATOKSI

"Aaverykmentin" eli JR 5:n 5.K:n komentokorsussa vietettiin leppoisaa joulunpyhien ehtoota v. 1942. Kotoa saadut, tasatut ja jo pääosin syödyt ruokapaketit antoivat tukevan olon olemukselle, ja hehkuvasta kaminasta tulvehtiva lämpö pakotti vaatteiden vähennykseen. Oli niin mukavan turvallista olla vain ja ajatella, ettei tarvitse olla ulkona, jossa kylmä viima vaati vartiomiehelle niskaan paksun vartioturkin. Lähetit puuhasivat kaminan ääressä iltakorvikkeen keitossa. Kovana taistelijana tunnettu ja tunnustettu komppanianpäällikkö, kapteeni Atte Hermola vuodatteli ihania sanoja "tulevien lastensa äidille" menevään kirjeeseen. Korsussa oli joista vain luutnantti Tuomaala ei näennäisesti tehnyt mitään — istui vain laverinsa reunalla ja tutki varsikäsikranaattia syvämiettein ajatuksin.

— Uskaltaisikohan, kysyi Tuomaala ääneen aivan kuin itseltään.

— Mitä? Hermola kääntyi kysyessään katsomaan Tuomaalaa ja nähdessään käsikranaatin hänen käsisään jatkoi:

— Mitä sinä sillä käsikranaatilla teet?

— En mitään — mietin vain.

Jälleen laskeutui vankkumaton rauha korsun lämpöön. Sen katkaisi kuitenkin Tuomaala:

— Kyllä sen sittenkin kerkeää, pohti hän ääneen.

Hermola keskeytti kirjoittamisensa, lähetit siirsivät pakit kaminan reunalle ja jäivät kiinnostuneina seuraamaan päälliköiden keskustelua.

— Mitä sinä oikein jahkaillet sen käsikranaatin kanssa, pukella pois mitä aiot, käski Hermola.

— Enhän minä sen kummempaa, mutta joutesani mietin ja laskeskelin, että ennättäisiköhän tämän varren kiertää irti kranaatista heti sytyttämisen jälkeen, ennen kuin ruuti on palanut varren läpi ja sytyttää kranaatin. Luuletko, että ennättää kiertää sen irti 5 ja puolessa sekunnissa? kysyi Tuomaala

— Kuule nyt, pane heti pois se käsikranaatti äläkä pelleile sen kanssa, käski Hermola.

— Enhän minä, mieli tekisi vain koettaa, kyllä minä olen laskenut, että sen ennättää, mutta olkoon, puheli Tuomaala korvat hörössä kuunteleville läheteille.

Korsun rauhalliseen ilmapiiriin oli iskeytynyt särö. Kirjeeseen ei löytynyt sopivia sanoja, ja kaminassa eivät puut tahtoneet palaa. Jännitys tiivistyi salavihkaiseksi vilkuiluksi: mitä Tuomaala tekee? Katse etsi myös, tosin salaa, suorinta tietä ovelle, niin kuin sitä ei kotikorsussa olisi muutenkin tuntenut. Jospa tuo Tuomaala yrittäisikin.

Sitten Tuomaala todella otti käsikranaatin jälleen käsiinsä, kiersi päättävästi kierretulpan — nykäisi sytytysnarusta ja alkoi vimmatusti kiertää käsikranaatin vartta. Samalla hän hoki ääneen:

— Kyllä minä sittenkin koetan, kyllä tämä kai onnistuu.

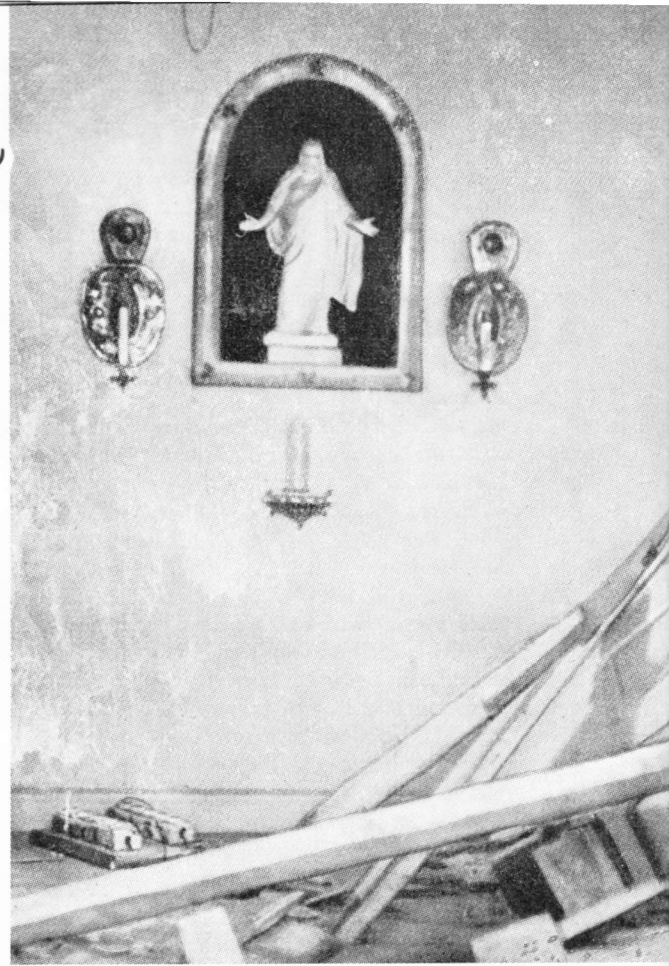
Ovelle syntyi ruuhka jokaisen pyrkiessä yhtäaikaisesti ulos. Vain sukkasillaan ja paitasillaan ulos paukkuvaan pakkaseen. Kenelläkään ei tuntunut oievan halua jäädä korsuun seuraamaan luutnantin kokeen onnistumista.

Mutta yksin jäätyään luutnantti nauroi sydämensä pohjasta, sillä olihan hän saanut eloa tähän nukuttavaan yksitoikkoisuuteen. Hän oli nimittäin polttanut varressa olevan ruudin jo ennakolta ennen koettaan.

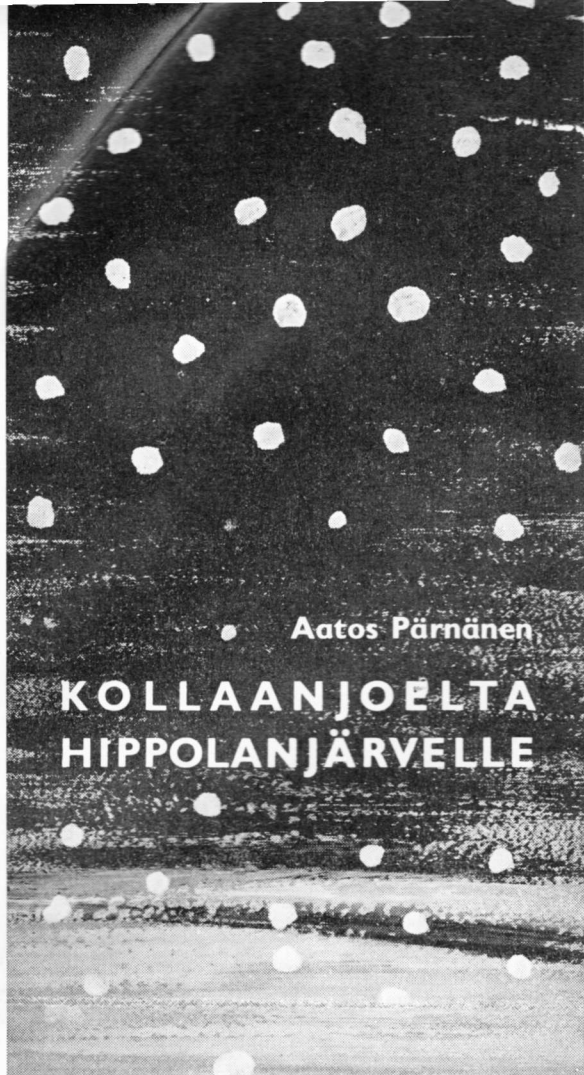
SOTA SYTTYI

**KOKO KANSA
JA MAA
JOUTUIVAT
TAISTELUN
PYÖRTEISIIN**

Marraskuun 30. päivänä kello 9.15 vuonna 1939 alkoivat hälytys sireenit ulvoa Helsingissä. Vihollisen lentokoneet olivat hyökkäämässä kaupunkia kohden ja ne tulivat uudelleen ja uudelleen. Samalla ne alkoivat pudottaa pommejaan keskelle siviiliasutuksia niin pääkaupunkiin kuin maaseudullekin tuottaen hävitystä ja kauhua sekä lukuisia ihmisuhreja.

Aatos Pärnänen
**KOLLAANJOELTA
 HIPPOLANJÄRVELLE**

JOULUKUUN 17. pnä 1939 oli pataljoonamme II/JR 35 Kollaanjärven takana torjumassa vihollisen saartoyritystä. Koko päivän kestäneen ankaran taistelun jälkeen vihollinen vihdoinkin perääntyi. Kun sitten ilta-pimeässä hiihtelimme majoitusalueellemme, siellä oli lämmin ruoka ja posti meitä odottamassa — mutta myös tieto, että jo aamulla saisimme jättää hyvätit Kollaalle.

Telttaan ei ollut menemistä. Siinä tungeksittiin tavattomassa ahtaudessa, sillä pitihän saada kahvia ruuan päälle. Kersantti keskellä telttaa seisoen korotti äänensä:

— Niin pojat, meillä oli hyvät ajat, hyvä ja rauhallinen elämä ja tämmöiseksi tämä nyt pilaantui! — Hänen partainen naamansa näytti epätoivoiselta käden kurottaessa lunta täynnä olevan pakin kaminan päälle.

Postista sain kaksi siviilipakettia, joista vaihdoin alusvaatteet puun juurella ja ripustin vanhat vaatteet puun oksalle. Kirjeiden mukana taas saapui tuulahdus kotoa. Tuntui kuin omaiset ja koti olisivat nyt olleet hyvin kaukana. Ainoastaan haavoittuminen toisi heidät ehkä lähemmäksi. Lomista ei ollut puhettakaan, sillä rintama tarvitsi miehensä.

Näin vietettiin viimeinen yö Kollaalla. Huolimatta tykistötulesta, joka harvakseltaan kohdistui majoitusalueelle, nukkuivat väsyneet sotilaat ahtaissa, mutta lämpimissä teltoissaan. He olivat omalta tärkeältä osaltaan olleet luomassa ja vakauttamassa Kollaanjärven rintamaa. Mutta nyt oli tehtävät täällä täytetty, ja aamulla oli lähdeittä uuteen, tuntemattomaan suuntaan.

Rykmentin I ja III pataljoona saivat jäädä Kollaalle sodan loppuun saakka. Vain II pataljoona lähti aamu-yöstä 18. pnä joulukuuta uudelle rintamalle. Aamuviideltä alkoi komppaniamme 6./JR 35 hiihtää selustassamme olevaan Loimolan kylään. Se oli menettänyt tänä aikana Kollaanjärven taisteluissa seuraavat aseveljemme: vänrikki Oinas Bror ja Salonen Sulo, alikersantti Mikkonen Viljo sekä sotamiehet Rantapelto Armas, Eronen Armas, Pöyhönen Lauri, Nikkanen Teuvo, Karttunen Yrjö ja Ahonen Lauri. Haavoittuneita oli 2 aliupseeria ja 8 miestä. Mutta myöskin niistä miehistä, jotka tänä joulukuisena aamuna hiihtivät kohti Loimolaa, vain harvat palasivat terveinä kotiin. Komppaniamme taisteli ja kaatui viimeiseen mieheen 6.3.40 Petäjäsaarella Pitkänrannan edustalla, jonne nyt oli matka.

Lähellä Loimolaa tulivat kuorma-autot vastaan. Miehet kuormattiin, pressut vedettiin pään yli ja matka alkoi. Suistamoa lähestyttäessä näkyi jo siviiliasukkaitakin. He tervehtivät meitä innostuneina. Kai olimmekin hyvin sotaisen näköisiä parrottuneina ja pesemättöminä. Eräin paikoin oli naisväki tuonut tienvarteen joita suuhun pantavia. Aikamme ei kuitenkaan sallinut pysähtyä tarinoimaan. Sen sijaan oli pysähdys ja ruokailu Suistamon seminaarilla. Tuntui oudolta pitkästä ajasta oleskella suuren talon seinien sisäpuolella.

Kerrottiin, että vihollinen oli hyvää vauhtia etenevässä Laatokan rannikolla. Oli selvää, että pian taisteltaisiin.

Kollaanjärven puolustajat odottivat silmä kovana vihollisen hyökkäystä

Parin tunnin kuluttua oltiin taas autossa ja palelitiin armottomasti pressun alla. Mutta pian saavuimme Impilahden kirkolle. Kirkonkylää evakuoitiin kovalla kiireellä. Syytä olikin, sillä idässäpäin jyräsi tykkien ukkonen ja kajasti tulipalojen loimu, vain noin 10 km päästä. Pysähdys oli tarkoitettu ruokailua varten, koska oma kenttäkeittiömme saapuisi vasta muutamien päivien päästä ja lämmintä ruokaa ei olisi saatavana aikoihin.

Ruokailuun mennessämme käveli vieressäni tuntematon pitkänpuoleinen sotilas puhdas lumipuku yl-

Talvisen rintaman korpiteillä kuljetettiin haavoittuneet usein ahkioilla sidontapaikalle

lään ja iso revolverikotelo vyöllään. Hän kertoi vihollisen olevan lähellä ja yhä etenevän. Apua sanoi olevan tulossa. Loimolasta tulisi iskujoukko, joka pysädyttäisi vihollisen etenemisen.

Arvelin, että me nyt sitten olemme kai sitä iskujoukkoa. Pidin parempana olla puhumatta mitään.

Määräaikaan taas kokoontuimme autoillemme. Seurasin 3 km ajo. Sumerian kylässä sillan luona tuli pysähdys. Kuljettaja aukaisi auton oven ja sanoi:

— Kuorma tyhjäksi! — Se tyhjjeni nopeasti ja autot hävisivät yöhön.

Siinä sitä oltiin kampeinemme. Mutta täällä ei tarvinnut telttoja, koska sillan takana mäen töyräällä näkyi useita taloja. Luutnantti Sundström määräsi majapaikat.

Kiipesimme jyrkkää mäkeä korkeimmalla paikalla olevaan taloon. Asukkaat olivat jättäneet kotinsa ilmeisesti hyvin kiireisesti. Pöydällä olivat ruoka-astiat syönnin jälkeen. Kamarissa oli kaikki hätäisesti pengettua. Mutta sotilas kotiutuu tavallisesti heti, kun on luonut yleissilmäyksen ympärilleen. Hän syö ja syötyä nukahtaa. Niin teimme mekin. Perunoita saatiin kuopasta ja hilloja kellarista. Pian hehkui hella punaisena. Kattila ja pakit höyrysisivät. Oli jälleen kodikasta. Pian nukkui kaikki ruokailtuaan sikeästi. Vain vartiomies ulkona valvoi.

Tuvan ovi repäistiin auki jo kolmelta aamulla ja lähetti saapui kovasti kopistellen.

— Komppania kokoontuu kello 3,30 alas maantielle

lähtöä varten, kaikki mukaan, kuului sanoma. — Komppania kokoontui joukkueittain parijonoon.

— Sukset käteen, ilman tahtia, mars!

Hetken marssittuamme kuului vasemmalta metsästä ärjäisten:

— Tulta! — Välähdys ja paukaus repäisi yöilman. Kuin käskystä oli komppania pitkällä tiellä. Mutta oma tykistöhan se vain näin lausui aamutervehdyksensä viholliselle. Tämän huomaaminen vaikutti vapautuneesti aamu-unisiin miehiin.

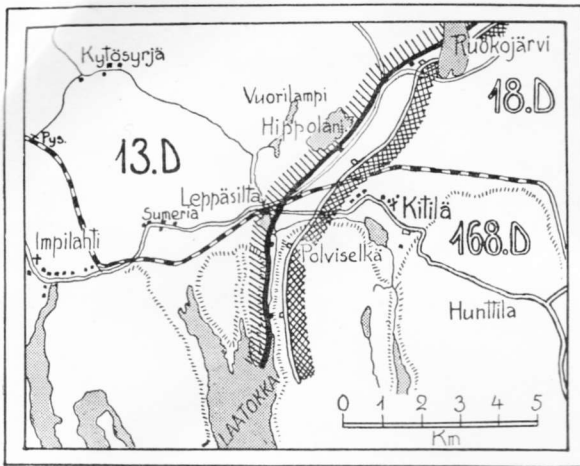
Piristyneinä marssittiin eteenpäin. Joku siviilimieskin kuormineen ajoi siinä vielä vastaan. Pian aloimme tulla vihollisen tykistön vaikutuspiiriin. Kranaatteja tuli tasaisesti molemmiin puolin tietä. Joskus joku tiellekin.

— Sukset jalkaan! Eteenpäin! Etäisyydet ja välimatkat 5 metriä.

Edestäpäin kuului kiivasta konekiväärien ja käsiaseiden ammuntaa sekä pitkävetaisesti jollottavaa huutoa. Lähemmäs tultua käsitimme vasta, mitä huutoa se oli:

— Raa — aa — aa — uraa — uraa. — Vihollinen näin huusi rynnätessään. Kaipa siten vahvistaakseen itseään kestävänsä edessä olevan pahan.

Kiivaasti hiihtäen komppania poikkesi maantieltä vasemmalle ja saapui jyrkän mäen juurelle, joka harjumaaisena jatkui molemmille sivustoille. Tuli pysähdys ja tauko. Komppanianpäällikkö ja joukkueenjohtajat lähtivät asematiedusteluun.

Leppäsilla — Hippiolampi — Ruokojärvi
 Ruokojärven asemat Kitilän suurmotin ympärillä

Harva oli meikäläisten ketju ollut harjulla. Mutta hyvin olivat pitäneet puolensa. Tuossa makasi kuitenkin vierekkäin kolme kaatunutta suomalaista. Kiiivaan taistelun uhreja.

Rinne laskeutui loivana viholliseen päin ja oli aukeata peltoa. Siellä täällä näkyi mustia pisteitä — kaatuneita. Tottuneesti meni komppaniamme asemiin harjulle. Tuli avattiin heti, kun vihollinen näyttäytyi metsän laidassa. Tykistö ei pommittanut harjua, vaan ampui yli. Nämä olivat hyvät puolustusasemat, ja sangen vaikeata olisi viholliselle suoralla rintamahyökkäyksellä meitä täältä karkoittaa.

Arvatenkin vihollinen huomasi uutta väkeä saapuneen, koskapa taistelutoiminta sen muutaman turhan hyökkäysyrityksen jälkeen laimeni. Kello 17 aikaan luovutimme asemat saapuneelle vaihdolle.

Komppania vetäytyi kylän autiotaloihin ja muutama heinälatoon. Oli kova pakkanen ja kova nälkä, mutta syötävää ei ollut mitään. Luonto oli jäähmetyntä kuin kuolinsyleilyyn. Taistelutoiminta oli lakannut. Ei kuulunut laukaustakaan. Vain autiotalojen nurkat paukkuivat kylmän kouristuksessa.

Illalla kello 20 sai komppania luvan palata entisiin majoitustaloihinsa. Kylmissään olevat miehet kiirehtivät vinhaa vauhtia saman matkan, jota aamulla oli tultu. Vielä kerran kiipesimme taloon korkealle mäelle. Siellä heti kahvi kiehuaan ja perunoita kuopasta. Kaikki olimme hyvänolon tunteen vallassa. Olihan päivä kohdaltamme mennyt ilman tappioita.

Vihollisen hyökkäyksen torjunnassa olimme olleet osallisena, ja niin olimme tehneet jälleen maallemme palveluksen. Suomen kohtalo oli vaakalaudalla, ja jokainen mies tunsikin voimakasta yhteyttä isänmaansa kanssa.

Hälytys ja liikkeellelähtö tuli jo ennen puoltayötä. Leppäsillassa vaihdoin luutnantti Roihan komppanian kanssa asemat. Kaikki lähirakennukset rautatien molemmin puolin paloivat valaisten yöllistä seutua. Kaivauduimme lumeen. Joukkueeni vasen sivusta nojautui rautatiehen. Kävelin yön tunteina pitkin joukkueeni ketjua pysyväkseni lämpimänä. Pahinta olivat jalat ahtaissa lapikkaissa.

Vihollinen oli hiljaa. Varmaan sekini kärsi kylmyydestä.

Aamun valjetessa tykistöt tervehtivät toisiaan, ja

jokunen lentokone korkealta ylitti meidät. Päivä kului hiljaisesti. Illalla myöhään saapui vaihto, ja joukkue hiihti pois.

Väsyneenä useamman yön valvonnasta silloin pyörin ja jäin makaamaan maantielle nähtävästi kenenkään huomaamatta. Kun heräsin oli joukkue mennyt. Kaikki oli hiljaista. Kun yritin nousta, tunsin edelleen huimausta. Tien varressa oli talo ja siinä tien poskessa sauna johon konttasin sisälle hetkeksi levähtämään.

Aamuyöstä heräsin kylmään väritykseen. Kun jalat tuntuivat nyt pitävän, kokosin tavarani ja lähdin matkaan. Tiellä tavoitin yksinäisen lähetin pataljoonasta. Hän neuvoi komppaniamme uuden majapaikan, talon peltoaukean keskellä. Talon takaa koivikosta löysin joukkueeni telttamajoituksesta.

Miehet olivat olleet minusta jo huolissaan.

— Mitä ihmettä et sanonut mitään, oishan myö auteltu, sanoi aina myhäilevä Kinnusen Urho.

Kuormasto oli nyt saapunut. Miehet olivat syöneet ja juoneet vahvaan tyyliin, kuten näin pakkasella sopikin. Yleinen tyytyväisyys maailmaan ja oleviin oloihin siis vallitsi. Kun olin syönyt pakillisen vahvaa hernerokkaa, minäkin olin taipuvainen unohtamaan menneet ja yhtymään yleiseen mielipiteeseen hyvistä oloista. Siispä sytytin piippuni ja lähdin kengänvaihtoon.

Olin juuri palailemassa talosta teltoille, kun ylitsemme lensi venäläinen lentokone. Meillä nousi joka teltan piipusta mahtavat savut taivaalle. Totta ne näkyivät vaikka minne.

Olimme ja nautimme sitten olostamme, kun kymmenettä käydessä kuului voimakasta moottoreiden jyrinää. Kuului huutoa:

— Pommikoneita, tulevat suoraan kohti. Yhdeksän kappaletta.

Mitäpä siinä oli tehtävissä. Heittäydymme teltassa

Asemissa Kollaen etulinjalla

vain pitkällemme. Pommituksen jyrinä oli korviahuumaava. Maa tuntui huojuvan.

Tuli äkkiä hiljaista. Kesti hetken ennen kuin toinimme lumouksesta. Ryntäsimme katsomaan hävitystä, jonka luulimme näkevämme. Talon rakennukset seisoivat kuitenkin paikoillaan. Pommit olivat pudonneet kaikki ympäröiville pelloille, siellä oli valtavia kuoppia. Pellolle paksuun lumihankeen oli myös juossut eräs kuormastohevonon, joka pommareiden saapuessa oli seisonut pihamaalla reen eteen valjastettuna. Vihdoin huomattiin aivan telttamme vieressä valtavan suuri kivi. Huh, täpäällä oli taas ollut!

Tämä oli varsinaisesti ensimmäinen lepopäivämme sodan alettua, tämä 21.12.39. Mutta kaikella on loppunsa. Pimeän tullen tuli jälleen määräys lähteä vaihtamaan toisia etulinjasta. Komppaniamme nousi suksille ja hiihti Leppäsillan pysäkillä. Siellä pienessä mökissä kokoontuessamme Sundström ilmoitti yhden joukkueista joutuvan 5. komppanian käytettäväksi Hirvasten kylään. Vapaaehtoisia ei ollut. Vedettiin arpaa. III joukkue joutui lähtemään.

5. komppanian päällikkö, luutnantti Pörhölä lähti johdattamaan. Metsän halki kulki saavuimme Syskyänjoen varrelle paikkaan, johon oli pystytetty muutamia teltoja. Toistaiseksi saimme jäädä tähän. Tehtävänä oli vartioida siltaa, joka tässä kohden kulki joen poikki.

Rinteellä hieman sivussa seisoj yksinäinen harmaa mökki. Tässä oli mainio yönviettopaikka. Majoituin tähän 1. ryhmän kanssa. Toiset jäivät teltoihin. Kaksi miestä kerrallaan oli kuulovartiassa. Lumimyrsky oli nousemassa, mutta täällä meidän oli hyvä olla. Peitimme ikkunat ja teimme tulen lamppuun, joka löytyi seinältä.

Pöydällä oli kortti, johon mökin tytär oli kirjoittanut: "Äiti, jos vielä tulet kotona käymään, niin ole huoleta. Olen lähtenyt naapurien mukana vihollista pakoon."

Lumimyrsky raivosi nyt hurjana. Värjöttelin tuntini vartiassa yhdessä Martti Piispan kanssa ja ajattelin kaikkia niitä ihmisiä, jotka olivat joutuneet jättämään kotinsa ja synnyinseutunsa. Olivatko he sielläkään turvassa mihin menivät. Se riippui kai meistä täällä rintamalla olevista. Mutta rajat olivat pitkät ja armeija pieni. Niitäkään vähäiä miehiä, mitkä olivat käytettävissä, ei oltu koulutettu kaikkia silloin, kun siihen vielä olisi ollut aikaa ja tilaisuutta.

Kello 7 aamulla otin ensimmäisen vaihdon mukani ja ryhdyimme vapauttamaan 5. komppanian miehiä asemista. Vartiopaikat hoidettiin teltoilta käsin. Eräseen isokokoiseen parsiriiheen sijoittui kuitenkin 2. ryhmä kokonaan. Riiheen mentiin takaseinään tehdystä aukosta, koska ovi oli viholliseen päin.

Lohko osoittautui rauhalliseksi. Viholliselta olivat enemmät hyökkäyshalut menneet. Kahteen päivään ei tapahtunut mitään mainittavaa.

Jouluaattoiltana tein tarkastuskierroksen lohkolle. Se päättyi jouluillalliseen 2. ryhmän mainioiden miesten keskuudessa heidän riihessään. Urho Kinnunen toimi isäntänä ja tarjoilijana. Riihen parresta riippui öljylamppu, oikea kruunupää. Ruokailu tapahtui lautasilta veitsien ja haarukoiden kera. Mutta ruumenuksen puolelta tähysti Vesa Kurjen valvova silmä pikakiväärin takana.

Oli sotajoulu vuonna 1939.

KANSA TAISTELI

- miehet kertovat

vuonna 1960

Kansa taisteli — miehet kertovat lehti ilmestyy vuonna 1960 joka kuukausi, siis kahtentoista erillisenä vähintään 36-sivuisena numerona. Tilaushinta on nyt 700 mk kokonaan ja 420 mk puolivuosisikerralta.

Tilauksia vastaanottavat asiamiehemme, postitoimistot ja Rautatiekirjakaupan myymälät. Tilauksenne voitte myös lähettää suoraan konttoriimme esim. tämän numeron liitteellä olevalla kortilla.

KANSA TAISTELI

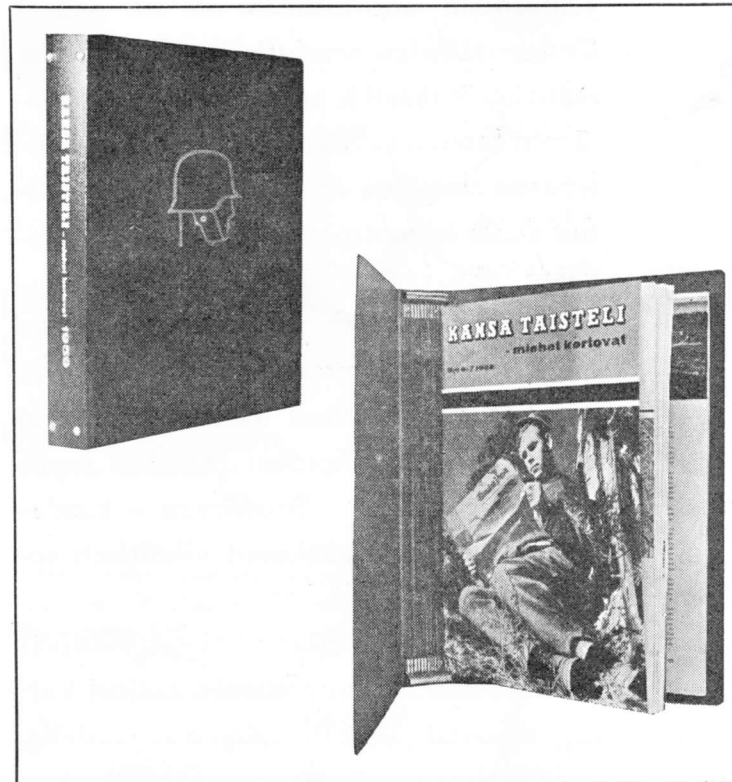
- miehet kertovat

vuosikerran 1959 kannet

Lehtemme konttorista on saatavissa vuoden 1959 vuosikertaa varten:

1. Kovapahvikannet, joihin numerot voidaan kiinnittää yksinkertaisella mekanismilla. Hinta 200 mk.
2. Kluuttiselkäiset pahvikannet, joihin vuosikerran numerot voidaan sidottaa. Hinta 150 mk.

Postitse lähetettäessä peritään molemmista kansista lisäksi postikulujen korvaamiseksi 50 mk sekä, ellei raha seuraa tilausta, 30 markan postiennakkomaksu.

Prikaati K:n AHSP:n komentaja, kapteeni Matti Olsoni läheisine upseereineen

L. M. KAUPPI KAUKOPARTIO ISKI VIHOLLISEN SE

Jatkosodan alkuvaiheen aikana operoi Kuutamalahden seudulla keskellä suuria erämaita Prikaati K päämaalina mm. Porajärven asutuskeskuksen valtaaminen. Yhtenäistä rintamaa ei puolin eikä toisin voinut siellä laajemmin luoda, vaan oli vahvojen, aktiivisten taistelu- ja tiedustelupartioiden avulla hankittava taktillisia etuja sekä harhautettava ja horjutettava vastustajan toimintaa. Tällaisia partioita lähetti prikaatin komentaja useita myös kauas Porajärven — Soutjärven — Paadenen teille vaikeuttaakseen vihollisen selustayhteyksiä.

Seuraavassa kerrotaan partiosta, joka iski vihollisjoukkoja komentavan majuri Valin esikuntakylään Porajärven itäpuolella.

KOMPPANIA oli saanut olla levossa muutamia päiviä ja miehet olivat saaneet nauttia elokuun auringosta ja lämpimistä ilmoista. Tuntui niin mukavalta, niin kuin ei sotaa olisikaan. Olihan sota tosin jo kestänyt enemmän kuin ”kaksi viikkoa”, jonka pituiseksi sotaan lähtiessä monet uuden sodan arvelivat, mutta kukaties sittenkin päästään pian kotiin. Näissä mietteissä luimme Sikovaarassa aurinkoisella nurmikolla juuri saapunutta postia. Jotkut kirjoittivat kirjeitä, toiset lukivat sanomalehtiä. Toisia näkyi parhaiten kiinnostavan korvikkeen keitto.

Tämä odottelu kuitenkin loppui, sillä elokuun 14. päivänä puolenpäivän aikaan sain kutsun saapua pataljoonan komentajan puhutteluun. Arvasin heti, mistä on kysymys, sillä komppanian päällikkö, luutnantti Alatalo oli jo ennen minua ollut komentajan luona. Oli suoritettava vihollisen selustaan pitkä partiomatka, joka suuntautuisi ensin kuorma-autolla ja moottoriveneellä Himolan kylään ja sieltä erämaita pitkin aina Porajärven asutuskeskuksen taakse. Minun oli otettava mukaani 30 kestäväää miestä, joiden lisäksi saisin käyttööni 3 koulutettua pioneeria, riittävän määrän patruunointa, räjähdysaineita ja muonaa. Pääasiallisin tehtävämme oli vihollisen häiritseminen, jota varten sain pataljoonan komentajalta tarkat ohjeet. Erityisesti käskettiin välttämään tulikosketusta vihollisen

kanssa. Aikaa tehtävän suorittamiseen annettiin 7 vuorokautta ja partion matkan tuli alkaa vielä samana päivänä.

Suoritimme matkavalmistelut, ja neuvottelin vielä tarkemmin sekä komppanian päällikön että pataljoonan komentajan kanssa partiomatkaan liittyvistä seikoista. Kumpikin piti matkaa hyvin vaarallisena, ja varsinkin komppanian päällikkö tuntui olevan huolestunut.

Iltapäivällä kello 16.30 oli pataljoonan kuorma-auto valmiina kuljetusta varten. Hyvästelimme ja

nousimme kuorma-autoon, joka lähti hiljalleen kohti Himolanjärven rantaa. Rannasta jatkui matka moottoriveneellä yli 5 km levyisen järven ja pian olimmekin Himolan kylässä. Siellä yövyimme saadaksemme voimia edessä olevaa matkaa varten. Kylä oli prikaatin joukkojen toimesta jo aikaisemmin puhdistettu vihollisista ja komppaniamme miehiä oli siellä nyt kenttävartiassa.

Aamulla suoritimme viimeiset matkavalmistelut ja selostin miehille matkan aikana huomioonotettavia seikkoja. Tarkastelin karttaa, josta selvisi, että matka Himolan kylästä tavoitteeseen oli yli 50 km. Maasto oli vesiperäistä ja ryteikköistä korkea ja upottavaa suota. Monia purolinjoja oli ylitettävänä. TK-kirjeenvaihtaja, luutnantti Mikko Rossi oli saapunut seuraamaan lähtöämme ja katseli vartiosta vapaina olevien miesten kanssa matkavalmistelujamme.

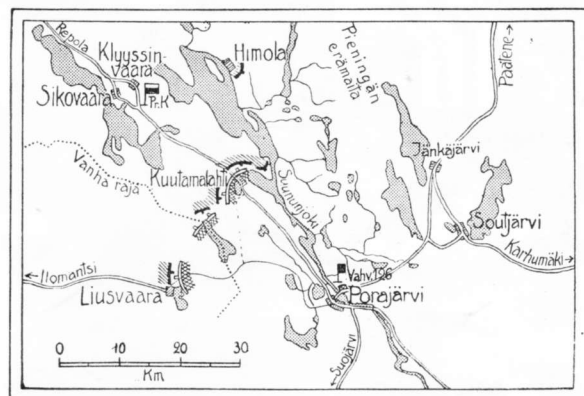
Tarkoin olikin syytä kaikki suunnitelmat tehdä, sillä vaikka olimmekin jo Jatkosodankin aikana suorittaneet monia partiomatkoja, niin edessä oleva retki oli niistä kaikkein vaativin ja voimia kysy-

vin. Oli huolehdittava, että kaikki matkassa tarvittava tuli mukaan ja että kantamukset tulivat jaetuiksi tasan miesten kesken. Ennen liikkeellelähtöä annoin miehille viimeiset ohjeet etenemisestä, tulikurista ja irroittautumisesta mahdollisen taistelun sattuessa ym. Elokuun 15. päivänä kello 14.30 lähdimme marssimaan Himolasta etelää kohden tukikohtaan jääneiden tovereittemme onnentoivosten saattamina.

Meillä oli nyt edessä yli 100 km pituinen "korpi-vaellus", vaikka osaisimme aivan suoraankin matkan kulkea. Matkan aikana saattoi kuitenkin sattua mitä odottamatonta tahansa, mutta kaikesta huolimatta ilmoitin lähtiessämme, että palaamme seuraavana lauantaina kello 14, joten viivymme matkalla 5 vuorokautta. Pyysin lämmittämään siihen mennessä saunan valmiiksi. Tarkan kellomäärän ilmoittaminen huvitti miehistöä.

Taival ei aluksi katkennut aivan suunnitelmien mukaisesti, sillä maasto oli yllättävän vaikeakulkuista, suurimmaksi osaksi upottavaa suota ja rämettä. Kun lisäksi suunnistuksessa sattui alkumatkalla pieni virhe, emme sinä päivänä ehtineet edetä kuin vajaat 20 km. Tuli ilta ja pimeä, joten oli pakko yöpyä ja odottaa aamun valkenemista. Kuumimme pian kolme terävää kiväärinlaukausta, jotka kuitenkin jäivät meille arvoituksiksi. Olikohan vihollinen meidät huomannut ja sen tähytäjät ampuivat hälytyksiä? Oliko siis jo valmistauduttava tulitaisteluun?

Nukkumisesta ei tullut mitään, koska oli kolea sää ja vaatteet ja jalkineet läpimärät. Nuotiolla niitä olisi voinut kuivata, mutta sitä ei uskallettu sytyttää. Teimme vain pienen tulen suojaiseen paikkaan, jotta miehet saivat keittää korviketta ja ruokailla.

Porajärven seudun sotatoimialue elokuulla 1941

Seuraavana aamuna varhain höyryisivät pakit uudelleen. Ruokailtiin ja juotiin mustaa, virkistävä kahvia. Sen jälkeen jatkettiin matkaa, ja päivän kuluessa ehdimmekin tehdä taivalta noin 30 km, vaikka keskipäivällä vähän lepäsimmekin lämpimässä auringonpaisteessa. Päivällä lähetin sotamies Huurinainen ja Koivusen viemään viestiä Himolaan toimitettavaksi edelleen pataljoonan ko-

mentajalle. Vihollisia ei näkynyt missään. Mutta mikään mahdottomuus ei olisi ollut, vaikka vihollinen olisi jo ollut meitä vastassa tai lähettänyt jälkeemme vaikka kuinka vahvan partion, joka väijyksissä ollen olisi voinut tehdä meille paljon vastusta. Suununjoen varresta ei sillä olisi ollut kovin pitkä matka meidän etenemissuunnallemme. Tuli jälleen ilta ja taas oli yövyttävä. Huominen päivä tulisi olemaan toiminnan aikaa, koska oli päästävä vihollisen selustassa olevalle huoltotielle. Siksi oli koetettava kerätä voimia mahdollisimman paljon. Kun olimme olleet liikkeellä kello 5:stä asti, niin jokainen mielellään asettui lepoon, vaikka vain muutaman tunnin ajaksi.

Uuden korpitaipaleen jälkeen kello oli tasan 18, kun olimme lähellä tavoitetta. Koska pimeään tuloon oli vielä aikaa, sopi lepo miehille oikein hyvin. Edessä oleva yö kysyisi varmasti jokaiselta sekä ruumiillisista että henkisiä ponnistuksia. Vanhat, kokeneimmat miehet nukkuivat, mutta nuoremmat, joista useimmat olivat ensi kertaa näin pitkällä partiomatkalla mukana, jännittivät eivätkä saaneet unta.

Kaikki oli tähän asti sujunut hyvin. Rankka ja raskas oli matka ollut, mutta tavoitteeseen oli päästy suunnitelmien mukaan. Matkan aikana oli jouduttu rämpimään toinen toistaan vetelämpiä soita, tiheitä ryteikköjä ja ylitetty jokia ja puroja, vuoroin niiden yli pitkospuita kaataen, vuoroin kahlaamalla. Joet, samoin kuin purotkin, olivat paikoittain hyvinkin syviä ja virtavia. Täytyi olla erittäin varovainen, ettei niitä ylittäessään kastuisi,

Purot ja pienet joet ylitettiin kaadettuja puunrunkoja käyttäen

koska silloin olisi matkanteko entistä hankalampaa. Kiinnitin myös levon aikana, kuten muulloinkin, erityistä huomiota varmistukseen. Laitoin vartiomiehet neljään eri suuntaan, ettei vihollinen pääsisi meitä yllättämään. Näin oli syytä menetellä sekä päivällä että yöllä.

Illan pimetessä miehet heräilivät, puhdistivat aseensa ja ruokailivat. Muutamat miehet jättivät selkäreppunsa läheiseen pensaikkoon, josta ne vasta paluumatkalla otettaisiin selkään. Toiset kuitenkin arvelivat, että voisi tulla niin kiireinen vetäytyminen, ettei niitä löydettäisi ja pitivät reppunsa visusti selässään toiminnankin aikana. Ja niin kävi, että kaikkia reppuja ei löydetty pimeässä metsässä partion kiireisesti vetäytyessä, vaan 12 reppua jäi Porajärvelle.

Kävin kersantti Pikkalan ja pioneerikersantin kanssa tutustumassa lähemmin tilanteeseen. Hypäsimme maantielle ja etenimme Porajärven kylään päin. Kaikkiällä oli erittäin hiljaista, ei näkynyt yhtään autoa, ei minkäänlaista ajoneuvoa eikä edes yksinäistä kulkijaa tiellä, joka johti Porajärveltä Soutjärvelle. Illan suussa asettamani tähytjätäkään eivät olleet huomanneet tiellä liikettä, vaikka olivat pitkän aikaa pitäneet tietä silmällä. Jatkoimme etenemistä varovaisesti, koska millä hetkellä tahansa voisimme saada vihollisen tuliryöpin niskaamme. Saavuimme pienen puron ylittävälle sillalle, mutta vielääkään ei näkynyt minkäänlaista liikettä eikä mitään merkkejä vihollisesta. Tosin oli aivan pimeä, ettei kunnolla nähnyt eteenpäin, mutta kuuntelimme niin tarkasti, että pieninkin ääni tai risahdus olisi kuulunut. Tien pohjoispuolella totesimme vihollisen leirialueen, arviolta 30—40 havumajaa, jotka olivat toinen toisessaan kiinni. Oli todella ihme, ettei vihollinen ollut asettanut minkäänlaista vartiota mainitulle sillalle eikä majoitusalueelleen. Olisiko se luullut, etteivät suomalaiset voisi pitkän erämaan halki edetä sen selustaan, vai mistä mahtoikaan tuollainen leväperäisyys johtua? Miehet asetettiin valmiiksi aseisiin noin 100 metrin päähän havumajoista.

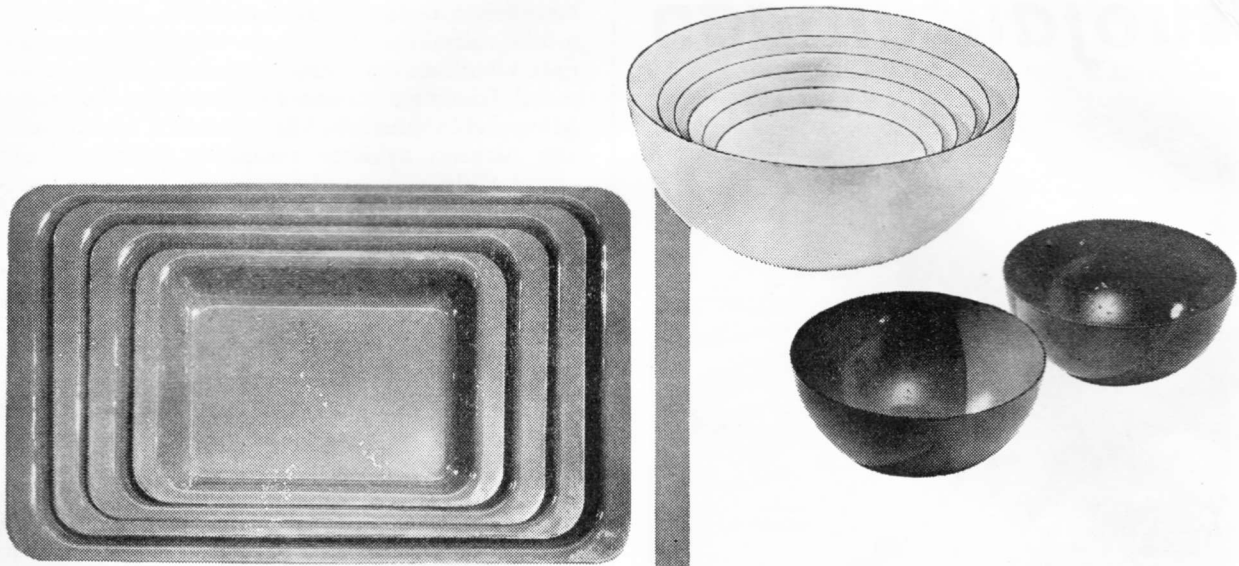
Mäen kumpareella makasivat miehet nyt ketjussa. Tarkastin heidän asemansa ja siirryin ker-

Hyvää Kannattaa Kysyä...

siis HKK:n **sukia, alusvaatteita ja neuletavaroita**. Niitä valmistetaan naisille, lapsille ja miehille — ja kaikki ne ovat tunnettua laatutyötä.

VÄRI-ILOISTA WÄRTSILÄN EMALIA

▲Tervetullut uutuu uunivuokien muotoilussa on leveä reuna, joka helpottaa vuon käsittelyä uunissa ja pöydällä. Sisäkkäin pinottavina vuokat säästävät tilaa astiakaapissa.

Emalikulhot sopivat ruoan lämmittämiseen ja ruokapöytäänkin ne voi nostaa kuniapaikalle. Kulhoja on 7 eri kokoa valkeana, punaisena ja sinivihreänä.

Punainen, sinivihreä, koboltinsininen — valloittavan kauniit värit ja uusi ajanmukainen muoto oikein houkuttelevat nostamaan nämä kahvikannut suoraan pöytään. Kahva ja nuppi mustaa bakeliittia. Saatavana myös paksupohjaisena.

Kaatoreuna ja tasakansi, jonka ansiosta kattiloita voi pinota päällekkäin, ovat uusien emalikattiloiden käytännöllisiä uutuuksia. Värit: kirkas punainen, luuväri ja sinivihreä. Saatavana myös paksupohjaisena.

Myynti — Helsinki

UUTTA EMALIA UUDENAIKAISEEN KEITTIÖÖN ■ WÄRTSILÄ-YHTYMÄ O/Y

SOTILAS OPPII suojautumaan

Myös siviilielämässä tarvitsee perhe voimakasta tukea. Harkitseva perhehoitaja hankkii riittävän suuren henki- ja sairausvakuutuksen. Omaisuusvahingoista vastaa palo-, metsä-, auto- ja traktorivakuutus. Tapaturmien tuhoja torjuu tapaturmavakuutus.

Konttorimme ja asiamiehemme palvelevat Teitä auliisti kaikissa vakuutusasioissa.

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ AURA
SUOMEN MAALAISTEN KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ
KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ AURA

●	Helsinki
●	Hämeenlinna
●	Joensuu
●	Kuopio
●	Lahti
●	Mikkeli
●	Oulu
●	Pori
●	Rovaniemi
●	Savonlinna
●	Seinäjoki
●	Tampere
●	Turku
●	Vaasa

santti Pikkalan ja pioneerikersantin kanssa tielle. Edessä oleva silta oli siksi vähäpätöinen, ettei sitä kannattanut räjäyttää, mutta sen sijaan kaivoimme maantiehen useita kuoppia puukolla, ja upotimme niihin voimakkaat miinat. Asetimme joitakin miinoja vihollisen majoitusalueenkin ympärille ja viimeksi laitoimme miinan tien reunassa olevan puhelinpylvään juureen. Oli ennakolta sovittu, että kun pioneeri nykäisee narusta ja puhelinpylvään juuressa oleva miina räjähtää, niin silloin voi ampuminen alkaa. Kun miinat oli asetettu, siirryimme pois tieltä ja jäimme odottamaan H-hetkeä. Kaikki oli sujunut ilman minkäänlaista häiriötä. Vihollinen oli edelleen kuin kuollut. Kului edelleen tunti, eikä mitään tapahtunut. Ei edes minkäänlaista kolonaa näkynyt, vaikka sellaista hartaasti odotettiin. Vihollinen nukkui majoissaan kaikessa rauhassa, eikä se osannut aavistaa, miten lähellä surma sitä odotti.

Elokuun yö 17/18.8. oli pilvinen ja pimeä. Miehet odottivat jännittyneinä tilanteen kehitystä. He olivat tietoisia, miten oli toimittava, kun merkki toiminnan aloittamiseksi annetaan. Kello läheni jo puoltayötä. Täsmälleen kello 24 annoin puhelinpylvään vieressä istuvalle pioneerille luvan nykäistä narusta. Miina räjähti ja puhelinpylvään kappaleet lensivät ilmassa kuin kevyet lastut. Samassa alkoivat kiväärit, konepistoolit ja korpraali Aavamaan pikakivääri soida ja syytää tulta havumajojen kohden. Näky pimeässä oli jollakin tavalla kammottava, sillä näytti, kuin koko lähitienoo olisi syttynyt tuleen. Pikakivääri lauloi pitkiä sarjojaan, konepistoolit rätsivät kuivasti ja äkäisesti. Kiväärimiehet auttoivat omalta osaltaan tätä konserttia, joka kesti vain muutamia minutteja. Havumajojen luota alkoi kuulua monenlaista ääntä, joka kuitenkin aluksi hukkui ammunnan räiskeeseen, mutta alkoi nyt kuulua yhä selvemmin. Tuli oli lakannut äkkiä, kuten oli määräyskin, ja partio irtautui sopivan merkin saatuaan nopeasti ja äänettömästi. Porajärven keskustasta Suunujen länsipuolelta kuului huutoa ja melua. Autoja käynnistettiin ja koirat haukkuiivat. Kaikki kuului selvästi, sillä matka toimintapaikastamme kylän keskustaani oli vajaa 2 km. Hölmistyneet viholliset eivät kuitenkaan ampuneet, tuskinpa he olivat tietoisiaakaan, mihinpäin pitäisi ampua, sillä partio oli toiminut nopeasti ja varmasti. Se oli iskenyt kuin ilves ja kadonnut kuin aave.

Kun olimme edenneet jonkin matkaa paluusuuntaan ja kiivenneet erään pitkän mäen päälle, pysähdyimme hetkeksi kuuntelemaan. Oli myös tarpeellista saada vähän hengähtää ja tarkkailla vihollisen puuhia. Autojen surina kuului lähestyvän miinoitettua tien kohtaa. Sieltä kantautui pian kaksi voimakasta räjähdystä. Autot olivat ajaneet asettamiimme miinoihin. Umpimähkäistä ammuntaakin alkoi kaikua metsissä, kunnes taas kuului räjähdysä: yksi, kaksi, kolme... Viholliset olivat nähtävästi ajaneet tai juosseet myös tien reunalla oleviin miinoihin.

Miehet hymyilivät. Tehtävä oli suoritettu, ja kotimatka oli alkanut. Oli kuitenkin kaiken varalta pidettävä kiirettä. Painuttiinkin nopeasti eteenpäin. Pimeässä ja ryteikköisessä maastossa oli toinen toi-

sestaan pidettävä kiinni ja kuljettava jonossa, muulla tavoin oli eteneminen mahdotonta. Aamun sarastaessa olimme jo kaukana toimintapaikasta, joskaan emme vielä turvassa. Taivalta oli tehty yhteen menoon kello 24:n seudulta kello 8 aamulla, mutta emme kuitenkaan olleet edenneet vielä kuin noin 20 km. Matkan tekoa vaikeutti synkkä pimeys, sade ja vetiset suot sekä tiheät, miltei läpipääsemättömät ryteiköt.

Olimme kuitenkin selviytyneet kuivalle hiekkapohjaiselle metsäharjanteelle. Ympäriämme oli suuria petäjiä ja kaikki paikat punaisia puolukoita pullollaan. Olipa sellaisella paikalla hauska asettua lepäämään. Asetin vartiomiehet eri suuntiin ja korpraali Mäkinen tapansa mukaan piti kiirettä, joten korvike porisi jo nuotiolla. Hyvältä se maistuikin voimakkaan sissimuonan keralla raskaan työpäivän jälkeen. Saappaat ja sukat otettiin jaloista auringonpaisteeseen kuivumaan ja mies toisensa jälkeen kellistyi ruokailtuaan mättäälle syvään uneen. Varoitin vartiomiehiä valppauteen, sillä laiminlyönti vartiointin suhteen saattoi koitua tuhosemme.

Kello 16 alkoi matkan teko uudelleen, joka sitten jatkui yhteen menoon kello 20 asti. Koko ajan oli nyt satanut ja vaatteet olivat kauttaaltaan likomärät. Valmistimme havuista suuren havumajan sateen suojaksi, sillä sade näytti vain yltyvän. Kun maja oli valmis, teimme suuren nuotion majan keskelle, ja sen ääressä oli hyvä kuivata kastuneita varusteita. Nuotion tekeminen oli ehkä uhkaroh-

keaa, mutta me luotimme hyvään onneen. Olihan yö nokipimeä ja miehet vartiossa eri ilmansuunnilla. Olosuhteet eivät olleet kadehdittavat, mutta jollakin tavalla tämäkin yö kului savuisessa havumajassa.

Valkeni elokuun 19 päivän aamu, ja herätys suoritettiin jo kello 5. Koska olimme Himolasta lähtiessä sopineet paluusta, niin oli myös pidettävä huoli siitä, että ajoissa ehdimme lähtöpaikkaan. Nyt oli suoritettava matkan viimeinen taival. Paluumatkamme reitti kulki toista tietä kuin menomatalla vihollisen eksyttämiseksi. Matkan varrella jouduimme ylittämään samat vesistöt kuin menomatallakin. Maasto oli täälläkin niin märkää, että tuon tuostakin vesi valui saapasvarsista sisään. Mutta eteenpäin mentiin, hikisinä ja jalat rakoilla sekä osaksi pahoin hautuneinakin. Siellä täällä matkan varrella oli kauniita pieniä järviä ja lampia. Miten kaunista erämaan luonto voikaan olla! Jossain näimme kaksi komeaa joutsenta uiskentelemassa, olivat aika lähellä ja miesten teki mieli koettaa kiväärinsä tarkkuutta. En voinut siihen antaa lupaa, sillä ei ollut soveliaista asettaa partiota siten vaaralle alttiiksi. Kun tähän saakka oli kaikki sujunut hyvin, niin miksikä alkaisimme leikittelemään.

Kello 11 saavuimme jo Himolan lähistölle, mutta kuitenkin asetuimme vielä lepäämään, koska muutoin olisimme tulleet liian aikaisin perille. Mielellään jokainen lepoon asettuikin, sillä ainakin oli nyt pahin ohi. Lepäsimme puolentoista tuntia, jon-

Mobiloil

Special

käärii moottorinne kuin pumpuliin

ka jälkeen lähdimme liikkeelle ja kello 13 olimme lähtöpaikassa. Saavuimme siis tuntia aikaisemmin kuin oli sovittu, mutta sekä ruoka että sauna oli meille valmiina.

Miehet olivat kestäneet yllättävän hyvin tämän viiden vuorokauden korpivaelluksen. Korpraali Aavamaakin oli itse kantanut pikakiväärinsä koko matkan, joka sellaisissa olosuhteissa kysyi erittäin hyvää kuntoa. Mutta väsyneitä oltiin, jalat rakoilla ja koko keho kuin remmillä piiskattu. Monta kertaa matkan varrella oli ottanut hyvinkin lujille, mutta minkäänlaista valitusta ei kertaakaan kuultu. Jokainen mies tajusi, ettei sellainen auttanutkaan, eikä väsyneen miehen sopinut tuupertua erämaahan, sillä se olisi tiennyt värmaa kuolemaa.

Saimme syödä itsemme kylläisiksi, saunoa ja kivi-vaatteemme. Sen jälkeen levähtiin muutaman tunnin ajan ja mitä muuta väsynyt sotilas voisi-kaan toivoa. Levon jälkeen meitä haastateltiin, sillä TK-kirjeenvaihtaja, luutnantti Rossi oli saapunut uudelleen Himolaan paluutamme katsomaan. Menetyksiä ei meillä ollut kuin 12 selkäreppua ja niistäkin kuusi saatiin takaisin Porajärven valtauksen jälkeen lokakuussa. Miehet olivat piilottaneet reppunsa niin hyvin, ettei vihollinen kaikkia ollut löytänyt.

Kello 18 oli Himolan tukikohdan moottori-vene valmis ja kuljetti partion järven toiselle puolelle. Siellä oli määrä olla kuorma-auto meitä vastassa, mutta sitä ei ollutkaan, ja se aiheutti harmia väsyneille miehille. Ei auttanut muu kuin marssia

pataljoonaan komentopaikkaan, jonne saavuimme kello 24.

Tein retkestä lyhyen yhteenvedon komppanianpäällikölle, joka välitti sen pataljoonan komentajalle. Uni maistuikin matkan jälkeen, joten heräsin vasta puolenpäivän aikaan seuraavana päivänä ruokailemaan. Pataljoonankomentaja, kapteeni M. Olsoni oli antanut sellaisen määräyksen, ettei meitä saanut herättää, vaan jokaisen partiossa olleen miehen piti antaa nukkua niin kauan kuin kukin haluaa.

Menin sitten tekemään ilmoituksen pataljoonankomentajalle matkan vaiheista, ja hän oli suoritukseen tyytyväinen. Kuinka miellyttävää oli-kaan keskustella ja vaihtaa mielipiteitä hänen kanssaan, sillä hän piti aina miestensä puolta ja koetti säästää miehiään. Olihan tehtävämme ollut vaikea, mutta ylempää tullut käsky oli tullut täytetyksi, ja suomalainen partio oli ensimmäisen kerran edennyt laajan erämaan halki Porajärvelle saakka. Keskustelumme jatkui lähes kaksi tuntia, ja hän pyysi tekemään ehdotuksen vapaudenmitalien jaosta.

Mielenkiintoisesta partiomatkasta riitti juttua viikkokausiksi, sillä jokainen halusi kuulla matkan vaiheista ja vaikutelmista. Erinomainen yhteishenki tuli hyvin esille tällaisessa voimaa, rohkeutta, sisua ja kärsivällisyyttä vaativassa tehtävässä. Mieluisaa oli lausua miehille parhaat kiitokset hyvästä yhteistyöstä partiomatkan jälkeen. Olimme täten suorittaneet voitavamme mukaan tehtävän, joka meille oli uskottu.

SAKON VALMISTAMISTA LUODIKOISTA SOVELTUVAT:

- oravan metsästyksen P-54 kal. .22 LR
- linnun metsästyksen L-46 kal. 5,7x43, 5,6x36 ja 6,3x33
- tuhoeläinten metsästyksen L-57 kal. .243
- ampumahiihdon aseeksi L-57 kal. .243
- suuremman riistan metsästyksen L-57 kal. .308

Sakon luodikot yhdessä Sakon patruunoiden kanssa takaavat parhaan osumatarkkuuden

TAAS TÄYSOSUMA —

DUNLOP WEATHERMASTER

— VOITTAMATON TALVIRENGAS!

OY GRÖNBLUM TRADING AB

HELSINKI ■ KAIVOKATU 10 ■ PUHELIN 13 240

Dunlop'in kuuluisat keksinnöt:

1. Vuonna 1888 John Boyd Dunlop keksi ensimmäisen ilmarenkaan.
2. Kaikki maara-ajoneuvojen maailmanennätykset on vuodesta 1929 lähtien saavutettu Dunlop-renkailla.
3. Dunlop keksi ensimmäisen urapohjavanteen.
4. Dunlop keksi ensimmäisen matalapainerenkaan.
5. Dunlop keksi ja valmisti ensimmäisen vahtokumin.
6. Dunlop on ensimmäinen rengasvalmistaja, jolla oli käytössään omia kumiviljelyksiä.

ARVET

REINO HIMANEN

OLIN eräs meistä monista, jotka sodan jälkeen totuttelivat tavalliseen elämän menoon. Etsin työpaikkaa ja kuinka monetta kertaa, en tiedä. Rautatie-työmaalta se vihdoinkin luvattiin, kunhan ensin esitän lääkärin todistuksen. Silloin Se jälleen löysi minut, se, jota olin paennut rintamalta lähtiessäni.

Lääkärin tavanomaiset kysymykset, riisuutumisen, tarkastus, koputtelua rintaan, käännös — tauko —

— Nämä arvet ovat tutun näköiset. Olitteko sodan aikana Rukajärven suunnalla? sanoi tohtori Virtanen.

Myönsin olleeni, ja tunsin samalla sen ahdistuksen, minkä tuo paikannimi minulle aiheutti, oudon tunteen kuin paluun johonkin sellaiseen, mikä ei ollut tätä elämää. Oli kuin olisin elänyt kahta eri elämää.

Tohtori sanoi, että hän oli antanut ensiavun näille haavoille. Samalla välähtivät muistot mieleeni, hämärinä kuin hälvnevän usvan seasta, kuten olivat monet kerrat ennenkin mieleni vallanneet. Niin vallanneet ja hävittäneet rauhallisen olemassaoloni, tarttuneet minuun kovin kourin ja nauraneet minulle: Siinäkö sinä vielä olet, sinunhan pitäisi olla kuollut!

Niin pitäisi! Mutta kohtalo, mikä sinä lienetkään, et vielä minun päiviäni lukenut silloin, kun sieppasit viisitoista muuta rinnaltani samalta aukealta. En tiedä, pitäisikö minun kiittää vai moittia sinua, mutta pyydän: älä kiusaa minua tällä muistolla enää, kuten olet tähän asti kiusannut! Anna sen tuskan ja pelon purkautua tähän paperille, ettei minun tarvitse öisin nähdä sinua enää viikatemiehenä korjaamassa satoasi, parasta satoa, mitä olet koskaan saanut — tovereitani.

*

Rukajärven suunnalla syyskuun 24. p:nä 1942. — Vihollinen tehnyt partioetekiään asemiemme ohi aina Kuhmoon asti... Näin selosti vänrikki Koivuniemi muistojeni päiväkirjan mukaan tilannetta partiollemme ja ilmoitti, että meidän tulisi ottaa selvää, majoilevatko viholliset Roukkulan rajavartiokasarmilla.

Samana päivänä kello 14 aikaan lähdimme matkaan polkupyörillä. Mukaan saimme kolmen päivän muonan.

Jo alkumatkalla syöpyi mieleeni jotain enteellistä, nimittäin harakka, joka saatteli polkupyörämarssiamme nauraa räkättäen. Retki sujui kuitenkin vanhasta tottumuksesta, sillä Mannerheiminristin ritarin, vänrikki Koivuniemen kanssa olimme tehneet vaarallisempiakin partiomatkoja, kuin miltä pelkkä tiedustelun luontoinen tehtävä tuntui.

Kilometri, kaksi — kolme — niin ajoimme kohti kohtaloitamme, ja kevyesti sen vuoksi, että se oli tuntematonta. Juttelimme tilanteesta ja päätimme ajaa pyörillä noin kymmenen kilometriä sekä lopun kävellä, jotta tehtävä saataisiin suoritettua huomiota herättämättä ja vaarantamatta etenemistämme.

Mitään kohtalon tuntuista odotusta ei mielessämme ollut, vain lomahaaveita, tyttöjä ja muuta niihin oloihin sisältyviä toiveita. Ei muistettu enää harakkaakaan, joka oli nauraa räkättänyt. Neljä — viisi — kuusi — enää noin kolmisen kilometriä ajoa, sitten alas pyöriltä, tehtävä selväksi ja takaisin, asemiin ja ehkä lomalle. Kahdeksan — yhdeksän — ta-ta-ta—

— Hei pojat, kuuluivat vänrikki Koivuniemen viimeiset sanat hänen suistuessaan pyörältään. Yllättävänä, aivan outona kaikui vihollisen tuli korvissamme kesken leikinlaskua ja lomasuunnitelmia.

Minuun osui vatsaan, kuulin korpraali Käyhkön voihkaisevan takanani. Huomasin olevani maassa ja näin, kuinka vatsaan haavoittunut Käyhkö ja ylikersantti Tuovinen tuskissaan piehtarivat tiellä. Vihollisen aseet syöksivät tulta yhä uudelleen ja nuo toverini saivat ikuisen loman.

Hämmästyin, että olin ehjänä ja hengissä pienen mättään takana. Otin konepistoolin ja painoin liipasinta noin 10 metrin päässä olevaa vihollista kohti, mutta sarja katkesi ja tajusin ammuutani yhtyneen vieraan äänen. Tunsin oikean käteni herpoa-

Joulun ajan hartautta sotasairaalaassa

van. Liikahdin koettaakseni oikeata olkapäättäni. Taas nykäys siinä, missä äskenkin. Tajusin olevani mennyttä. Hiljaisia tuntuivat olevan jo toisetkin. Odotin loppuani armahtavan luodin muodossa —.

Samassa alkoi kova huuto vihollisten leirissä. Uraata huutaen ne hyökkäsivät asemistaan. Olin maassa vatsallani kaatuneet toverit ympärilläni. Kaatuneet, kuolleet, lomalle päässeet. Minä ainoa vailla armoniskua, kuitenkin kuolleena, kasvot veressä, oikea puoleni kuin tulessa.

Huomasin nyt, että olkapäätä särki säteillen laa-

jasti lihaksiini, mutta samassa myös päätin, että oli oltava kuin kuollut, oli oltava kuin toverini, hiljaa ja liikauttamatta. Tämä merkillinen ajatus ratkaisi pelastumiseni. Vihollisen lähdettyä meitä kohti tajusin, että olimme kaikki heidän silmissään kuolleet. Minun oli siis oltava kuollut — minun oli oltava kuollut — ”joka kadottaa elämänsä minun tähteni, hän löytää sen” — koti, kirkko, Jumala, mielteet tarttuivat ajatuksiini. — Lähestyviä askeleita, pelkoa —. Tiedän, ettei ajatukseni ole oikeassa suhteessa Jeesuksen sanoihin, mutta ajatuksissani hoen yhä: Joka kadottaa elämänsä, hän löytää sen!

— Oi kuinka hyvä kello! Sanat tunkeutuivat tajuntaani selvällä suomen kielellä sieltäpäin, missä tiesin korpraali Käyhkön olevan. Samassa tunnen tempausun vyössäni. Ratkaisun hetki — ole kuollut, saat elää! takoi ajatus. Vyöstä lähti puukko — rajua tempaisu, käänös selälleen, vieras käsi taskussani, tasku toisensa jälkeen tyhjenee. Tauko —. Ohi, kaikki ohiko? Nykäys jalassa — tunnen, kuinka siitä vedetään. Minne — hautaanko? ehdin ajatella, kun tunsin saappaan irtoavan jalastani, sitten sukkan. Sama toiselle jalalle. Kuolema, elämä, huusi jokin minussa. En muistanut edes kipua. Pulinaa, odotusta, pulinaa, milloin jälleen koskettiin minua, odotusta.

Äänet etääntyivät, pyyhin veren silmiltäni ja katsoin — katsoin sivuilleni liikkumattomia tovereitani. Pelko ja kauhu kouraisivat minua. Haron ympärilläni etsien vaistomaisesti konepistooliani, mutta sitä ei ollut enää. Noin 40 metrin päässä huomasin suuren joukon vihollisia ympyrän muo-

**Taidanpas vaihtaa
heilaa ...**

MYYYVÄT

Virkistävä

SOK-OSUUSKAUPAT

kahvinautinto

toisessa kehässä. Noin lähellä ja kuitenkin noin kaukana. Minun oli päästävä pois, en voinut enää odottaa. Minussa ei riittäisi verta kotiin asti, jos jäisin odottamaan. Vasen käsi kannatti, siis ryömi, ryömi! Metri — kaksi — kolme metriä — hitaasti — hiljaa, oksan rasahtamatta. Missä on puita, ennen kaikkea puita — suojaa. Tuossa, tuonnepäin, siinä oli suon reunassa metsää.

Katsoin vihollisia, jotka edelleen olivat samassa ympyrässä, heiluttelivat käsiään, ilmeisesti näyttelivät ja vertailivat saalistaan. Minua ei huomattu, siis juoksemaan! Nousin ja huomasin jalkojeni tekevän tehtävänsä.

— Ta-ta-ta — nyt tuli loppu, mutta juokse, kunnes kaadut! — Luodit tupsahtelivat ympärilläni. Metsä lähestyi, pelastus! Juoksin puiden turvaan, mutta ei auttanut hellittää. Jos ajavat takaa, silloin olin mennyttä, mutta juoksin kaikesta huolimatta. Nyt ei saanut enää antaa periksi, hoen itsekseni puoliksi itkien ja nauraen. Ei kuulunut enää amuntaa. En tajunnut matkaa, mutta juoksin, kunnes en jaksanut enää. Nyt huomasin, että olin pelastunut, jos jaksaisin vielä perille. Minua ei ajettu takaa. Hieroin punottavia varpaitani ja painelin varoen särkevää olkapäästäni. Raukeus, väsymys, nyt tahdoin nukkua — Ei, oli päästävä vihdoin omien luo, oli jatkettava matkaa!

Kuin unessa, tajusin olevani omissa asemissa, näin kasvoja ympärilläni. Äänet kuuluivat etäisinä kuin aaltoina nousten ja laskien. Selitin tilannetta ympärillä oleville.

— Ei sieltä varmaan toisia palaa, kuulin omat sanani, ja kaikki musteni. En enää välittänyt mistään, kaikki oli yhdentekevää, kunhan sain nukkua, vaikkapa ikuisesti.

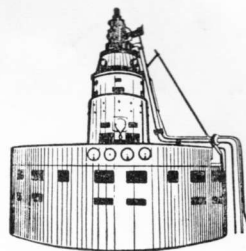
Ikuisuutta se ei ollut. Heräsin ankaraan viluun, ja sain tietää olevani Repolan kenttäsairaalassa. Vene siirto pelasti elämäni.

Kolmen päivän kuluttua tuli komppanian päällikkö, kapteeni Takkinen käymään sairaalassa ja silloin sain kuulla tapahtumien loppuvaiheet. Pataljoonastamme, Er.P 7:stä (ent. AHSP) lähti uusi partio matkaan. Se saavutti vihollispartion ja tulti taistelun jälkeen sai neljä vankia. Vangit kertoivat, että heitä oli ollut noin kuusisataa miestä ja olivat sillä hetkellä, kun me ajoimme surman suuhun, juuri ruokailuauolla. Vihollispartio oli käynyt Kuhmossa, tappanut useita siviiliasukkaita, vienyt ruokatavaraa ja teurastanut pari lehmää. Heidän johtajansa oli suomalaissyntyinen ja oli ollut Roukulan rajavartiokasarmen päällikkönä, joten maiseimat olivat hänelle olleet tutut.

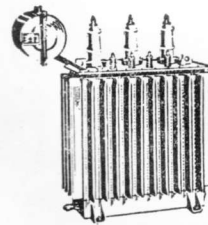
Minun kohdaltani sota katkesi noin vuoden sairaalassa oloon, ennen kuin voin palata omaan yksiköön. Tunsin kuitenkin jo sodan omalta kohdaltani sodituksi tuona syyspäivänä ja tiesin, että koska silloin pelastuin, pelastuisin vastakin. Niin myös kävi, mutta nuo muistot tulvivat mieleen yhä uudelleen tuskaisina ja raatelevina. Tiedän, että Sinä kohtaloni olet ne poltinraudallasi sisimpääni painanut enkä pääse niistä eroon, mutta tämän kirjoitettuani toivon Sinun armahtavalla kädelläsi ottavan pois muistojen tuskat ja jättävän niiden tilalle syvän kunnioituksen heitä kohtaan, jotka uhrasit isänmaalle.

Oy Strömberg Ab

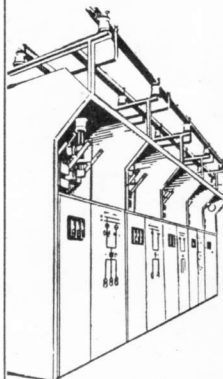
pystyy laajan ja monipuolisen tuotanto-ohjelmansa ansiosta palvelemaan sekä teollisuutta että julkista ja yksityistä taloutta useimpien sähkön hyväksikäyttöä koskevien kysymysten ratkaisemisessa.

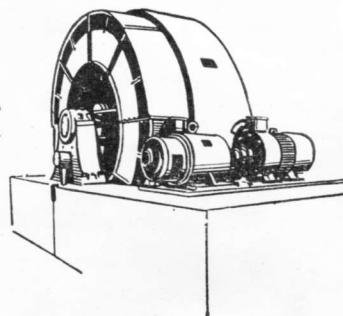
Generaattoreita

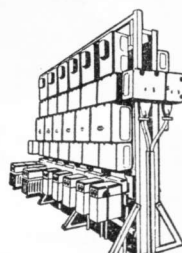
Muuntajia

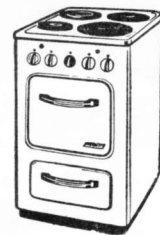
Sähkömoottoreita

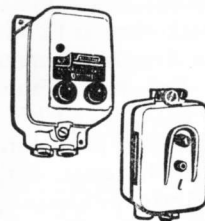
Suurjännitekojeita ja -kojeistoja

Jakokeskuksia

Sähköliesiä

Kontaktoreita ja moottorinsuojajykimiä

HELSINKI—KOUVOLA—KUOPIO—OULU—PORI—
TAMPERE—TURKU—VAASA

TEHTAAT HELSINGISSÄ JA VAASASSA

Henrik J. Vuokkola **PITKÄ HEINÄPÄIVÄ**

Naiset, lapset ja vanhuksat saivat ilman miesväen turvaa kulkea karjaleisissä rajaerämaissa heinänteossa villipetojen ja partisaanimurhaajien uhkeamina

SOTA-AIKOJA muistellessa kerromme useimmiten kaikkein jännittävimmät ja vaarallisimmat tapahtumat. Tämähän on sinänsä paikallaan. Miehet taiselivät — heillä on kokemuksia.

Kuitenkin molemmat sodat todistivat sen, että "osanottajina" oli koko kansa. Kaikki joutuivat kokemaan totaalisen sodan. Muistamme pommitusten aiheuttamat tuhot. Erikoisesti kaupunkilaiset joutuivat tästä kärsimään. Rauhallinen rajaseudun väestö taas joutui elämään jatkuvasti partisaanivaraan varjossa. Sodan historiaa kirjoitettaessa on muistettava myös tämän pitkäaikaisen vaaran alla sattuneita tapahtumia.

Päivä oli lauantai — 25.7.1942 — kun Suomussalmen Pirttivaaran Piilolan isäntä Paavo Juntunen saapui 15-vuotiaan tyttärensä Vilman ja joitakin vuosia vanhemman poikansa Ilmarin kanssa Kallosuon heinäniitylle töihin. Niitty oli parahiksi

niin kaukana, että mukana täytyi kuljettaa eväät — päivän muona. Heinät oli hajoitettu luo'olle, ja koska päivä oli erittäin kaunis, tarkoitus oli koota ne latoon. Reippaasti päästiinkin työn alkuun.

Eipä aikaakaan, kun kolme suomalaiseseen sotilaspukuun puettua sotilasta ilmestyi niitylle. Ilman mitään esivalmistelua eräs heistä kysyi suomen kielellä — tosin oudolla murteella — passeja. Tämä kysymys ja erikoinen puhetapa paljasti heti heinäväelle, minkälaisista miehistä partio oli koottu. Isäntä ilmoitti, ettei passeja ole eikä niitä ole enenkään tarvittu. Silloin miehet käskivät heinäväen lähteä mukaansa. Samassa Ilmari sanoi käväisevänsä hakemassa vaatteensa tulilta ja lähti saman tien juoksemaan läheiseen pajukkoon. Koska paikalta ei kuitenkaan näkynyt tulen alkuakaan, yksi sotilaista arvasi pojan tempun ja ampui pistoolilla pajukkoon useita laukauksia. Onneksi miehet eivät ryhtyneet takaa-ajoon, vaan nähtävästi luulivat luo-

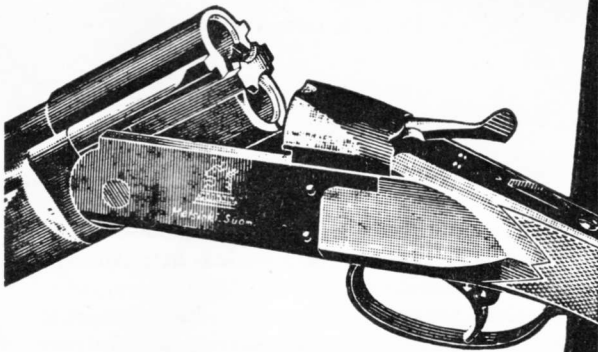
tien osuneen. Mutta ne eivät osuneet, ja Ilmari pääsi pakoon.

Kun partisaanit sitten toistivat kehoituksen lähteä mukaansa, isäntä ja tytär katsoivat pistooliin käsittelyn olevan sellaista, että oli paras seurata miehiä. Reppu vain eväineen selkään ja miesten matkaan. Nähtävästi harhauttamismielessä matka suunnattiin aluksi kohti Suomea — mahdollisimman kauaksi Vuonnisen huoltotiestä — mutta sitten käännettiin kohti rajaa. Sen varтта taas jonkin aikaa seurattuaan miehet ottivat suunnan kaakkoon. Alkuvaiheessa oli maasto isännälle tuttua, mutta mitä pitemmälle edettiin maisemat alkoivat olla outoja. Erämaan asukkaan tarkalla vaistolla sekä isä että tytär huomioivat jatkuvasti ympäröivää maastoa. Suunnan he pystyivät arvioimaan aurin-gosta niin kauan kuin se näkyi, ja järvet ja vaarat olivat hyviä kiintopisteitä.

Maaston seuraaminen olikin tärkeätä, sillä tytär alkoi heti suunnitella pakoa. Jotain täytyy keksiä. Iltapäivällä hän jo valitteli jalkojen hiertymistä. Valitus sai partisaaneilta karmean osanoton: jos et jaksa, niin amumme ja jätämme siihen paikkaan. Kovaa puhetta säästi pistoolin taputus. Veljen perään ammutut laukaukset olivat hyvin jääneet tyttären mieleen...

Marssi jatkui pieniä pysähdyksiä lukuunottamatta lähes puoliyöhön. Ruokailtiin. Molemmat osapuolet haukkasivat omia eväitään. Partisaaneilla oli limppua, sokerimölkäleitä ja "saikkaa". Voita ei ollut. Kun miehet olivat syöneet, kaksi heistä asetui makuulle saman öljypressun alle. Yksi miehistä

Valitse varma LEIJONA-HAULIKKO

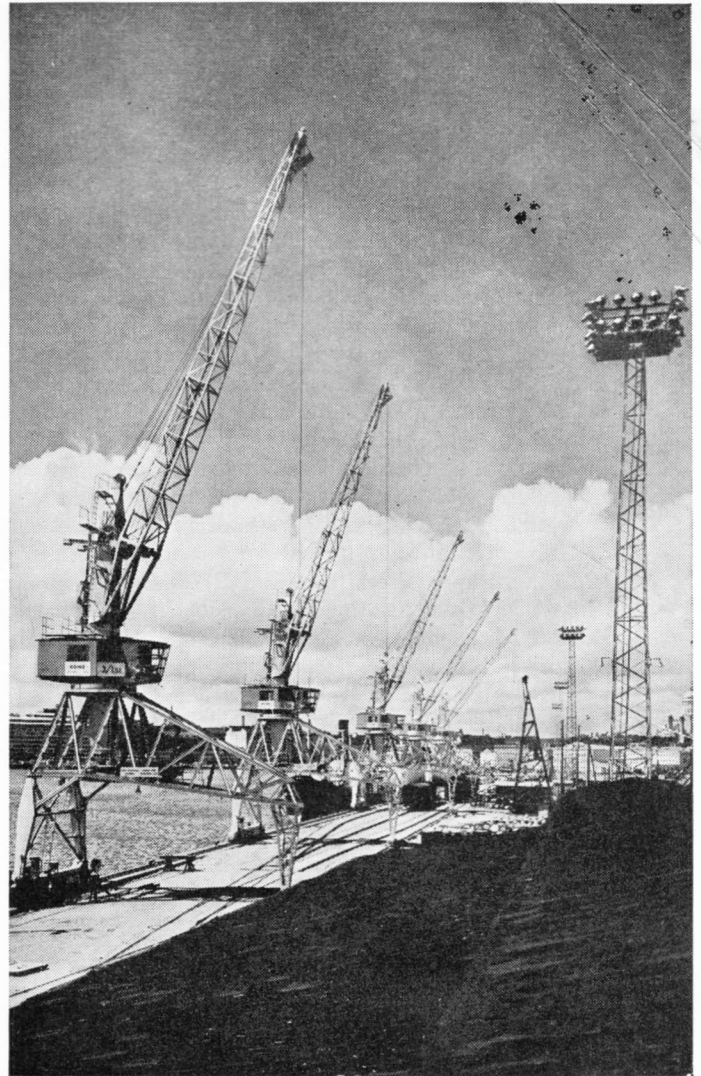
- erinomaiset ampumaominaisuudet
- luja ja teknillisesti viimeistelty rakenne
- nopea ja varma joka tilanteessa

Leijona-haulikko, kaksipiippuinen, taittuva, hanaton, piiput päällekkäin. Kal. 12 ja 16, liipaisimia 1 tai 2.

LEIJONA-haulikko — suomalainen valioase suomalaisen miehen käteen.

VALMET

Valmet Oy, Tourulan Tehdas,
Jyväskylä. Puh. 14900.
Pääkonttori: Kaivokatu 10,
Helsinki. Puh. 11 441.

Nopeasti — mutta varovasti...

on vaatimus, joka asetetaan nykyaikana satamille ja niiden laitteille. Satamissa — jos missä — aika on rahaa, mutta pelkkä nopeuden lisääminen ei riitä, jos käsittelyvarmuus samalla vähenee. **Suuri lasku- ja nostonopeus yhdistyneenä joustavaan lähtöön ja jarrutukseen** ovat hyvän satamanosturin ominaisuudet — ne ovat **KONE-satamanosturin tunnusmerkit**. Nopeus ja varmuus on aikaansaatu PV-säädöllä, jonka KONE OY on ensimmäisenä Euroopassa kehittänyt amerikkalaisten esikuvien mukaan.

HISSITEHDAS

OSAKEYHTIÖ

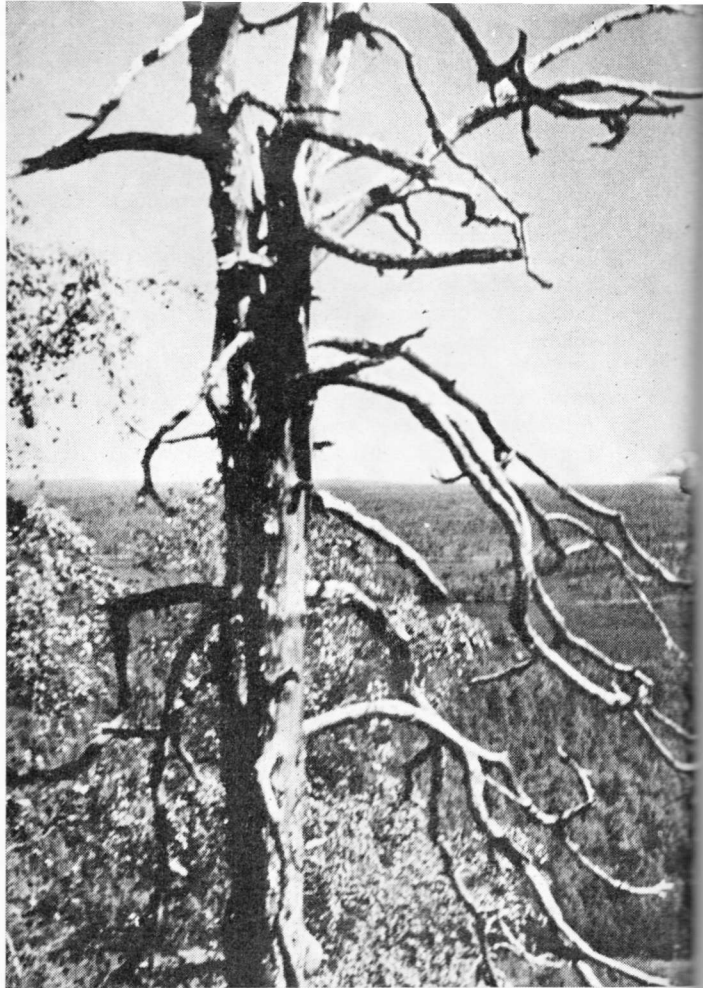
HKI. HAAPANIEMENK. 6 PUH. 70511

jäi vartiomieheksi ja istuutui tanakasti puuta vasten pitäen konepistoolia jalkojensa välissä. Tytär ei saanut unta ja koiran unta oli isänkin torkkuminen, sillä pako takoi mielessä. Mutta vartiomies valvoi, valvoi kiusallisen sitkeästi.

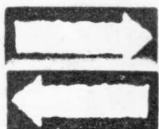
Seuraavana päivänä matka jatkui yhä kohti kaakkoa. Ylitettiin Vuokkiniemen—Raateen maantie, ja tästä oli suuntana edelleen kaakko.

Toinen yö vietettiin samalla tavoin kuin edellisenkin. Samat miehet makasivat pressun alla ja kolmas mies asettui vartioon ase jalkojen välissä. Olisikohan tässä mahdollisuus paeta? Eikö tämä valvomisen jo väsyttä vartiomiestä? Joskus täytynee uni tulla — vaikka lyhytkin. Tytär seurasi tarkasti miestä, mutta tämä tuntui olevan sitkeää ainesta. Ehkä hän jonakin hetkenä sulki silmänsä, mutta niin myös tarkkailija herpaantui hetkeksi, joten osapuolet olivat aamuun mennessä tasoissa, ja matka jatkui sateiseksi muuttuvassa säässä yhä yhdessä.

Isä arveli heidän olevan vielä omalla puolella. Mutta milloin ylitetään rajalinja? Tämä olikin isän huolena, koska pakomahdollisuudet silloin vaikeutuvat. Miten he selviäisivät erämaan halki, jos onnistuisivatkin pääsemään miehistä eroon? Miten jaksaa, kun eväätkin ovat loppuneet? Mitä kaikkea lieneekään isän mielessä liikkunut, mutta sitä hän ei arvannut, että juuri tämä laaja erämaa muodostuu heidän pelastukseksi. Eikä hän tiennyt sitäkään, että Ilmari oli toimittanut sanan lähimmälle sotilasosastolle ja että Uhtuan tien varrella reservinä olevasta Rajajääkäripataljoona 8:sta oli lähe-

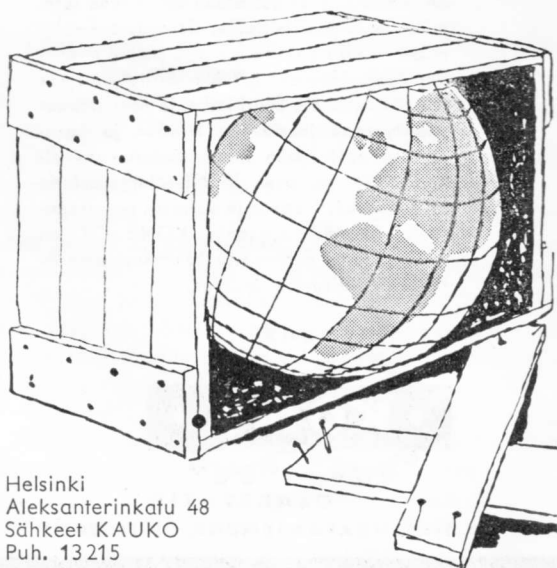
Sotanäyttämöjen kaukomailla avautui usein kulkijan eteen kauniita maisemia, mutta häntä saattoivat vaania siellä monet vaarat

vilkasta vientiä

tehokasta tuontia

KAUKOMARKKINAT OY

Helsinki
Aleksanterinkatu 48
Sähkeet KAUKO
Puh. 13 215

Suomussalmen Viingin kylän tuhosi partisaaniosasto 7.7.1943 illan hämyssä. Vain 4 ihmistä jäi eloon kertomaan kauhujen illasta

tetty kaksi joukkuetta partioimaan samoille selkosille.

Tytär taas suunnitteli pakoja nuoruuden innolla. Joskus täytyy miesten valppauden herpaantua, ja silloin he lähtevät.

Ei oltu ylitetty vielä rajaa, kun partisaanit pysähtyivät entistä enemmän sateiseksi kääntyneen päivän päätyttyä tavaksi tulleelle "yöpuulle". Eväät olivat nyt yhteisiä, sillä sotilaat tarjosivat omiaan kuljetettaville — eihän nälkäisiä voinut kuljettaa mukanaan. Muut toimenpiteet olivatkin sitten täsmälleen samanlaisia. Sama mies asettui puuta vasten vartioon, mutta tällä kerralla hän näytti huomattavasti väsyneemmältä kuin edellisinä iltoina.

Nyt, nyt, takoi tyttären mielessä. Vaikka väsytti, periksi ei saanut antaa. Valppaana hän istui ja tähyili vartiomiestä. Samalla hän teki seuraavan pakosuunnitelman, jonka esitti isälleen: Hän lähtee mukamas juomaan läheiselle purolle, josta oli vain muutama askel metsään, ja jos vartiomies ei havahdu, isä lähtee perästä, mutta jos mies herää ja huomaa tytön olevan purolla, silloin sanotaan hä-

nen käyneen juomassa. Täytyy vain luottaa siihen, että mies uskoo eikä nosta rähinää. Kärsivällisesti he istuivat ja tarkkailivat nuokkuvaa miestä. Jännitys karkoitti väsymyksen ja piti unenkin loitolla.

Miehen asento muuttui yhä veltommaksi. Pää nyökähteli rintaa vasten. Ase pysyi kuitenkin viisusti polvien välissä. Mutta uni ottaa velkansa, sanotaan ja niinpä tytär arveli vartiomiehen vihdoon nukkuvan niin sikeästi, ettei varmaankaan herää pienestä liikkumisesta. Hän katsoi hetken tulleen ja lähti rauhallisesti astelemaan purolle. Isä epäroi ja tarkkaili miestä. Mutta mitään ei tapahtunut. Mies nukkui.

Tytär viittoili jo hidastelevalle isälle, joka otti hiljalleen reppunsa ja asteli purolle. Jos joku nyt heräisi, kaikki olisi hukassa, sillä asetta ei heitä vastaan säästettäisi. Rauhallisena, mutta äärimmäisen jännittyneenä isä ylitti puron, jonka toisella puolella tytär odotti malttamattomana. Nuoruuden kiihko ja miehuuden rauhallisuus tasoittivat heidän

jännittävintä hetkeään. Ei siinä puhuttu, mutta sitä selvemmin he tunsivat toistensa läsnäolon tuoman turvallisuudentunteen. Ja kun isä selvisi puron yli, niin heidän katseensa kohtasivat kiitollisina. Tässä he olivat, nuori tyttö ja isä, kaukana tuntemattomassa erämaassa. Tänne asti oli selvitty terveenä. Kun tästä selvitään, niin kyllä isä osaa omien luokse... Vielä joku metri ja he pääsivät metsän suojaan, jossa muutama kiirehditty askel kiidätti heidät luotien kantomatkan ulkopuolelle.

Paluu oli helppo. Tuossa oli linja, jota tultiin, tuossa joki, joka partisaanien kanssa ylitettiin. Toisaalta isä aavisti nyt tämän laajan erämaan antaman turvan. Täältä eivät partisaanit heitä enää löydä.

Vihdoin päästiin maantielle, ja siinä kohdattiin pian autokin, joka partioi tietä juuri heidän vuokseen. Likomärrät matkalaiset kyydittiin heti Vuokkiniemeen, jossa heitä pidettiin viikko vieraana.

Takaa-ajojoukkueille lähetetyt viestit otettiin riemulla vastaan, sillä monen korpisoturin sydänsä kouristi ajatus: entä jos siellä onkin juuri minun isäni tai siskoni! Rajan mies tiesi ne vaarat, jotka hänen kotiaan olivat uhkaamassa.

Yleisesti ihmeteltiin nuoren tytön sinnikkyyttä. Lähes 70 kilometrin taipaleen hän jaksoi melkein syömättä vaeltaa, pitää päänsä kylmänä ja viedä suunnitelmansa onnelliseen päätökseen vieläpä temmaten epäroivän isänsäkin mukaansa.

Se heinäpäivä muodostui asianomaisille pitkäksi eikä koskaan unohdu heidän mielestään. Paon epäonnistumisen vaihtoehtoa ei tarvinne kauan pohtia.

Kaikki suuret soturit

kaikkina aikoina ovat olleet juustojen ystäviä. Eikä ihme, sillä ovathan parhaat herkut aina olleet juuri juustoja.

Kevyt rannikkotykki yötoiminnassa

"Rantapyssyn" sauna

Arvo Seppinen

PAINISKELUA DESANTTIEN KANSSA

OLIN PALVELLUT muutamia vuosia luotsioppi-laana Virtaniemen luotsiasemalla Koivistolla. Talvisodan syttyessä olin edelleen samassa toimessa, joten minua ei komennettu varsinaiseen asepalvelukseen "riviin" toimeni tähden. Täten palvelin edelleenkin rauhanaikaisessa toimessani, vaikka kuuluinkin reserviin.

Virtaniemen luotsiasema sijaitsi noin 7—8 kilometrin päässä Koiviston kuuluisista linnakkeista, Saarenpäästä, Humaljoesta ja Tiurista. Näiden linnakkeiden suorittaessa silloin tällöin tykistöasteleluja Venäjän laivaston kanssa asemamme ei joutunut välittömästi kokemaan Venäjän laivaston tykkien tehokkuutta, mutta sen sijaan sekin oli, sataman läheisyydestä johtuen, silloin tällöin ilmapommituksen kohteena, ja näissä pommituksissa menetti eräs luotseistammekin henkensä.

Virtaniemen luotsiasema sijaitsi Koiviston salmeen pistävällä niemellä, ja korkeana ja kauas näkyvänä rakennuksena se oli hyvä kohde pommittajille. Sodan ensi viikkoina tapahtuivat nämä pommitukset tavallisesti vain päivällä, mutta myöhemmin ne tulivat "muotiin" myös öisin. Varsinkin kuutamoyöt olivat vihollisen lentäjille suosittuja.

Tammikuun kuutamoiden ollessa kirkkaimmillaan, ehdotti kerran luotsivanhin A. Roti, jonka kanssa olin silloin suorittamassa päivystystä, että menisimmekin läheiseen saunaan, koska se sijaitsi hyvin suojaisessa metsikössä lähellä merta. Lämmitimme sitten saunan yön viettoa varten, ja illan tullen lähdimme tähän suojapirttiin nukkumaan.

Luotsiasemamme sijaitsi jonkin verran syrjässä Koiviston kauppalan keskustasta, jonne oli majoitettu useimmat esikunnat ja muut sotilaskeskukset.

Tämän vuoksi emme aina olleet kaikista asioista ja tapahtumista tietoisia. Niinpä emme tienneet sitäkään, että Maksлахdessa ja kauppalan ympäristössä oli jo jonkun päivän ollut käynnissä desanttijahti, vaikka sen kuluessa oli ollut menetyksiäkin molemmiin puolin. Desanttijoukon vahvuus, kuten jälkeensä saimme tietää, lienee ollut noin 5—6 miestä. Kertomuksessa olevana yönä näiden vahvuus lienee enää ollut vain 2 taikka 3 miestä.

Tästä vaarasta mitään tietämättä ja vain ilmavaaraa uumoillen riisuimme luotsivanhemman kanssa itsemme alusvaatteisillemme ja jätimme kumpikin vain sukat jalkaamme. Yö lienee ollut rauhallinen ilmapommitusten suhteen, koska nukuin miltei heti. Heräsin kuitenkin puolenyön aikana toverini nykäistessä minua kylkeen ja kehoittaen kuuntelemaan.

Olin heti valveilla ja kuuntelin hiljaisenpuolistia keskustelua, jonka heti tunsin venäjänkieliseksi. Vihollisia! Olimme samassa jalkeilla molemmat miehet... mutta aseettomina. Mieleen välähti, että sauna oli mahdollisesti jonkin mairinnukseen vihollispartion piirittämä.

Emme noina muutamina sekunteina ehtineet neuvotella mistään "sotasuunnitelmasta", kun eteiseen johtava ovi tempaistiin samassa auki. Pimeässä saunassa ei nähnyt juuri mitään, mutta pareminkin tajusin kuin näin, että toverini, luotsivanhin Roti oli heti syöksynyt sisäänpyrkijään käsiksi. Hän oli jo lähentelemässä viittäkymmentään, mutta vielä aika riuska mies voimiltaan. Ahtaassa saunanteisessä alkoi ankara paini. Venäläinen vastustaja oli puolestaan nuori, vahva mies hänkin, mutta yllättyneenä pimeässä tapahtuneesta hyökkäyksestä joutui alakynteen ja huusi tappelun lomassa lähellä

KAUNIS JA SIISTI SEINÄPINTA

"No, auttoihan siinä hieman isäkin, mutta pääasiassa ...

... SE ON MINUN TEKEMÄNI"

"ENSO-laatan kiinnittäminen on niin helppoa, varsinkin, kun sen tekee muovisilla kiinnityslistoilla. Nyt pääsee äiti paljon helpommalla, ei ole hänellä enää huolta maalin lohkeilemisesta eikä harmia seinän mustumisesta. Vain pyyhkäisy kostealla riivulla ja ENSO-laatan kaakelimainen polttoemalipinta hohtaa puhtautaan. Ja koko keittiö on paljon viihtyisämpi."

ENSO-laattojen runsaasta malli- ja värivalikoimasta löydätte varmasti Tekin mieleisenne ja tarkoituksiinne sopivan. Värit: valkoinen, musta, harmaa, punainen, kermanvärinen, vaaleansininen, pastellinsininen ja vaaleanvihreä. Hinta 850 mk/m².

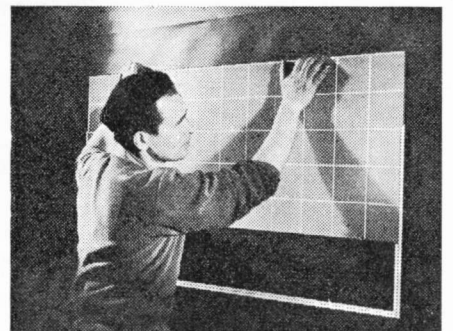
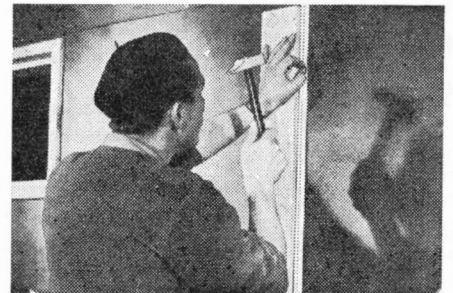
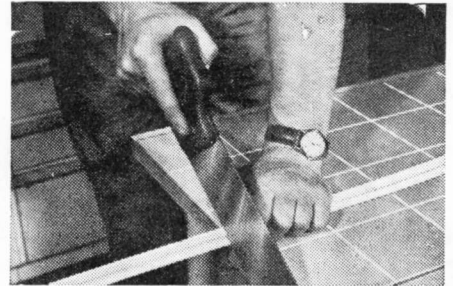
Kun ostate seinälevyä, varmistautukaa, että saatte aitoa ENSO-laattaa. Te tunnette ENSO-laatan siitä, että sen selusta on täysin sileä ja valkeaksi maalattu. Maalaus torjuu taustapuolelta levyyn pyrkivän kosteuden.

KIINNITYS KÄDENKÄÄNTEESSÄ

ENSO-laattoja ja muovisia kiinnityslistoja on helppo työstää sekä sahalla että puukolla.

Kiinnityslistaa seinään naulattaessa on hyvä käyttää apuna linjaalia, jollaiseksi kelpaa hyvin suora laudanpätkä.

Muodostakaa kolmesta kiinnityslistasta kehukset, joihin työnnette ENSO-laatan. Sen jälkeen asettatte paikoilleen neljännen listan ja lyötte sen kiinni laatan läpi pienikantaisilla teräsnauloilla. — Muistakaa jättää noin 1 millimetrin rako laatan liikkumatilaksi.

ENSO-LAATTA SEINÄT SIISTII

ENSO-GUTZEIT OSAKEYHTIÖ

olevalle toverilleen venäjäksi: "Trälsii, trälsii. Ammu, ammu!"

Pimeässä eteisessä tämä oli kuitenkin helpommin sanottu kuin tehty, joten mitään laukausta, joka painin tiimellyksessä olisi voinut sattua jompaan kumpaan painijoista, ei kuulunutkaan.

Sen sijaan luotsivanhin sai heitetyksi vastustajansa kovalle sementtipermannolle ja saman tien kop-pasi lähellä pyöriskelevää ja ampumatilaisuutta etsivää toista desanttia jaloista saaden tämänkin nurin lattialle, ja itse syöksyi sen jälkeen ulos.

Koko tämän muutamia sekunteja kestäneen tiimellyksen aikana, johon aseettomana ja pimeyden tähden en voinut osallistua, riehui päässäni epä-tietoisuus siitä, mitä olisi tehtävä. Sen tajusin, että eteisen kautta ei ollut hyvä pyrkiä ulos. Ajattelin, että ehkä toverini pyrki vastustajastaan selvittyään saunan ikkunasta ulos. Sen vuoksi potkaisin ikkun-nan säpäleiksi ja huusin hänelle kehoittaen tulemaan ikkunan kautta ulos. Hyppäsin itse ikkunasta samaan aikaan, kun kuulin eteisestä toisen desantin kaatumisen. Melkein samanaikaisesti syöksyimme täten alusvaatteisillamme ulos suojaavaan metsään. Mennessäni vielä huomasin, että saunan seinää vas-ten oli asetettu pystyyn kahdet vieraat sukset sauvoi-neen.

Odotettuja laukauksia emme peräämme saaneet. Nähtävästi saunaan jääneet miehet selvittelivät vie-lä sementtilattiasta saamiaan kuhuja.

Noin kilometrin päässä tapasimme maantiellä vartiomiehen, jonka avulla teimme hälytyksen. Äk-kiä nousseen sakean sumun tähden takaa-ajo kui-

tenkin myöhästyi eikä tuottanut tuloksia. Desant-tien jäljet hävisivät Koiviston salmen jäiselle seläl-le.

Kumpikaan näistä etsityistä desanteista ei kum-minkaan päässyt kokonaan häipymään. Hälytyksen saaneella Humaljoen linnakkeella osattiin olla va-ruillaan. Laiturivartiosta siellä rannalla olleet vartiomiehet ilmoittivat kuulleen yöllä sumuiselta jäältä vierasta puhetta, jota he kuitenkin luulivat ruotsinkieliseksi, koska sen kielisiäkin kuului lin-nakkeen miehistöön. Kun tämä ilmoitus yhdistettiin yöllä saatuun varoitukseen, viittasivat tulokset sa-moihin kulkijoihin. Lähdettiin etsimään jälkiä ja löydettiinkin, mutta ihmeeksi huomattiin latujen vievän linnakkeelle, miltei Canet-patterin alle.

Etsittävät desantit eivät olleet näissä hommissa eilisen teeren poikia. Tehtyään esimerkillisen "jä-niksen lenkin" he jäivät suojaiseen paikkaan odot-tamaan mahdollisia takaa-ajajiaan. Siinä he teke-mänsä pienen tulen avulla lämmittelivät ja lepäili-vät nähtävästi aavistamattakaan olevansa miltei kes-kellä linnaketta.

Takaa-ajajien lähestyessä heitti toinen desanteis-ta käsikranaatin pahaan aavistamattoman suomalai-sen partion keskelle. Kranaatti osui kuitenkin koi-vun runkoon, ja partio tuli vain hälytetyksi. Alko-i laukauksien vaihto, jossa toinen venäläinen haavoit-tui jo melkein alussa. Toinen miehistä jatkoi si-sukkaasti taisteluaan yksin huudellen laukauksien välillä toverinsa nimeä ja kehoittaen tätä seuraamaan itseään. Tämä ei kuitenkaan voinut haavoit-tumisensa tähden liikkua, vaan antautui vangiksi.

Miesten kirjat:

Aurén:	Sahara	700:—
Berthold:	Taivaalta helvettiin	800:—
Donner:	Berliini- arkea ja uhkaa	750:—
Doyle:	Sherlock Holmesin seikkailut I-II	1200:—
Gimpel:	Ammattivakoilija	700:—
Gregor:	Silta	650:—
Hovelsen:	Kaikki odottavat	400:—
Howard:	Suuri maihinnousu	800:—
Levslaiho:	Panssarisotaa	750:—
Linna:	Täällä Pohjan tähden alla I osa	950:—
Melville:	Moby Dick eli Valkoinen valas	950:—
Roberts:	Haaksirikkoiset	650:—

SARJAN KOKONAISHINTA KANGASS. I—XII 9300:—

Täten tilaan yllämainitut WSOY:n kirjat 900 mk:n kuukausimaksuin. Tilattaessa ei rahaa. Lähetys rahtikuluihin.

Tilaajan nimi

Arvo tai ammatti

Toimipaikka

Postiosoite

J. SARNO

Runeberginkatu 25 A 23 • Helsinki • puh. 444315

- kaunis
- kestävä
- käytännöllinen

Pira-hyllistö

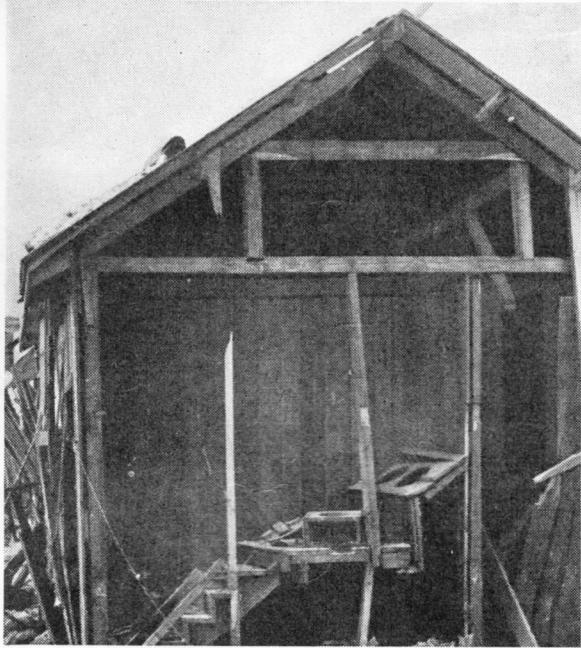
täyttää nykyajan vaatimukset. Helppo kiinnittää ja muunnella haluamaanne muotoon. Kuvassa huokea työskentelytila koululaiselle ja opiskelijalle.

tehokaluste oy

HELSINKI — HALLITUSKATU 15

Syöksyjä tehden ja välillä ampuen pääsi toinen miehistä aina rantaviivalle saakka, ja suostumatta antautumaan jatkoi siinä taisteluaan kaatumiseensa saakka. Häneltä löytyi tarkastettaessa eräältä suomalaiselta kaatuneelta korjaamiaan papereita ja kello.

Tähän päättyi Virtaniemen luotsiasemalla rauhallisesti alkanut yö sodalle niin ominaisella tavalla.

TEHONÄYTÖS

Sotamies oli kotilomalla mukanaan munakäsi-kranaatti. Hän kertoili kokemuksiaan ja halusi myös näyttää kranaatin tehoa. Maaliksi valittiin erillään sijaitseva, vanha käymälä.

Sotamies heitti kranaatin ja laho käymälä hajosi räjähdyksestä yhdeksi lautaröykkiöksi. Kaikkien suureksi ihmeeksi alkoi rojujen alta kömpiä talon vanha "syytinkivaari" kaikenmaailman roskia ja törkyä päältään ravistellen. Vaari silloin vain kehaisi:

— Voi hirmu sentään, jos minä olisin pieraisut kammaris'.

PARAS
VEKAROILLE

PARA

KUMITEOLLISUUS OY

**match
town**

Euroopan valloittanut hengittävä nylon-paita
NYT SUOMESSA

Emil Elo oy

HELSINKI

OTTO WUORIO OY

BULEVARDI 2 ■ HELSINKI

33555
OULU
JALANDER CO

Suomen laivanselvittäjä- ja laivameklari-liiton jäsen

Antrasiittia — koksia — kivihiltä

Suomen hiilikauppiaitten yhdistyksen jäsen

A. JALANDER & Co OY

LAIVANSELVITYS-, HUOLINTA- JA AHTAUSLIIKE

Helsingin
Leninkitehdas

Kalevankatu 19

puh. 3148

H:ki

Kansikuva

Joulupukki on löytänyt tiensä korsukylään ja saa riemullisen vastaanoton.

NUMERO 11—12:N KIRJOITUKSET

K. L. Oesch	
20 VUOTTA SITTEN	305
KYÖSTI KALLION MIETELMIÄ	309
T. E. Olin	
ISÄNMAALLISUUS KUNNIAAN	310
Valo Nihtilä	
VIIVYTYSTAISTELUT KARJALAN KANNAKSELLA 1939	311
Urpo Arhosuo	
VASTAISKU VAMMELJOELLA 1939	314
A. L. Blick	
ITSENÄISYYSPIIVÄ KIVINIEMESSÄ 1939 ..	318
Kaarlo Erho	
UNOHTUMATON JOULUAATTO	321
Reino Kalervo	
LAATOKAN KOILLISPUOLEISEN ALUEEN PUOLUSTUSSUUNNITELMA JA KENTTÄ- LINNOITUSTYÖT VUONNA 1939	324
Reino Simonen	
LUUTNANTIN KOE JOULUNPYHÄN RATOKSI	327
SOTA SYTTYI — KOKO KANSA JA MAA JOUTUIVAT TAISTELUN PYÖRTEISIIN	328
Aatos Pärnänen	
KOLLAANJOELTA HIPPOLANJÄRVELLE ..	330
L. M. Kauppi	
KAUKOPARTIO ISKI VIHOLLISEN SELUSTASSA	334
Reino Himanen	
ARVET	341
Henrik J. Vuokkola	
PITKÄ HEINÄPÄIVÄ	344
Arvo Seppinen	
PAINISKELUA DESANTTIEN KANSSA	348

LOEWE OPTA TV

Länsisaksalainen laatutuote

VÄHITTÄISMAKSULLA

Muistattehan hyvä TV ostopaikka on

KAISANIEMENKATU 4

(Metropolin vieressä)
PUHELIN 62 62 94

TERVETULOAI

RADIO-LAHTI

Hevin et unohda pukua

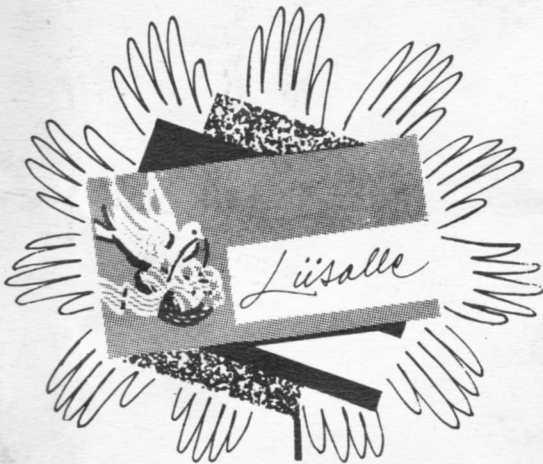
HEVIN

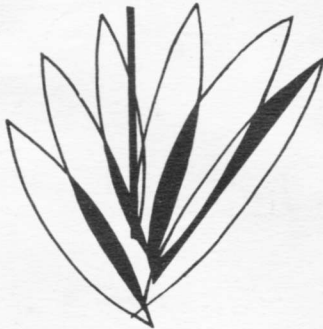
HELSINKI
KAISANIEMENKATU 4

Aikakauslehdessä "Kansa taisteli -miehet kertovat" julkaistujen kirjoitusten, karttojen ja piirrosten osittainenkin lainaaminen ja julkaiseminen on kielletty ilman toimituksen lupaa.

monien

mahdollisuuksien

lahja

Lahjashekki suo saajalleen lukemattomia mahdollisuuksia sen käyttämiseen tavalla, joka häntä itseään eniten miellyttää.

Myös lahjan antajalle on lahjashekki vaivaton ja kätevä ratkaisu — ja häntä varmasti muistetaan lämpimin ajatuksin. Haluamme suuruisen lahjashekin saatte lähimmästä Yhdyspankin konttorista — samoin myös shekkiinne sopivan kirjekuoren.

YHDYSPANKKI

Aitoa juhlan tuntua Havin kynttilöillä

Havin Juhlakruunu- ja kuusenkynttilät

— tasaisesti palavat ja valumattomat laatukynttilät lisäävät viihtyisyyttä ja virittävät joulutunnelman.

Lahjapakkaus

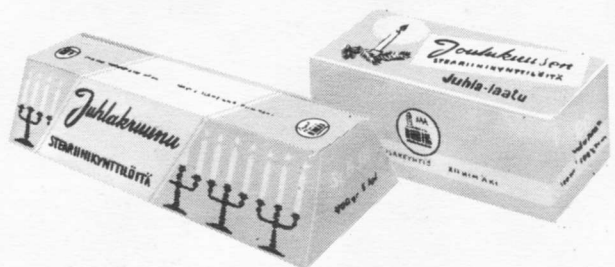
— kuusi hienoa kynttilää ja kaksi tyylikästä kynttilänjalkaa. Tervetullut lahja kotiin ja kylään.

Geisha

— 7 siroa 30 cm:n kynttilää sellofaanikätreessä ja upeassa rasiassa.

Maakunta

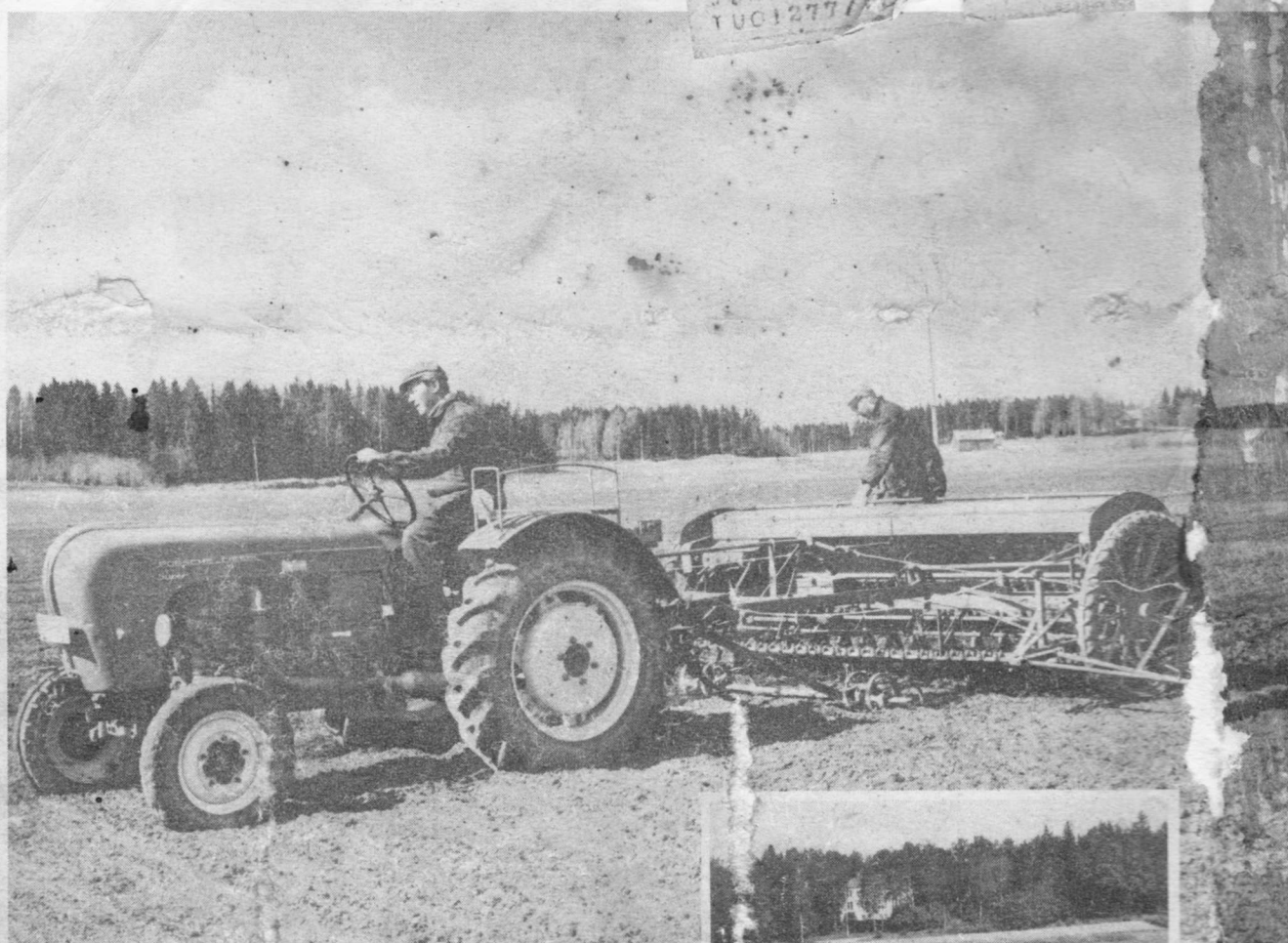
— hauska sarja kaksivärisiä kynttilöitä. Valittavana eri maakuntien värit. Pakkauksissa myös maakuntien vaakunat.

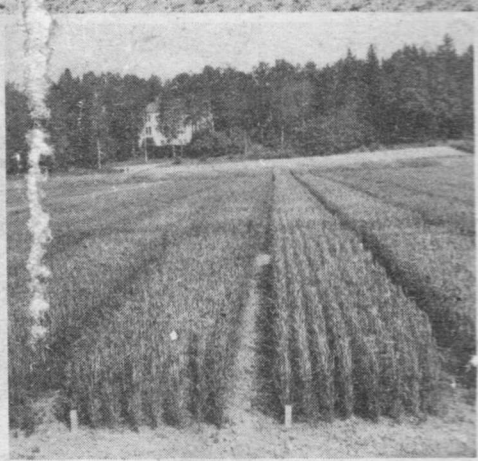
Havin Oy

Suomen kodeissa poltetaan tänäkin vuonna
eniten Havin kynttilöitä!

M. MÄMÄKI
K. KARJAKOSKI
J. JOKINEN KE...
YUC1277/... KT

Koeruutuja Tammiston kasvinjalostuslaitoksella

HANKKIJAN TOIMINTA MAAMME SIEMENHUOLLON TURVAAMISEKSI JATKUU...

Hankkijan Tammiston jalosteilla on nykyisin keskeinen asema Suomen viljakasvien viljelyssä!

- Tammiston jalosteet lisätään Hankkijan toimista. Samoin Tammiston kokeissa keksityt uudet ulkolaiset jalosteet.
- Hankkijan sopimus- ja lisäsviljelytoiminnan piiriin kuuluu siemenviljelijäimme kantajoukko.
- Hankkija jäsenosuuskauppoineen on jokaisen viljelijän ulottuvilla oleva tehokas hankinta- ja myyntiverkosto.

HANKKIJA

ja jäsenosuuskaupat